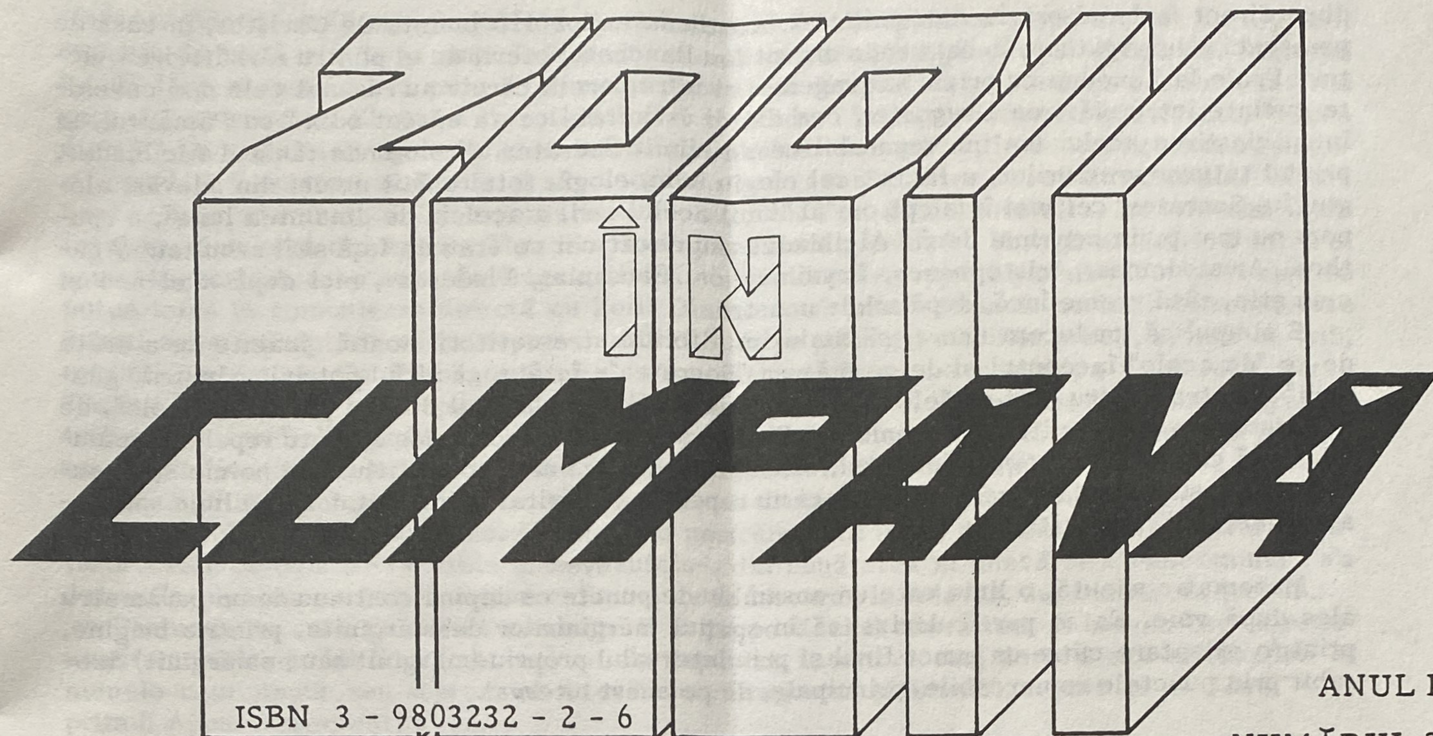

ISBN 3 - 9803232 - 2 - 6

ANUL I

NUMĂRUL 2

FONDATORI CAȘIN POPESCU și OVIDIU VUIA

OCTOMBRIE 1992

O CRESMOS EIS TUTO REPEI

(Aristophan, **Plutos**, 51)

După ce, în primul nostru editorial: DEO SOLO LAUS HONOR ET GLORIA, ne-am spus năzuințele și am definit "încărcătura" ce va purta "în plăpândul ei trup" pe linia sborului său, această nouă apărută efemeridă, față de cei ce vor să-i cunoască și să-i urmărească bătaia aripelor, două datorii ne mai stau înainte. **Cea dintâi** derivă din definirea spirituală a liniei sale -în fapt, planurile de rezonanță culturală în a căror continuă contiguitate și-a propus să evolueze. **Cea de a doua,** constă în prezentarea însoțitorilor ei printre zodii; aceasta vine în ordinea a doua pentrucă cu cât ne von apropia de un viitor, de pe acum, nouă, necunoscut, vom ști mai bine, prin timp-așteptare-și-vedere, cu **ce** și cu **cine** i se vor însoți aripele. De altfel, întrebări și nedumeriri, cumpăniri și îngrijorări, încurajări și entuziasme -ca să nu substantivăm decât o **media selectionis,** îndepărtând ascuțisurile, din cele câte ne-au venit, prea repede, la ureche și la redacție- vizând linia generală a revistei, ne-au confirmat, prin graba cu care toate acestea se voiau linștite sau întărite, justețea ordinei aleasă.

Pentru ca să i se poată cunoaște gândurile de început din care **ZODII IN CUMPĂNĂ** și-au făcut apariția dar și cele cu care hotărît și nu mai puțin temerar se îndreaptă către acel mâine -un mâine ce, în ordinea divină a naturii nu poate fi dăinuitor, istoric, decât sub zodii de dreaptă și universală echilibrare între popoarele și oamenii lumii-, ne-am socotit îndatorați cetitorului să dăm, în editorialul de față și cel următor, cuvenitele deslușiri.

Primul titlu venit în gând pentru aceste editoriale preliminare obligatorii pentru identificarea imediată și continuă a planurilor proprii de manifestare spirituală, în care căutăm să ne înscriem întru întemeierea adevărului acolo și oriunde acesta are valoare culturală, socială și istorică, a fost **Reperele.** Geometria practică a cuvântului, definitorie a sensului lui, ni s'a părut însă că introduce o rigoare care ar fi putut duce la înțepenirea însăși a liniei revistei reducând-o la o traiectorie de joc mecanic a cărei valoare inscriptivă în spațiul nostru cultural românesc, și, prin acesta, universal, este pecetluită din capul locului. Și am îndepărtat cuvântul. Pentrucă noi nu între înțepeniri ne căutăm drumul. Ci în cât mai în larguri, în cât mai în înlături, încât mai înainte. Și nestingheriți. Așa fiind, dacă aripele acestei efemeride bat în văzul de azi -ci altfel nu s'ar fi putut- direcția liniei sale i-a fost astfel aleasă că privind pe ea, înapoi, în văzul de ieri -un ieri din care, în cumințenie și tăinicie s'a ridicat- ea

duce direct la locul originar de inițiere: la Athena anilor 416 înainte de Christos, în casa de pe atunci a lui Agathon, în sala unde a avut loc Banchetul oferit de el pentru sărbătorirea victoriei sale la Leneene cu prima sa tragedie, și între pereții căreia au răsunat cele mai cuvenite cuvinte întru slăvirea Dragostei, cea dintâi divinitate ce s'a născut odată cu Pământul, și întru cinstirea acelui om incomparabil ce s'a numit Socrates. Acolo unde tânărul Alcibiades, prințul tuturor vremurilor, a făcut acel elogiu unic, elogiu total clădit numai din adevăr, elogiul lui Socrates, cel mai înțelept om al lumii acelui ieri, a aceleia de dinaintea lui și, o spunem nu mai puțin convinși decât Alcibiades sau decât cei ce erau de față și îl ascultau -Agathon, Aristodemes, Aristophanes, Eryximachos, Pausanias, Phaidros-, nici după acel ieri și cine știe, câtă vreme încă, după zilele noastre.

E timpul să traducem unora, să amintim altora dintre cetitorii noștri -înainte de a arăta de ce "de acolo" începutul și de ce măsura "Socrates"- întâiu, că titlul potrivit gândirii "gândirii" noastre pentru editorialele făgăduite l-am aflat de la unul din cei prezenți "acolo", de la Aristophanes, din ultima sa comedie, Plutos; și apoi, că: o cresmos eis tuto repei*) înseamnă, "iată care îi este noima, înțelesul, sensul adânc". Am ales acest titlu căci noimele, singurele, în glasul lor adânc ca de oracol, ci nu reperele cu fixitatea lor, pot defini o linie spirituală oricare ar fi aceasta.

Matematic văzută, o linie este un ansamblu de puncte ce depind continuu de un parametru ales după voie. Ea se particularizează în spațiul mărginirilor desmărginite, printr'o origine, printr'o orientare către un punct final și prin intervalul propriu (mărginit sau nemărginit) deosebit prin punctele remarcabile, principale, de pe acest interval.

Originea liniei noastre (în sens geometric, orice curbă în plan sau în spațiu, este o linie) a fost fixată: Athena anilor 416 a. Chr., sala convivilor din casa lui Agathon, timpul Banchetului. Athena: pentrucă Athena era atunci centrul cultural al lumii vechi europene -cum în secolul al XVIII-lea Parisul- unde veneau spre desăvârșire sau ilustrare gânditori și artiști de seamă atrași de faima numelui său, ce atunci începea să crească. Acea Athena, oferită lumii democratice de Solon din îndemnul lui Anacharsis, cel așezat de Platon alături de Solon, printre cei șapte înțelepți ai lumii de până la el. Casa lui Agathon și Banchetul redat de Platon, pentrucă "acolo" și "atunci" a prins temeinică temelie o nouă etapă în folosirea gândirii omului de către om întru cunoașterea sufletului său, a esenței sale zeiești, nemuritoare, cum și a divinității însăși ca principiul unic a tot ce există -Zeul, cum indefinit îl definea Socrates, **Marele Anonim** al lui Blaga- ca stăpânitate pretutindenească: a naturii înconjurătoare, cu cerurile și pământul care o hrănesc și o îmbracă, cu legile cărora ea le dă ascultare; o nouă etapă în istoria spiritului uman și a culturii.

Elementul constant (parametrul) pe care ne-am propus să-l adoptăm în singularizarea, definirea și marcarea liniei revistei noastre, este gândirea socratică în exercitările ei esențiale, transpusă în expresie parametrică. Această gândire va fi ferm nepierdută din vedere oricare vor fi variabilele de care, în timp, Zodiile în cumpănă vor putea depinde.

De ce gândirea socratică? Și de ce Socrates? Pentrucă odată cu gândirea socratică se afirmă maturitatea spiritualității și culturii grecești -iar pentru acel ieri, putem spune, fără să intrăm în detalii, maturitatea spiritualității și culturii Europei- ca înțelepciune, știință, filosofie și prețuire artistică.

Celor care ne-ar putea întreba de ce nu Pythagoras, numitul de către unii și "magul din Croton" unde întemeiază prima școală pe baze religioase, și de ce nu Croton, ca oraș cu origine de oracol (căci se știe că a fost fundat de Mysceles din Rypes, la ordinul Pythiei, preoteasa-profetă a lui Apollon la Delphoi), le răspundem:

Dacă Pythagoras, Tyrrhenian din neamul vechi de Etrusci tyrrhenieni din Samos, deschide larg porțile maturității gândirii precreștine, Socrates este cel care o afirmă ca atare. Dacă la Pythagoras, credința în nemurire (avută în cel mai înalt grad de Thraco-Geții lui Zalmoxis) și transmigrația sufletelor, și-au căpătat expresie (filo)sofică în modul religios de viață, instituit în școala lui de la Croton, mod prin care se urmărea definirea comportamentului și activității etice și politice a indivizilor în societate (și prin aceasta, a societăților înseși), la Socrates modul de viață în credință se închega matur, devenind certitudine, a cărei realitate, ca adevăr, trebuia căutată logic în sufletul omului. "Singura mea treabă este să merg pe străzi și să vă conving, tineri și bătrâni, să nu vă preocupați nici de corpul vostru, nici de averea voastră cu atâta pasiune ca de sufletul vostru și de mijloacele de a-l face mai bun." Nu te poți considera matur dacă nu știi cu adevărat cine ești. Dacă nu ești în stare să aduci la lumină înțelepciunea care sălășluiește în tine, fără știrea ta, în sufletul tău. Socrates învață pe oameni să gândească -aceasta înainte de toate- în spiritul adevărului. El nu formulează, cum Pythagoras, dogme, principii de netăgăduit care să diriguiască conduita oamenilor în so-

cietate. Odată curățirea gândirii de erori îndeplinită și stăpânit un mod învățat de a gândi, regulile de viață vin de la sine. In aceasta constă maturitatea gândirii lui Socrates. Socrates își dă bine seama că era prea devreme pentru acele timpuri să se fundeze o știință morală pe canoane precise. El auzea în sufletul său, vorbindu-i întru discernerea adevărului, "vocea divină"! Va vorbi și el -glas din glas: lumină din lumină- oamenilor, în deosebi tinerilor, singurii capabili și doritori să învețe și să cunoască. De aceea Socrates se refuză scrisului. El vorbește. Este adevărat că Pythagoras nu scrie nici el. Dar cauza este alta. El urmează întru totul credințele și obiceiurile Thracilor în legea cărora gândește. Thracii nu scriu. Pentru ei semnele, scrisul, erau ceva de origine divină și considerate drept mijlocul văzut prin care se putea intra în comunicare directă cu Zeii. Din această cauză semnele scrierii erau cuvenite numai celor îndreptățiți să fie reprezentanții Zeilor pe pământ: mariilor preoți, șefilor de trib, regilor, bazileilor. Că Pythagoras și-a întemeiat învățătura pe concepția pe care o aveau Thracii despre lume ne-o spune, cum nu se poate mai limpede, Hermippos din Smirna -gramatician și autor de biografii, azi ignorate, ale unor oameni de seamă- când afirmă că Pythagoras a fost "imitatorul principiilor fundamentale caracteristice credințelor Thracilor".

Dacă Pithagoras poate fi așezat la început de drum către Apostoli, Socrates este cel care face ultimul pas pe acest drum. Credința sa nestrămutată într'o divinitate unică, izvor al tuturor celor ce există -văzutele și nevăzutele-, din bunătatea și adevărul căreia omului i s'a dat sufletul, acea parte nemuritoare din om ce se întoarce la Adevăr, după moartea trupului.

Pasiunea cu care s'a dăruit cunoașterii și propovăduirii adevărului și binelui fac să recunoaștem în ființa lui Socrates -cel ce s'a depărtat, interiore suo, de toți zeii mitologici, în numele unui singur zeu suprem al Adevărului, Dragostei și Binelui, numit de el "Zeul"- pe primul Apostol precreștin.

"Le chevalier de la foi", Sören Kierkegaard, îmbrățișează și el această veritate însă într'o ciudată formulare modernă, atunci când nu se poate reține să spună că Socrates "exercita în piețele publice ale Athenei preofesia sa unică de **dansator-stea, întru slava lui Dumnezeu**". Aceasta o spune teologicianul din Copenhaga -admiratorul a numai două ființe, din cele câte a cunoscut Pământul, cuminți și iertătoare, Socrates și Christ-, acel Kierkegaard care își refuză sieși calificativul de filosof ("le présent auteur -va scrie el, undeva, cu o însoțitoare grimasă- n'est pas le moins du monde "philosof"); nu întru cât cuvântul filosofos s'ar fi format în școala lui Pythagoras - de care el se depărtează și prin pasiunea ce a arătat-o pentru scris- ci pentrucă "filosoful" nu este capabil să prezinte adevărul obiectiv. Dar ca și Socrates, însă pe altă cale, Kierkegaard va căuta același Adevăr: un centru de gravitate pentru viața sa. Ca și Socrates, el are pasiunea voluptoasă a gândirii întru Adevăr, însă într'un mod propriu: spre deosebire de Socrates, Kierkegaard are posibilitatea -favoare ce și-o asumă singur- să dialogheze cu Christ. De aici decurg deosebirile dintre cei doi. Socrates iubește Adevărul. In numele lui el se întreabă: "Cine sunt eu?" Douăzecișidouă de secole mai târziu, acest "Cine sunt eu?" va face pe "ascetul din Königsberg", Imanuel Kant, să se întrebe și el, cu aceeași dorință de a se cunoaște: "Ce pot eu ști?", adusă prin scurgerea veacurilor de până la el la nedumerirea: "Ce trebue eu să fac?" sau la resemnarea: "Ce pot eu să sper?", documentând, prin aceasta, valabilitatea întrebării lui Socrates. Știind cine ești, știi ce poți ști, știi ce trebue să faci și știi ce poți să speri. Incepător al unor astfel de întrebări, Socrates caută în spațiile cerești și în natura ce cade sub simțurile lui, scrutând metafizicul, adevărul necesar vieții. In primul rând adevărul necesar vieții omului. Pentru aceasta cel mai important lucru este "cucerirea sufletului omului". El se deosebește de sofiști, pe care i-a combătut cu tăria argumentelor sale, arătându-le că ei își propuneau nu să stabilească adevărul ci să dea doar aparența lui. Este bine cunoscută disputa dintre Socrates și Hippias, raportată de Platon în două dialoguri rămase celebre, în care renumitul sofist din Elis, venit la Athena să lărgească cercul lui Protagoras (unul din primii sofiști), se recunoaște neputincios în fața argumentelor lui Socrates. Prin această atitudine față de adepții "sophiei", Socrates precede pe -sau poate fi modelul lui- Kierkegaard, acela care respinge filosofia ca neajutătoare și nedesfundătoare de drumuri întru cunoașterea certă a adevărului absolut și se întoarce, dincolo de Kant, la frământătoarea întrebare pusă sieși de Socrates, omul pe care îl recunoaște ca primul gânditor apropiat învățăturii lui Christ. In sinea sa Kierkegaard nu admite decât o singură dialectică: aceea socratică. Din această cauză el rupe cu Hegel, ca de altfel cu orice sistem filosofic și cu proiectul însuși al filosofiei. El se lasă călăuzit numai de ideea: ce poate să ofere vieții umane "devenirea creștină", devenire pe care o situează, în mare ca și în mic, în centrul vieții sale și al operei sale. Am putea spune și aici întocmai ca Socrates. Formația sa teologică îl oprește să considere însă pe Socrates primul om de dinaintea lui Christ asemenea unui apostol creștin. Deși, virtualmente, Socrates ar putea fi canonizat ca martir pe calea de pre-început a acestei deveniri. A propovăduit Adevărul. A iubit pe aproapele cum nimeni altul până la el. S'a ținut dârz în apărarea dreptății altora și în final a lui. Nedreptatea este, după

Socrates, cel mai mare rău dintre toate relele: ea împinge la crimă, la moarte. A crezut în dragoste ca izvor de bunătate și trăire întru îndepărtarea răului cauzator de pierzanie a sufletului:

"Dragostea aduce Pacea oamenilor, calmul pe mări;
Oprește bătaia vânturilor, le culcă, și adoarme suferințele"
"Dragostea este sprijinul nostru, este salvatoarea noastră prin excelență"

spune Socrates, în elogiul ce îl aduce Dragostei, la Banchetul din casa lui Agathon. Adevărul -cunoașterea lui- și Dragostea sunt singurele mijloace de împotrivire fiicei lui Zeus, Até, asvârlită din Olympos pe pământ, ea fiind aceea care năsădește eroarea și rătăcirea în inimile oamenilor (**Iliada**, XIX, 91-92 și 126, etc.), zeița nenorocirilor, inspiratoare a toate acțiunile rele, cauzatoarea tuturor calamităților; îmbolditoarea la pedeapsă și la răsbunare, fapte ce înjosesc omul ca ființă agreată de divinitate, svârlindu-l în noroi. Numai Adevărul și Dragostea au putere învingătoare împotriva lui Até, dacă omul vrea să se supună lor. In apărarea sa -ultima manifestare în public a lui Socrates- cele din urmă cuvinte ale lui dau dovada supremă a unei vieți închinată Adevărului și Dragostei: "Eu sunt acela pe care vi l-a dat Zeul pentru a vă face mai buni. Dacă mă dați morții nu veți mai primi a doua oară această favoare". (Și așa a și fost; Iisus nu s'a născut printre Greci!) "Nu strigați Athenieni... Este ceva divin într'un om care își sacrifică bunurile sale și viața sa în interesul altuia... Vă iubesc Athenieni... dar voi asculta de Zeu, mai de grabă decât de voi"... Cu cuvântul Adevărului a biciuit pe judecători. A fost condamnat la moarte nevinovat. Ca și Iisus-Omul. Ca și Iisus-Omul s'a supus morții de bună voie. Cu liniște. In deplina seninătate a încredințării sale: Socrates nu este trupul care moare bând cucută, ci sufletul care nu are moarte ci se duce în împărăția cerurilor, acolo de unde Zeul i-a vorbit lui și unde va cunoaște într'un sfârșit adevăratul Adevăr, adevărata Iubire, adevăratul Bine Suprem. Intrebării din ziua cucutei: "Socrates, cum să te înmormântăm?", el răspunde cu zâmbetul său de ironic triumf: "Cum vă va plăcea! dacă veți putea să mă prindeți!". Firește, un teolog ca Kierkegaard, a cărui gândire are harul permanenței nu-și putea da toată admirația nimănui ci doar lui Socrates, și nu putea iubi decât pe Christ, Dumnezeul întrupat Om.

Dacă am spus cele de mai sus, a fost pentru a da consistența necesară și suficientă justificării parametrului ales, de care vom depinde continuu în orientarea noastră ce se vrea îndreptată cu înaintele către Christ.

La finele acestei precizări parametrice trebue să cităm însă, ca urmași, pe filosoful gândirist, Ioan Petrovici, care, privind cândva către aceeași vreme și același loc, scria sub ochii gândirii sale: "Incepe parcă să se pregătească drumul Dumnezeului creștin, a cărui viziune au avut-o ca printr'o ceață subțire și poetică, cel puțin spiritele culminante ale spiritului elin, ca Socrate, Platon, Aristoteles, filosofii stoici. Iar de s'ar putea vorbi și de o participare a cugetării evreești la netezirea acestui drum către Dumnezeul găsit, nu născocit, acest lucru s'a întâmplat după ce cugetarea evreească a fost fecundată de geniul filosofiei grecești. De sigur Philon din Alexandria, care vorbește în concepția lui despre un Dumnezeu unic, a cărui emanație imediată ar fi Logosul, pe care Evanghelistul Ioan l-a identificat cu Christos, dar tot așa de adevărat rămâne că acel Logos al lui Philon nu este într'un fel altceva, decât demiurgul lui Platon, prin urmare a stat sub influența directă a filosofiei grecești" (**Gândirea**, Anul XIX, Nr. 3, Martie. p. 132). Când Platon critica raționalismul milesian, el punea de fapt bazele "unei filosofii cu tendință religioasă liberă să se desvolte fără a risca să întâlnească în religia existentă vreo doctrină de un rafinament egal sau comparabil cu al său". Astăzi, ar trebui cât mai repede -spune Jean-François Revel în a sa "Histoire de la philosophie occidentale - La philosophie classique", de la care am împrumutat citatul de mai sus (Le livre de poche, 1970, p. 29)- să se răspundă întrebării dacă "o conversiune la cristianism nu ar fi concluzia logică a filosofiei sale", răspândită în mase, "întrebare pe care a putut să și-o pună un Bergson". Evident, aceasta trebue să o spunem, un răspuns în sensul plinirii legii vechi.

Nu vom lua deci, de la Socrates, mantaua lui, cum la'nceput filosofii, care va deveni, prin timp, sutana călugărilor. Ci esența gândirii sale: autenticul și perseverența. Socrates a impresionat prin înțelepciune și ținută morală. Prin puterea cuvântului său. Prin stăpânirea de sine. Prin detașarea față de lucrurile exterioare. Prin curaj și bravură atunci când evenimentele sau întâmplarea au cerut-o. Calități pe care le poseda, pe fiecare, într'un summum inegalabil. Cu drept cuvânt, un om incomparabil, cum l-a definit Alcibiades.

Socrates a fost admirat. De sigur. Dar nu toți l-au înțeles. Prietenii, cei mai legați de el, discipolii lui, gânditorii și scriitorii ce i s'au aflat în preajmă și cu care el a convorbit, cetățenii Athenei, care l-au auzit vorbind și l-au cunoscut, nu toți și nu totdeauna l-au înțeles. Dovadă Aristophanes în Norii, care, mai în glumă mai în serios, îl așează pe Socrates într'un coș suspendat în aer pentru a observa mai de aproape meteorii și fenomenele cerești; dovadă Criton, din ziua fatală a cucutei, care credea că acel cadavru pe care avea să-l vadă în acea zi mai poate fi încă Socrates. Dovadă Georgias. Dovadă Protagoras. Dovadă Xenophon din tot ce se deține scris de la acesta, despre Socrates. Dovada și mai grăitoare însă este varietatea de gândire și învățătură profesate de discipolii lui în școlile ce le-au înființat: Eucleides la Megara, Antisthenes la Gymnasion Cynosarges, Aristoppos la Cyrene, Phaidon la Elis, unde se reîntoarce după moartea lui Socrates (mai târziu se va strămuta cu școala la Eritreia). Dovadă Charmides, cu tatăl, cu nepotul și cu vărul său Critias, toți școlari ai lui Socrates, care au apucat alte drumuri decât cele ale școlii. Dovadă însuși Alcibiades, a cărui conduită publică și privată a fost o continuă și voluntară desobediență față de sfaturile pe care i le dădea Socrates. Singura excepție discipolul Platon și cu de el înființata Academeia, și discipolul discipolului, Aristoteles, fondatorul Lykeion-ului. De aceea noi von trece ades pe urmele lui Platon -cele care sunt fără căderi-, pe lespezile de piatră ce duc peste pragul acelei Academeia, în care el și-a rostit ideile sale, și vom zăbovi pe Lycabettos atât cât va trebui să revedem intrând în Lykeion pe Aristoteles, autorul a peste șaizeci de tomuri, din care vom deschide mai ales pe cel al eticei către Nichomachos (Ethica Nichomacheia), pildă de însușire deosebită și întreagă a intelectualismului profund al lui Socrates, întrucât este străbătută de noblețea unui umanism azi ignorat și de adevăruri ce abia acum încep să-și facă loc.

Dar nu vom rătăci cu niciunul din ceilalți discipoli, pe la niciuna din școlile lor. Reținem doar de la aceștia, și anume de la Phaidon, dialogul dintre Socrates și Zopyros, magul din Syria, atras și el de Athena pentru a-și valorifica acolo știința sa asupra fisionomiei. Acest mag pretindea că se pot citi după trăsăturile feței părțile negative sau pozitive care exprimă prin ele caracterul omului. Examinând fața lui Socrates, despre care știm cât de particular urîtă era, Zopyros nu vede în trăsăturile ei decât "însușiri negative". Socrates știe bine cât de nefrumoasă -urîtă- îi era fața și, în această privință, este de acord cu magul. El îi arată însă că deasupra acestei stări de fapt stă sufletul și că urîțenia înfățișării poate fi dominată și ștearsă ca influență negativă -cum însuși triumfător a făcut-o- prin **logos** sau **ratio** tot una cu "mintea omului" sau "tronul lui Dumnezeu" cum, reușit metaforic, o numește Nichifor Crainic, în Nostalgia Paradisului. Reținem acest dialog, deoarece din el reiese limpede că pentru Socrates logosul, ca emanație a spiritului, este pricipiul rânduitor al vieții omului. Principiul devenit, tempore procedente, pentru Kierkegaard, "devenirea creștină", în care credința devine act al gânditorului solitar.

Ne vom opri la Academeia, pentrucă Platon a fost Socrates: pas cu pas pe urma gândirii ascultate de la învățător, căreia el i-a dat literă dăinuitoare și pe care a întregit-o și desăvârșit-o prin propria-i maturitate. Iar la Lykeion, pentrucă Aristoteles a dus gândirea socratică, după Platon, până la limitele inteligibilului. Căci Platon și Aristoteles, ambii în spiritul lui Socrates, unul în **Menon**, celălalt în **analytica posteriora**, susțin cu aceleași cuvinte, aceeași încredințare: "Noi suntem convinși că deținem știința asupra unui lucru în mod absolut, atunci când cunoaștem cauza prin care acel lucru există, când știm că acea cauză face ca lucrul să existe cum există, și, mai mult, că nu este posibil ca acel lucru să existe într'un mod altul decât el există, dacă are aceeași cauză; ci nu cum susțin Sofiștii, că el există din întâmplare".

Cu cele de mai sus se deschid și se limpezesc zările revistei noastre, spațialitatea ei proprie: **cultura.** Aceasta ne impune a ne spune părerea asupra ceea ce **noi** considerăm, în sens socratic, adică din început, a fi **cultura.** Deocamdată, doar din tinda punctelor de vedere și numai atâta cât paginile acestui editorial și titlul lui ne îngăduesc și ne restrâng.

Pentru Socrates, îndeosebi (ca să începem cu el), ca de altfel pentru toată antichitatea cum și înaintea ei ca și pentru timpurile noi, a trăi în incuriozitate, în indiferență morală și socială (de grup), în absența unei stări intelectuale, în care primul loc îl ocupă cunoașterea, deci gândirea, era un fapt antinatural, adică imposibil. Evident, trăirea, raportată la om, avea desosebite grade de intensitate sau altfel spus, de viață-valoare filosofică. Dacă voim să înțelegem prin aceasta practicele, obiceiurile, tradițiile, credințele, toate datum-urile sociologice și istorice, faptele de creație -stadii de cultură-, tot ceea ce se ridică deasupra unei existențe paradisiace făcută din acceptarea pasivă a rigorilor și libertăților în fața cărora ea se desfășoară. Existență care, știm biblic, s'a dovedit a nu fi rezistat în fața ispitei din om: **cunoașterea,** ca o nevoie independentă de voința lui.

Maifestare, și sumă, a activismului spiritual -respectiv a cunoașterii- cultura în sine nu admite diferenţieri. Măsură a gândirii, ea nu poate fi împărţită în două, cum a făcut-o Sir Charles Percy, baron de Leicester, în a sa -de unii preţuită și urmată- "The Two Cultures and the scientific Revolution" (1959), care așează deoparte ceea ce el definește drept cultură "humanistică" și de o alta "cultura științelor fizice și naturale (inclusiv matematice)", fiecare având puncte de plecare diferită, între ele neexistând pe nicăiri vreo legătură. De fapt, ca să privim istoric, această separaţie începe să-și facă loc și să găsească adepţi în momentul "descoperirii" unui "conflict" în sânul culturii. Ceea ce se obișnuește a se deosebi drept cultură filosofică (înglobând teologia, literatura, arta, istoria, politica, sociologia sau altele la fel), pe de o parte, și cultură științifică și tehnică, pe de alta, este rezultatul unei ideologii tardive care caută să așeze, după mai apropiatele asemănări dintre ele, ramurile unuia și aceluiași trunchi, în două mari subdiviziuni. Când Kant spune "științele" el înţelege ca și Socrates, ca și Platon, ca și Aristoteles, etc., cunoștinţele, cercetarea, activitatea intelectuală în genere. Unii cercetători, operând asupra gândirii cu foarfecele cataloagelor, cred a fi identificat în istoria doctrinelor europene trei momente, trei perioade de durate diferite, în care cele "două culturi" au fost reunite: perioada ioniană, Renașterea dominată de aristotelism, și secolul al XVIII-lea. Pură aparenţă. Unitatea culturii rezidă în însăși cauza ei, care este una și aceeași pentru a toată cultura. Această cauză unică este Natura. Natura care se vrea a se cunoaște în infinităţile ei de esenţe, de miezuri, de configuraţii, de feţe -și ele văzutele și nevăzutele, în continuă devenire întru eternitate sau pieire- prin fiinţa cea mai desăvârșită a ei, omul, în mintea căruia Dumnezeul tuturor cerurilor și al pământului -de El create- a aprins, cea a doua, lumina din lumina lumii.

Pentru a ne putea porni ideile în această direcţiune, începem de la "opoziţii" (infra). Citim în Larousse-ul ediţiei 1983, la pagina 273: "Culturalism. Ecole et doctrine américaine d'anthropologie, tendent a estimer pour essentielle la spécificité de la culture, considérée comme habitude du groupe social, par oposition à la nature". In același dictionar natura se definește ca "Réalité physique existant indépendamment de l'homme (par. oppos. à CULTURE)". Niciunul din înţelesurile cuvântului "opposition" = "Empèchement, obstacle" sau "Contraste, différence extrème, contradiction" nu pot înlocui cuvântul "opposition" în definiţiile de mai sus. Pentrucă între CULTURĂ și NATURĂ, respectiv între NATURĂ și CULTURĂ nu există niciun obstacol, nicio contradicţie etc. Cultura nu se poate opune Naturii și nici viceversa întru cât Natura însăși este creatoarea, în om, a CULTURII. Pentru a ilustra material această realitate să ne punem întrebarea: există vreo manifestare de cultură -din orice timp, din orice loc, din orice societate de la prima apariţie a omului pe pământ (ca să ocolim Paradisul)- oricât de abstractă sau materială ar fi sau s'ar pretinde a fi ea, în care Natura, direct sau indirect, ca formă, interpretare, reprezentare, etc., să nu fie prezentă sau implicată? Niciuna. In nicio sgârietură sau semn, în nicio unealtă sau lucru, în niciun vers din orice poezie, în nicio notă din orice muzică -scrise sau nescrise-, în nicio lovitură de daltă din orice sculptură sau în orice piatră, în nicio trăsătură de creion sau de pensulă din orice desen sau tablou, în niciun gând din orice formulare sau sistem filosofic, în nicio și în niciun -seriile începute de noi se pot scrie cu orice termeni. Oriunde și oricând se va găsi prezentă Natura și alături de ea dar în continuarea ei o stare de spirit care a răsărit-o: în sgârietură, în semn, în etc, etc, etc. Ci nici că s'ar putea a fi altfel. Pentrucă Natura este făgăduită prenăscător spiritului omului dintr'un întreg început, cu toate formele sale (posibile și imposibile, probabile și improbabile, vizibile sau invizibile) de apariţie, de desvoltare, de modificare, de alterare -generare, degenerare, regenerare, moarte, nemoarte- de orice și oricum -pentrucă orice și oricum, ca și oricare și oricine, oricând și oriunde, oricât și oriîncotro sunt cuvinte și sensuri ale Naturii venite omului dintr'o anume stare de spirit: spiritul materiei și al nemateriei. Intru cât Natura este sau poate fi materie sau nematerie. Se poate ieși de pe pământ, meterialmente, pentru a ajunge sau sfârși pe Lună ori pe Marte, ori pe Venus, oriunde, dar nu se poate ieși nicicum -și acesta este tot un cuvânt al ei- din Natură și din starea de spirit creată de ea. Oriunde s'ar găsi om.

Pentru a putea avansa în ideile noastre, este cazul, întâi, să trecem în revistă principalele concepte actuale, de dicţionar sociologic, despre cultură.

1. După EDMA (Encyclopédie Du Mond Actuel) Cultura s'ar putea defini ca ansamblul practicilor și comportamentelor sociale care sunt inventate și transmise într'un grup: limba, ritualurile, cultele (înţelegând ceremoniile religioase în onoarea divinităţii), tradiţia mitologică, dar și veșmintele, habitatul și artisanatul etc, constituind elementele esenţiale.

2. După antropologul american născut la Minden, Germania, Franz Boas (1858-1942), opo-

nent acerb teoriilor evoluționismului, cultura nu ar avea la bază o schemă de evoluție identică în toate locurile și la toate grupurile umane. El este părtașul unui relativism cultural și al difuzionismului care a câștigat adepți printre etnologii și sociologii secolului nostru.

3. Etnologii Clark Wissler (1870-1947) și Alfred Louis Kroeber (1876-1960) și Robert Lowie (1883-1957), un alt antropolog american născut în Europa (la Viena), sunt pentru o definiție a culturii în sens autonom, refuzând orice "comparație a civilizațiilor (respectiv formelor culturii) în termeni de inferioritate și superioritate".

4. Pentru Edward Sapir (1884-1939), lingvistul american născut la Lauenburg (Pomerania), unul din inițiatorii curentului structuralist, susținător și el al unui autonomism și relativism cultural, cultura "este un ansamblu de semnificații puse în operă în interacțiuni individuale", subliniind caracterul inconștient al anumitor comportamente culturale. Și identifică în termeni vii raportul care ar exista între cultură și personalitate.

5. Bronislaw Malinowski, antropologul britanic născut la Cracovia (1884-1942), consideră cultura ca o sumă de răspunsuri la nevoile alimentare ale omului: alimentație, reproducție, etc, care l-ar împinge să-și creeze un adevărat mediu secundar, ale cărui imperative apar atât de constrângătoare ca înseși necesitățile naturale. Cultura ar fi, în interpretarea lui Malinowski, o sumă de manifestări prin care omul își ușurează inserarea într'un mediu fizic dat (mediu principal), diferitele elemente (creații, produse) ale unei civilizații devenind astfel indispensabile supraviețuirii sale. El surprinde o interacțiune între nevoile naturale și cele culturale și afirmă că efectul lor, dacă nu chiar misiunea tradiției, ar fi să modifice toate instinctele. In definitiv, el susține că însăși viața omului -regimul alimentar și digestiv, sexualitatea și secrețiile interne, precum și respirația (ca să nu enumerăm decât o parte din cele indicate de B. M.), se înscriu într'un mediu artificial determinat de cultură. Văzută așa cultura ar fi o a doua natură a omului, una secundară.

6. Ar mai fi de menționat global, școala americană (Ruth Benedict, Erich Fromm, Margaret Mead) care consideră că faptele culturale ar însuma datele antropologice fundamentale, cu precizarea însă că faptul cultural, în sine, trebue interpretat în lumina psihanalizei - de aici, deosebirea ce face această școală între culturi: culturi cu dominantă armonia și culturi privilegiind violența, etc. Și, tot ca mențiune, antropologia structurală a lui Claude Lévi-Strauss, care introduce "noțiunea unui spirit uman care ar fi elaborat de la origine, într'un mod inconștient, toate sistemele logice posibile, ale căror diferite tipuri culturale empirice nu sunt decât cazuri particulare".

7. Incheiem această sumară trecere în revistă -pentru care în ordinea ei ne-am condus după EDMA (supra)- cu tendința lui Charles Leslie-Withe de a interpreta diversitatea culturală prin întrebuințarea diferită a surselor naturale de energie. El își întemeiază acest nou punct de vedere de a privi faptele culturale, pe observațiile făcute pe urma descoperirilor arheologice plecând de la fundamentele ecologice ale culturii din care se inspiră antropologia americană modernă.

O cât de cât atentă examinare a modurilor în care sunt definite faptele culturale, din care derivă și metodele de studiu al lor, de către antropologii, etnologii, ecologii și învățații mai de seamă ai veacului nostru, ne îndreaptă, per reductionem et selectionem, către o concluzie unică, scăpată de orice tendință, de orice interpretare, de orice dubiu: necesitatea de a privi și considera faptul cultural nu aparent, ca un derivat din raportul omului cu mediul natural (alimentație, surse de energie, datum fundamental antropologic, etc), ci în inima lui, în cauza lui, ca o creație implicită a Naturii. Așa fiind, creație implicită a Naturii, mijlocul ei de expresie fiind omul, faptul cultural nu se poate categorisi în termeni de inferioritate și superioritate fiecare tinzând, cum se va vedea mai departe, către un absolut. Absolutul este independent de termenii comparativi. In acest sens, un Kroeber, un Robert Lowie, un Clark Wissler, au tot dreptul să respingă orice apreciere, în termeni comparativi, a civilizațiilor. Fiecare cultură interpretează în producerile sale anumite configurații ale realității manifeste sau manifestante a Naturii, și, în acest sens, întru cât Natura în infinitul esențelor și fețelor sale îmbracă absolutul, ea nu poate fi estimată ca inferioară sau superioară. O cultură se poate găsi, prin faptele ei, funcție de adâncimea de pătrundere a acestora, mai aproape sau mai departe de esențele Naturii, de adevărul lor de conținut nerevelabil imediat. Ca atare și numai din acest punct de vedere, se poate vorbi de anume calități ale culturii în general și ale faptelor de cultură ce ea le însumează, în particular. De aici conceptul de valoare și de cântărire, în aprecierea faptelor de cultură. Un fapt cultural, în sensul creativității, poate atinge o adâncime de pătrundere către "esențele" pe care tinde să le sesizeze și să le reprezinte, așa cum (pentru a face o comparație) pe un drum pe care îl cauți, de îndată ce crezi că l-ai aflat și te-ai înscris pe el, te poți, după o vreme de mers, găsi mai aproape sau mai departe de capătul lui, după cum drumul are sau nu are un capăt precis determinabil sau este

numai o frântură de drum; sau tot așa, cum pe un munte -și el tot o frântură de drum- pe care de vrei și poți să urci, te poți afla la un moment dat, mai aproape sau mai departe de vârful lui (în cazul unui munte vârful lui este precis determinabil și acesta ar corespunde -în metaforic, comparabilă vorbire- uneia din cuceririle științelor exacte), și așa mai departe. Natura însă nu poate fi recepționată, intuită, gândită, în totalitatea infinitudinii manifestărilor ei. Sunt limite de recepție și limite de pătrundere, limite de intuiție și limite de înțelegere. Ințelegerea crează explicația, deci explicația se înscrie prin aceasta ca o formă succesivă a naturii (asupra formelor succesive de cunoaștere ale naturii -de care va mai veni vorba- ne vom opri în altă parte). Conceptul de valoare în considerarea faptelor de cultură nu introduce însă și pe acela de critică a culturii. O cultură în sensul definirii către care ne îndreptăm se eliberează prin izvorul ei de orice critică și deci de orice osândă; întocmai ca și Natura a cărei reprezentare transcimanentă o urmărește și se arată a fi, prin spiritul ei (critica faptelor de cultură se înscrie și ea în formele succesive, ca o derivată de ordinul doi, cum am spune în termenii algebrei, ale Naturii). Ca și Natura cultura are forme. Natura nu se vrea numai a se cunoaște ci și a se întrebuința. Din aceste două forme ale uneia și aceleași voințe a Naturii -a se întrebuința înseamnă mai întâi a se cunoaște- s'au născut, se nasc și se vor naște formele culturii, faptele ei, până când ultimele limite ale cunoașterii vor fi atinse: acelea îngăduite spiritului omului întru contemplarea adevărului absolut asupra modurilor, sau modului, ei de existență și a legilor, sau legii, care le, sau o, guvernează și în baza cărora, sau căreia, ea a luat ființă și există ca atare. Din aceste două forme geneziace ale voinței Naturii s'au născut cele două forme de cultură, așa numite spirituale și materiale. Clasificările lor (forme enumerante ale Naturii) sunt un mijloc de rânduire naturală și de referire sau de identificare istorică.

Modul de comunicare între Natură și spiritul omului în general și al creatorului unui fapt de cultură în particular este insezisabil. Se adeverește însă că artistul crează sub perceperea în ivire lăuntrică -un dar natural pe care i l-au hărăzit zodiile- a unui impuls primit din Natură. Procesul de creație al unui fapt de cultură s'ar traduce prin transpunerea ivirii lăuntrice în expresii exterioare. Cu cât sezisarea impulsului recepționat este mai fidelă, cu cât viziunea internă creată de impuls este mai clară și mai întreagă -sezisările inexacte sau deformate se elimină-, cu atât faptul cultural capătă recunoaștere în spiritul celorlalți oameni din grupul sau din societatea din care face parte artisul și își câștigă în lume importanța cuvenită. Nichifor Crainic a avut o intuiție fericită când a spus că "procesul creator al acestor plăsmuiri, care rămâne o mare taină a vieții naturale, ne sugerează ideea unei comunicări cu cealaltă ordine de existență" (în Nostalgia Paradisului, Modul teandric). Faptul cultural apare astfel, prin originea lui, o creație independentă de voința omului. Impulsul esențelor, miezurilor, fețelor Naturii sunt peste tot și continui, deplinind universul și devenirea componentelor lui materiale sau imateriale. Impulsurile Naturii sunt resimțite de toată ființa vie în oricare din trupările ei și mai cu osebire de om. Dacă nu toți oamenii sunt apți de o anume eliberare și purificare interioară întru accederea la acea stare propice unei recepții cât mai intense și cât mai exacte a impulsurilor Naturii, și să se mențină lăuntric sub influența lor cât truda găsirii expresiilor exterioare proprii -aceștia din urmă sunt creatorii de cultură-, toți oamenii însă, oricât de inapți ar fi de o asemenea stare, puși în fața faptelor de cultură, pot recunoaște în ele, mai mult sau mai puțin, măsura adevărului ce ele exprimă, pentrucă toți sunt străbătuți în mod natural de aceleași unde. Marele căutător al adevărului, Socrates, făcuse deja această remarcă: "Nu vom asculta mai degrabă acel glas slab rațional care pâlpâie în noi și care vorbind în toți oamenii, capătă deodată forța consimțământului lor comun?" Noi am numit impulsuri ale Naturii "acel glas slab rațional care pâlpâie în noi... vorbind în toți oamenii". Dacă Natura n'ar transmite, din firescul alcătuirilor ei impulsuri în neîntrerupere ubicvistă, absolută (permanență pulsatorie universală proprie naturii Naturii) faptul cultural nu ar putea fi înțeles și primi o recunoaștere ca atare de către indivizii ce n'au participat la făptuirea faptului. Aceasta este cauza, observația a fost făcută dar explicația până acum nedată, că fiecare participant la o cultură dată se găsește legat de un sistem constrângător -impulsurile Naturii- de valori. Și tot aceasta justifică constatarea lui Heinrich Rickert (1863-1936): "Necesitatea de a judeca într'un anume mod, ci nu în altul, ni se impune ca o constrângere ce ne pune în legătură imediată cu valoarea" -constrângere a cărei cauză îi rămâne, filosofului din Heidelberg, Rickert, străină. De fapt, necunoscută îi rămâne și adevărata cauză a instituirii valorilor intuită mai sus: "lumea valorilor" este "o lume" ce se naște și crește pe tărâmul spiritului nostru dincoace de granițele ce i s'au fixat în clipa izgonirii din paradis, întru cunoașterea și contemplarea adevărului absolut. O lume "funcție de puterea spiritului de a se apropia cât mai mult de aceste granițe peste care ADEVĂRUL își transmite semnalurile-impulsurile -ce împing pe om la creație- și fidelitatea cu care sunt recepționate și trans-

formate ele în fapte de cultură.

Aceasta duce, după noi, la "necesitatea de a judeca într'un anume mod, ci nu în altul", o operă de artă, o lege, și oricare din faptele de cultură, indiferent de spațiul sau de timpul în care acestea se situează și indiferent despre ce acestea se exprimă. Fără o cauză unică, aceeași pentu toate ființele, "necesitatea" de care vorbește Rickert nu s'ar putea impune ca o "constrângere", înțelegerea faptului de cultură ar fi întâmplătoare, iar valoarea lui ar avea alte criterii, depinzând înainte de toate de vaza făptuitorului în grup sau de o utilitatea subiectivă, în nici într'un caz de "ceva" absolut, care s'o pună în legătură "imediată" cu vreo "constrângere" de natură neidentificabilă.

Ințelegerea unui fapt cultural (în cele ce urmează vom particulariza numai opera de artă, în sine, pentru a evita enumerările sau supărătorul anonimat al unui etc) vine mai greu, mai ușor sau chiar de loc, după cum cel pus în fața lui are sau nu are, fie memoria unui resimt apropiat de cel al artistului sau îl încearcă în chiar momentul comtemplării. Dacă cel față cu o operă de artă nu poate detecta cât-de-cât (calitativ) câte-ceva din aceleași impulsuri care au dus la creerea operei de artă respective, acela nu va avea niciodată vreo înțelegere pentru acea operă de artă. Greul sau ușorul, când este vorba de înțelegerea unei opere de artă, vine din acest cât-de-cât-câte-ceva, mai exact sau mai puțin exact, din lăuntrică sezisare. Aici trebue să spunem negreșit că neînțelegerea unei opere de artă, etc, nu este o infirmitate. Este o absență. Natura deosebește în sânul ei ființele artistice, etc, tot așa cum printre sburătoare deosebește păsările cântătoare, etc. Sunt păsările cântătoare infirme? Nu. Ele au un alt glas, unul propriu al lor, ca ființe și ele, ale lui Dumnezeu prin mijlocirea Naturii. Să luăm un exemplu dintr'o sumedenie similară. Când Brâncuși spune: "Michelangelo se inspiră din primitivi ca și din clasicitatea elină și este prin spirit și carnea bolnavă **un elin decadent**" (în Omagiu lui Brâncuși, 1976), arătându-se prin aceasta că nu înțelege pe "divinul Michelangelo", el nu este nedrept, disprețuitor sau infirm. Ci pur și simplu el se arată a nu se fi găsit niciodată în lăuntricul său în starea de sub influența acelorași impulsuri care au flăcărat în resimtul lui Michelangelo. El s'a găsit totdeauna, dat fiind tensiunea sa lăuntrică atrasă către alte esențe, către alte chipuri, departe de bătaia vântului în care a stat Michelangelo, pentru a putea recepționa cât-de-cât-câte-ceva din pulsațiile lui, și a-l înțelege, nici înainte, nici față cu operele lui, și nici în momentul când și le-a reamintit și și-a încredințat hârtiei gândurile de mai sus.

S'a spus că actul creator este "un act de conștiință individuală". Da. Insă "un act de conștiință individuală" -independent de voința omului- care selectează miraculos -în momentul crudului resimt lăuntric- acele impulsuri ale Naturii care se acordează cu conștiința în implicație, pe care și le proiectează sieși, întru contemplație, pentru a le putea prinde imaginea desăvârșită prin ele și a o reda cât mai autentic, înainte ca aceasta să cadă în apa ereditații sau atavismului care să o înnece sau să o înmoaie. Organizarea rațională a acestui act nu este posibilă așa cum este organizarea rațională a muncii. Munca în sine este mijlocită de cultură. La rândul ei ea este inițiatoarea profesiei. Munca și profesia sunt așa dar, în exprimare matematică, derivate prime și secunde ale culturii. In fapt, pe crugul sufletului curățit de pricini, Natura se oglindește în configurațiile sale pure. Cu cât cel îndemnat de sufletul său întru recunoașterea vreuneia din acele configurații pure, reflectate pe bolta sa cerească, are asupra aceleia o viziune mai limpede și mai întreagă, și cu cât el este mai apt, prin Natura ființei lui, întru o asemenea viziune, cu atât formele expresiei ei tind către perfecțiune. Expresia, ca formă exterioară văzută sau auzită, ține de mijloacele artistului, mijloacele omului. Această expresie -redarea imaginei- constitue fapt de cultură. Valoarea faptului de cultură -opera de artă, etc, este autonomă în sine. Ea nu poate deveni absolută, pentrucă mijloacele de care ține -lingvistica, muzica, pictura, mâna care ține dalta și, dar nu în sfârșit, mintea (ca să enumerăm numai câteva) nu au căpătat perfecțiunea echivalentă Naturii ("icoanei"), astfel încât "icoana" (Natura) să poată fi văzută și redată sub aspectele adevărului absolut. Dacă în privința sufletului și a minții, omul este țărmurit prin geneză -voaia lui Dumnezeu-, în căutarea și alegerea mijloacelor de expresie el are o largă libertate de mișcare. Dar și această mișcare stă, și este, la rândul ei îngreuiată de imperfecțiunea obiectivă a mijloacelor ce îi pot fi în slujire omului, întru cât această imperfecțiune pe care am numit-o obiectivă depinde de veacul, de locul și de mediul în care se ivește artistul. Menționăm în treacăt, că această imperfecțiune obiectivă constitue o altă cauză, alături de aceea a puterii de recepție a esențelor Naturii, proprie făptuitorului de fapt cultural, care explică de ce, întru accederea la esența către care tinde un fapt de cultură, pot participa, concurent (în timp și spațiu), diferiți făptuitori.

Firește imaginea generatoare a faptului de cultură poate proveni de oriunde, din esențe

din miezuri, din fețe, din deveniri sau semnificații -prezent, trecut ori viitor- pe undele lor caracteristice receptarea și selectarea fiind funcție de alcătuirea și sensibilitatea ființei receptoare. De aceea când spunem cultură noi înțelegem un tot fără margini în care se găsesc în armonie naturală arta, literatura, știința, filosofia, tradiția, religia, și toate rânduirile ce vor a deosebi faptele de cultură. Așa dar, noi nu vom putea urma pe un Rickert sau pe oricare din adepții lui ce desfac în două faptele de cultură: în Kulturwissenschaft (Geisteswissenschaften) și în Naturwissenschaft.

Natura este una și aceeași în toate încheieturile ei ca faptă a lui Dumnezeu. Pe tărâmul cunoașterii ei se vor însămânțate și "semnificațiile" unui Husserl (Edmund, 1859-1938), preocupat să afle, prin "întoarcerea la lucrurile ele înseși", esența lor și prin ele la adevărul de deasupra lumii și a omului, și toate "semnificațiile" filosofic (logic) gândite.

Revenind la "lumea valorilor", e locul aici să spune, că aceasta se situează și se mișcă, după puteri și îngăduințe proprii, între certitudine și incertitudine, între cunoașterea absolută -"perfecțiunea" și ignoranța totală. Când filosoful danez din Copenhaga, Höffding Harald (1843-1931) vorbește despre o "consistență a valorilor" (în Religionsphilosophie, 1901) el anulează eleatic mișcarea în lumea valorilor. El ignorează însăși valoarea valorii și toată structura intimă a culturii.

Noi considerăm că Natura nu este nici în primul rând nici în ultimul exclusiv religioasă. Ea este peste tot religioasă, științifică, geometrică, fizică, astronomică, filosofică, socială, sentimentală, estetică, istorică, morală, amorală, disciplinată, revoltată, visătoare, liniștită, violentă, și oricât am continua pe calea acestor enumerări, nu vom putea afla în niciuna din ele neasemănări cu manifestările sau stările omului. In fiecare creațiune culturală se oglindește un "ceva" al Naturii. De sigur în lumina Dumnezeirii ce o însuflețește cu Adevărul Ei și cu începutul a toate. Un "ceva" întrezărit prin întrebările între care se sbate sufletul bietului om întru aflarea cărării pe care îi vin în chip miraculos din întunecate adâncuri ecouri ale materiei născânde și din orbitoare înălțimi cerește lumini deslușitoare ale unui paradis al tuturor visărilor și împlinirilor.

Pentru Nichifor Crainic, "cultura este cârmuită din adâncuri". In această vedere, gândurile lui despre cultură nu au bătut, sub metaforică interpretare, departe de cele ale noastre, nici atunci când a așternut pe hârtie: "Civilizația e memoria Paradisului și cultura aspirația către el". El s'a depărtat însă, singular, mutând întreg eșafodajul poetic ce l-a construit pentru a defini de pe el cultura, către una din extremele ei, de sigur cea mai de pe "piscuri", când s'a îndreptat categoric spre spunerea: "cultura ca totalitate a creațiilor geniului omenesc nu are un sens în sine, ci se integrează ca parte în concepția religioasă. Ea iradiază din credință ca văpaia din focul aprins" (Ibidem). Ce păcat că Gala Galaction nu și-a putut împlini gândul care, în acea zi de Miercuri 21 Ianuarie 1942 l-a dus să noteze în Jurnalul său: "Straniu personaj este autorul Nostalgiei Paradisului. Poate că, într'o zi, va trebui să mă ocup de teologia și de "misticismul" lui". Am fi avut acum, în alăturare, ideile unui alt teolog și scriitor de o aceeași măsură a "Gândirii".

Incheiem această schiță cu un cuvânt asupra atât de desbătutei -fără soluție- probleme a inspirației referindu-ne osebit la opera de artă ca fenomen în sine de sezisare, cuprindere, cunoaștere și reprezentare a Naturii. Trebue să spunem că și în această problemă, ca și în multe altele asupra cărora nu ne-am oprit încă, gândirea noastră se îndreaptă către aceleași întrezăriri ce am încercat a le prefigura aici. De aceea noi nu ne putem alătura nici unui Roger Caillois, membru al Academiei franceze, scriitor și antropolog (1913-1978) pentru care arta naște ca și jocul "d'un surcroit d'énergie vitale, dont l'homme ou l'enfant non pas besoin pour la satisfaction de leurs besoins immédiats et qu'ils font alors servir à l'imitation gratuite et plaisante de comportement réels" (Les jeux et les hommes, Ed. Gallimard, 1967, p. 314).

In ansamblul vederilor de mai sus, inspirația se arată a fi nimic altceva decât procesul de eliberare, lentă sau bruscă, a ființei artistice sau gânditoare, din truda sa internă de a deslusi cât mai clar imaginea (ensența, etc) ivită în resimtul lăuntric al ei, corespunzător duratei de contemplare până la găsirea, lentă sau bruscă, a celei mai exacte exprimări. Căci până la acel moment al găsirii, din cea dintâi clipă a sezisării imaginii, ființa artistului se află ca într'o continuă robire sub influența resimtului său, ce se cere, nevoit de sine, voit de imagine, a i se da chip cât mai curat, cât mai adevărat scos în lumina minții omului. Așa înțeleasă, inspirația ar fi procesul de convertire al resimtului în forme inteligibile cât mai total purificate de exprimare. A vorbi despre "inspirația artistică" sau despre "fenomenele de inspirație artistică" și despre "fenomenele inspirației mistice", cum s'a repetat prea des după Nichifor Crainic, ca despre "fenomene deosebite", dar între care se reliefează unele asemănări, este tot

una cu a despărți pe om de Natură, în esența lui, cum și de propria sa conștiință. Noi credem că peste a toatele s'au ridicat, întru dumnezeiască binecuvântare, mâinile Atotputernicului și a plutit măcar odată dintr'o oricâtă depărtare de înalt, Duhul Sfânt. Și aceasta a fost destul ca totul să existe deopotrivă și în deopotrivă. Deosebirea făcută de Nichifor Crainic este o abatere de pe căile Domnului, firește, din învrednicirea curată de a-și apropia gândul cât mai mult de EL. Dar rămâne totuși o abatere, de la Dreptul Adevăr.

Dacă am mai venit încăodată lângă Nichifor Crainic, a fost pentru a resublinia cum ne voim continuatori ai gândirii Gândirii.

In cele de deasupra se oglindește caracterul dual al inspirației, observat de critici și folosit în destăinuirile artiștilor asupra modului de creație al operelor lor. Apropiat acestei interpretări a inspirației se așează și gândurile abatelui Henri Bremond (1865-1933) autorul acelei Histoire Littéraire du sentiment religieux en France, și cele ale filosofului belgian Joseph Maréchal (1878-1944, jesuit de la 17 ani) din studiile sale asupra psihologiei misticilor (Etudes sur la Psychologie des Mystiques). Poate că Nichifor Crainic, poetul și teologul ce a fost, a văzut și el, cum și cei doi de mai sus, două momente în "actul inspirației": unul al îndemnului dumnezeiesc în sens mântuitor "strălucind supra firesc (în mintea omului) în lumina lui Dumnezeu", cel de al doilea al supunerii (încredințării) omului acestui îndemn suprem pe care se străduiește să-l îmbrace în haina celei mai adevărate expresii.

Natura nu se autoobservă, nu se autocunoaște, nu se autodefinește, nu se autofolosește, nu se autointegrează. Pentru aceasta a trebuit omul. Pentru aceasta îi trebuesc omului faptele de cultură fapte independente de voința lui. Și pentru aceasta faptele de cultură urmează impulsurilor factorilor apriorici și impriorici, activi în imaginile Naturii: fețe ale Adevărului Suprem, pentru toate sau pentru unele, pentru un capăt sau până la finele finelui, Dumnezeu.

*) Ὁ χρησμὸς εἰς τουτο ῥέπει

CREZ

ALEXANDRU GREGORIAN

Cred în Poezie, în Predica de pe Munte,
cred în raza care mă sărută pe frunte.
Cred în mituri și'n rugăcinea de seară,
cred în visul răsfrânt în Steaua Polară.

Cred în flamencul de flăcări, feeric,
cred în curcubeu și'n țapul zis iberic.
Cred în ochii cu pleoape mari, de gladiole,
ai Mariilor lui Murillo - sfinte Marii spaniole.

Cred în măgărușul alb coborînd pe poale de cer,
cred în cearcănul de ambră al lunii, cred în palmier,
în rădăcini, în rouă, 'n raiul andaluz,
în surâs și'n tot ce încă n'am văzut și n'am spus.

Cred în gândul îngenunchiat în credință,
în învierea României și'n Treimea cea de o Ființă.
Cred în **La Chanson de Roland**, în **Don Quijote**, în flori.
(Uneori cred și'n Mediterană și'n ursitori.)

Cred în descântece, 'n fulger, în fratele vânt,
cred în omenie, în bucium, în Miorița, în sfântul Pământ.
Cred în cenușea luminii de ieri
și-mi aștern aici, jos, crug de albastre tărceri.

SANDU TZIGARA-SAMURCAȘ *

Un poet al "măsurii de aur a lirei"

..."es gradissimo el riesgo a que se expone el que imprime un libro, siende de toda imposibilidad imposibile componerlo tal que satisfaga y contento a todes los que lo leyesen".
(Miguel de Cervantes Saavedra, Don Quijote, II, 3.)

Introducere în opera poetului
RECITAL DE PIAN

Sunt anii 1941.

De la un capăt al lumii vechi liricul reacțiunilor absolute și al sentimentelor simple și necorupte, Paul Eluard, ascultând tulburătoarei chemări a unei umanități intestin sfâșiată în numele unui patriotism absurd amenințată să dispară sub argila ruinurilor libertății orbită de cenușa încă fierbinte a "tablelor legii" sfărâmate și arse în toate răspântiile violent asvârlită asupra ei de nefaștii puterii politice, își anunța fățiș și tematic rămasul bun de la toate viile comori ce împrejmuiesc viața oamenilor cu atmosfera lor de vrajă purificatoare:

"Fleurs à l'haleine colorée
Fruits sans détours câlins et purs
Fleurs récitantes passionées
Fruits confidents de la chaleur
J'ai beau vous unir vous mêler
Aux choses que je sais par coeur
Je vous perds le temps est passé
De panser en dehors de murs"
(**Le Livre ouvert**, Paris, 1941)

De la celălalt capăt al aceleași lumi, Sandu Tzigara-Samurcaș, poet al armoniilor pure ale existenței și interpret singular al lor, adunând din graiuri încolțite "pe zăpada clapelor divinului clavir" icoane de cânt ale sufletului -nevăzute altunde- zugrăvite cu slove toarse "rând pe rând" -"mirul mâinilor ostenite"- din firul "fraged și subtil" al Euterpei doveditoarea lui "Hronos", invita, anonim, la un unic "Recital de pian" în "pauza" căruia avea să răsune -cum nicăieri vreodată- în măsuri revelatoare și tonifiante o confesiune vibrantă, solemn rostită din perspectiva unei alte înrolări decât acea evenimențială fanfaronă și agresivă de solidaritate manifestă cu apărătorii "libertății sângeros ultragiate" -ei înșiși la fel de cruzi și de brutali chiar dacă uneori numai verbal înarmați- pentru care optase Eluard.

Singura chemare căreia Sandu Tzigara-Samurcaș îi dă ascultare este a Naturii, depozitara armoniilor zeiești, domnitoare de esență transcendentă christică, ce trebue instaurată ca domnitoare și între oameni oriunde -"quatenus harmonias sub universitatis specie concipit"-:

"Arunc cununa de oțel a gândirii.
Ca păsările sperioase de mare
Se'mprăștie uscatele frunze din cuget:
Ascult o singură chemare.

Aș vrea să aleg, din turle dărâmate,
Lespezi de valul tainic netezite,
Ca să ridic cetatea cea semeață
A jertfelor hărăzite.

Aș vrea să strâng, din rase tremurânde
Și din fiori de umbră, un mănunchi
Legat cu mătănii vii de sânge:
In fața să-i cad în genunchi!

Aș vrea să adun pe pajiști de vise
Cuvinte proaspete ca niște muguri,
Cuvinte ce n'au înflorit aiurea
Și n'au ars pe alte ruguri.

Aș vrea să înșir în mândre ghirlande
Cuvinte stropite de ploaie
Cuvinte cu priviri de gazelă
Cuvinte cu lumină bălaie...

Le-am căutat în țărâna adâncă,
Dar le-am găsit pe toate ruginite
Lângă comoara mâhnirilor apuse,
Zăcând acolo pironite.

Le-am căutat în frunzișul de aur,
Dar vântul rece le-a luat cu el,
Cu lungul oftat al toamnei târzii.
Rămas-am singur, singurel.

Le-am căutat în noaptea fără lună,
Dar n'am aflat pe puzderia de stele
Niciun cuvânt de care să-mi anin
Volbura nădejdii mele.

Le-am căutat în vise îndrăgite,
In primăveri ce'n inimi se adună:
Din fermecatul cânt al slovelor
Un singur suspin mai răsună...

Dar iată! Prinos smerit de slăvire,
Vuind în bolți de foc și'n scunde cripte,
Mărturisesc, prin stihuri încrestate,
Sunetele în mine'nfipte!"

In cugetul lui Sandu Tzigara-Samurcaș omul nu se poate separa nicio clipă, oriunde el s'ar afla și sub orice copleșiri el ar fi, de comorile naturii -divine apriorice creații de încântare trăirii și visului: "cerurile și pământul și toată oștirea lor". Da! "Multă e jalea din suflet, multă!" -chiar și în "Vechiul Castel" unde alte doruri i-au zăbovit lui Mussorgski umplându-i sufletul de cânt... Dar "în bătaia vântului stelar", -vai!- clipele astrale ce "se îngână în toaca veșniciei cu pasul", trec, toate, "precum trecut-au veacurile și au asfințit"! Atunci? De ce oftatul și hotărîtă supunerea lui Eluard? Și, în

definitiv pentru ce? Pentru a merge într'o direcție biblic interzisă -să nu ucizi!- ce duce fortuit prin labirintul incertitudinii unde de pretutindeni pândește moartea brutală și sălbatecă peste cenușa morții ce nu a mai putut fi sfințită după datini? In mintea și în simțămintele omului "tezaurul" inestimabil al naturii se oglindește multicoloră prezența permanent atrăgătoare în înnoiri de armonii cărora nu li se poate spune "adio" la niciun mod conștient. Cum să "nu gândești în afara zidurilor" dacă ai trăit măcar odată această văzută minune și ai înțeles-o privind-o din tine:

"Pană de pasăre cerească,
Curcubeul începe feeric să crească.
Mângâie petalele florilor,
Rănite de lacrimile norilor,
Și zugrăvește cu alte colori
Transparente
Brazdele de flori
Incandescente.

Pe lira lui
De lumină
Umblă hai-hui
Umbra cântului
In surdină."

Pentru că armoniile naturii prin absolutul lor comunicat omului constitue relația genesiacă primă și ultimă de identitate între fructul lor bun și armoniile muzicii aducătoare de pace în inima omului și în lumea lui.

In acele deslănțuiri de întunecate zodii sub care duhurile rele pornite în ucigașe deslănțuiri cutreerau și însângerau pământul, izbăvirea întregii omeniri de răul înfruntărilor satanice stătea -invincibilă putere- în "credința" fiecăruia, aceea ce nu se clatină nici nu piere:

"Ține strâns facla credinții,
Ține-o cu mâinile de fier, ține-o cu dinții!
Dogoarea, care te bântue,
Are să te mântue!"
...

"Suflete nu te teme nicicând să mori!"

"Goarna" chemării omului către om este pentru S. Tz.-S. credință înrăsăritoare a muzicii, nu **lituus** -trompeta al cărui sunet sonor și strident, de atac, a fost auzit de Achei pentru prima oară la Troia, fala lumii, ce avea să devină, ca urmare, cenușă în vânt și coperiș pământului locului-, nici **tuba** -trompeta cu sunet grav și vibrant anunțător de alarmă și fugă din fața amenințărilor morții pe câmpul de luptă-, nici **salpinxul** -în ale cărui tonuri se desfășurau sacrificiile și comemorările morților, la cei vechi-, ci a muzicii al cărui glas de îndemn se îndreaptă direct către suflet:

"-Veniți cu toții, veniți,
Toți cei în tulpina vieții răniți,
Veniți, voi care sângerați,
Veniți, voi cu ochi de fiere'nrourați,
Voi, cu buzele arse ca zgura,
Voi, în care se sbate făptura
Ca o fiară prinsă în capcană,
Voi, cu nespovedită rană!
Vă chiamă goarna, vă chiamă.
Nu auziți cum,
Pe sălbaticul drum,
Porunca prinde trăsnet de aramă?"

Critica vremii, prin întâiul cronicar al ei, a văzut în "Recital de pian" -"placheta de debut liric" a lui S. Tz.-S.- o operă a unei "perfecte conștiințe literare".

Ea este cu mult mai mult. Și înainte de toate, mutând termenii și întregindu-i, "Recital de pian" este un **modus luctendi** al unei "conștiințe" umane și creștine care se gândește pe sine în raport de egalitate și dragoste cu semenii ei, și apoi a unei "perfecte conștiințe literare" adversă barbariei și instinctelor primitive ale oamenilor ce se ascund de "Ochiul Lui Dumnezeu". "Recital de pian" este prin poruncile-îndemnuri ale suntelor

("Ține strâns flacăra credinții,
Ține-o cu mâinile de fier, ține-o cu dinții!
Dogoarea care te bântue,
Are să te mântue!")

un substitut mântuitor al unui pro-decalog teandric -unde locul divinității este ținut de Euterpe- al cărui scop este suprimarea răului din lume în măsura în care cei ce îl ascultă se adună întru o unire ce-și caută nădejdile în Cer de unde vine **și** legea sfântă a unirii: "Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Marcu, 12, 32) **și** "flacăra credinței". Intru aceasta, pilde dau semnele toate, ale Euterpei:

"Notele sprintene se strâng ca norodul,
Și se resfiră iar când le deslegi năvodul."

și sensurile vii ce se desprind din ele:

"Priviri, cu ritmuri de oțel arate,
Se străduesc hieratic Cerul să-l arate."

Și nu în cele din urmă, "Recital de pian" mai este și mărturisirea de credință a poetului misionar în lumea celor apăsați și loviți de soartă -misiune pe care, cu toată neclintirea, S. Tz.-S. și-o asumă conștient ca sol al credinței în Dumnezeu:

"Iarăși tună soarta, lovește în poartă,
Geme sub povara amară ce-o poartă.
-Ridică-te, frunte zdrobită de spini;
Intinde-te, mână, spre'nrourații crini;
Umeri chinuiți, strujeni de porumb,
Nu vă lăsați trântiți de viscolul de plumb;

Stați mari, deschiși, fără clipiri,
Ochi de suferință, grei de amintiri!
Lasă simunul să-ți urle prin plete,
Cu nisip, cu sare, cu scântei, poete!
Stai singur, în vijelie:
Cerească solie."

La capătul căreia, împlinind ridicarea din greul nedrept al sorții,

...O veste, o veste de necrezut,
Ca lumina lunii pe pajiști a căzut.
Freamătele toate s'au stins. Tăcere sfântă.
Ascultă: sufletul singur mai cântă!
Spovedanie de dragoste s'apleacă
Sub lăuntrice bolți, grăește și pleacă...

Vârtej de patimi ascuns în cenușă
Intră'nvingător vânt de primăvară
Și brazde de foc în inimă ară.

Vino iar, bucurie jucând în valuri,
Ce nu se sparg nicăeri de maluri;
Vino, cu spuma albă pe creste,
Vino, să ne-aduci nebănuita veste!
Așteaptă. Sub adiere senină de seară
Lacul singuratic în adâncimi tresară...

Și oglindește, grav, nemurirea."

Sandu Tzigara-Samurcaș își rostește crezul său poetic prin transpunerea din limbajul lui Euterpe a unui motiv specific de crez: al aceluia căruia zeița tuturor credințelor i s'a adresat prin nemijlocirea sufletului -L. van Beethoven "marele surd" cum obișnuia să-i spună S. Tz.-S.- pe care și l-a mărturisit în penultima sa sonată pentru pian nu mult înaintea morții sale. Cântând această sonată a lui L. van B. -S. Tz.-S. era un virtuos al clavirului (Madeleine Cocărăscu îl apropia de Swjatoslaw Richter)- el are extraordinara revelație a crezului nedesmințit al marelui compozitor flamand cu care poetul muzicii se identifică, nu fără însă a ne arăta magnificența și frumusețea cerească ce se revarsă în fața acestui crez mântuitor. S. Tz.-S. este, cum nimeni altul, conștient că prin trăirea întru acest crez se poate săvârși minunea ridicării omului din povara vieții ce i se așează pe umeri prin răul ce bântue în omenire -vinovăție a acelora ce nu pot primi în conștiința lor cântul adevărului și lumina cerească arătătoare a mijloacelor de scoatere a omului din bătaia păcatului întru aflarea vadurilor de unde viața lui pe mai departe poate curge și decurge în apa sfântă a Evangheliilor. Iată de ce am spus că "Recital de pian" este mult mai mult decât o operă a unei "perfecte conștiințe literare". Este versiunea evanghelică a unui crez creștin împărtășit de poet ce cuprinde în el credința în triumful credinței asupra cugetelor (g)rele, ispitelor și poftelor vieții pământești dusă întru nestăpânirea de sine a omului ca făptură liberă de silințele cerești.

In întregul **recital de pian** la care ne invită S. Tz.-S. stărue, cum rareori unde, o calitate supranaturală a cuvintelor rezultată din îngemănarea lor în imagini muzicale pe care poetul ni le transmite întru o trăire a lor aidoma sentimentelor sale. Căci în **recitalul** lui S. Tz.-S. nu este vorba de muzicalitatea cuvintelor ci de cuvintele muzicii: de aici calitatea lor supranaturală trecătoare dincolo de obișnuința obișnuită a glăsuirii cuvintelor -altfel zis, a mânuirii lor în legătură cu sunetele măsură a eternului aducătoare cu ele de supranatural: cuvintele recitalului transpun în **legături de imagini** chipul interior al acordurilor muzicale în absolutul lor ridicate la valoarea și incandeșcența modului interior: ele redau sensul purificat al tonurilor până a nu mai oglindi decât imaginea verbal-sonoră a esenței acordurilor: dulcele glas al zâmbetului Dumnezeirii. De altfel -cum vom încerca să arătăm mai départe- tot fluxul liricei lui S. Tz.-S. vine din cosmosul muzicogen. Versul revelator al muzicii stampează cu imagini imaterial transferate în lumea cuvintelor puritatea sensului ei originar. In acest înțeles, **valoarea de muzică** a cuvântului și a imaginei de care îl leagă -în poemele muzicale ale recitalului tace **valoarea muzicală** a cuvintelor- dovedesc că S. Tz.-S. are sentimentul just **și** al **valorii de muzică** a imaginii -noutate absolută în lirica universală. S. Tz.-S. nu este, cum s'a putut crede, "un interpret" al "anumitor texte muzicale ale maeștrilor săi" sau, ca să lărgim zarea viziunii criticului de la care am luat citatele, cu vorbele poetului: **Ale celor ce-au cântat pentru vecie /Zidind o sunătoare împărăție.** Perpesicius -căci acesta este criticul, vai!- s'a înșelat amar atunci când a afirmat: "D-l Sandu Tzigara-Samurcaș a dus experiența (unor melomani cari au turnat emoțiile lor muzicale în frumoase și clasice pagini de exegeză, precum Filimon, Odobescu, Caragiale, Anton Holban, Hortensia Papadat-Bengescu) mai departe. D-sa a transcris în vesuri ecourile anumitor texte muzicale celebre, din Bach, Beethoven, Schubert, Chopin, Schumann, Mussorgski, Grieg și alții" (S. Tz.-S., **Recital de pian, poeme muzicale,** "Editura Bucovina -I. E. Torouțiu", 1941, - Perpesicius, **Opere**, 9, Mențiuni Critice, București, 1979, p. 278). Pe omniprezentul și grăbitul cronicar literar -justa înțelegere a unei opere literare și aprecierea ei (cum aceea a lui S. Tz.-S.) este și o funcțiune de timp lăuntric astral- îl despart "mai multe poduri de raze -ca să rămânem în gândirea lui Ion Barbu cel ce ne-a prilejuit definirea (de titlu) ca poet a lui S. Tz.-S. și totodată prieten admirator al poetului- de zodia" sub care s'a fost împlinit **recitalul de pian.** Pentru S. Tz.-S. actul poetic este un mod de trăire absolută, naturală, mărturisind de apriorice diferențiale divine melodic integrate spiritului și silexului uman, "crescut din măduva de vise". De aceea în toată poezia lui nu vom întâlni nicio imagine hipnotică, nicio definiție fulgerătoare ca produs al minții. S. Tz.-S. nu este un "meloman". El nu "a trascris în versuri **ecourile anumitor texte muzicale celebre**". Dacă ne-am hazarda totuși a face

o comparație pentru a ilustra, ca aparență, modul de creație la care ne referim, am spune că poemele muzicale din "Recital de pian" interpretează, cuvânt cu cuvânt silabă cu silabă, frazele muzicale, notă cu notă semn cu semn, asupra cărora sufletul poetului se oprește. Intocmai unor picturi în care tonurile împrumutate de pictor ar reda cu exactitate tonurile muzicii. Se pare că Dufy ar fi posedat această calitate unică, aceea de a **auzi** vibrațiile colorilor și nuanțelor, de vreme ce un ilustru muzician al timpului uitându-se la tabloul lui Dufy, "Concertul de Mozart", a recunoscut după dinamica instrumentelor pictate și ritmul tonurilor folosite de pictor fraza muzicală ce se interpreta de orchestră.

Sextil Pușcariu vrând să stabilească "profilul muzical al "Rugăciunii" lui Eminescu", plecând de la "câteva constatări de ordin fonetic și limitând cercetarea la vocalele din silabele accentuate" crede că a ajuns, și nu se înșeală, să-l poată prezenta în mod grafic, "deci obiectiv", după propria-i afirmare, pe care ne-o însușim. In imaginea grafică dobândită se descoperă "înainte de toate "valurile" pe care le schițează și ritmul poeziei". Nu vom urmări "toate elementele pe care le-a scos la iveală interpretarea dată" de S. P. profilului muzical (grafic) al poeziei lui Eminescu, "Rugăciune". Ele se găsesc în revista "Gândirea" din Aprilie 1940, la paginile 260-263. Noi am amintit aici această încercare a lui Sextil Pușcariu atâta cât să ne permită a spune că profilul muzical al fiecărei poeme din "Recital de pian" l-a făcut însuși autorul lor, S. Tz.-S.: el este imprimat pe portativele ce însoțesc, din capăt, fiecare poemă: oglindire fidelă, nu încercare grafică, întru cât el este reflectat de oglinda sufletului poetului în care s'au fost "**înfipt**" respectivele sunete. Unul ca acela ce a recunocut exact în celebra pictura a lui Dufy fraza muzicală interpretată de orchestră în momentul schițării ei -Dufy, iubitor de muzică și mare admirator al lui Mozart a pictat "Concertul de Mozart" după o schiță luată în timpul concertului-, nu ar face, de-ar fi el înțelegător al versului cum acela al culorii, ascultând sau citind "Recital de pian", un alt profil muzical (grafic) al poemelor decât cel redat de poet: căci există un limbaj al muzicii cum și un limbaj al culorilor din flori.

Eliot spunea: "la musique de la poésie n'a pas d'existence indépendante de la signification du vers" (T. S. Eliot, **La musique de la Poésie, în Ecrivains et poètes des Etats-Unis,** n° spcial de Fontaine, 1945). Tot atât de afirmativă este și traducerea antisimetrică întru cât poartă în ea un adevăr paralel: "la poésie de la musique n'a pas d'existence indépendante de la signification de la musique". Exprimăm prin aceasta, ca mod literar consacrat de S. Tz.-S. prin al său "Recital de pian", existența unei biunivocități între o compoziție muzicală sau a unei părți a ei definite prin notele înșirate pe portativ (alias profilul grafic al lor) și o poemă muzicală definitivă prin vers al cărui profil muzical este același cu cel al muzicii pe care o cântă. Firește, aceasta în măsura în care ambele -muzica și poema care o cântă- trezesc în sufletul nostru aceleași imagini în toată complexitatea lor. Acesta este cazul poemelor muzicale din **recital de pian:** prin aceste poeme S. Tz.-S. se dovedește a fi un neîntrecut virtuos al acestei biunivocități pe care ne facem datoria -o împlinire de mult dorită, abia acum reușită- a o semnala aici.

Datoria, pentrucă fapta noastră de semnatar al acestor rânduri, de editor al operelor lui S. Tz.-S. și de comentator al lor, este datorată. O promisiune ce am făcut poetului pe urma nesfârșitelor convorbiri avute în tihna ceasurilor noastre de apropiere asupra creației sale poetice în general cum și asupra temelor evocate în **recital de pian** de-atâtea ori ascultate împreună. Spusele noastre nu sunt, și nu vor fi nici pe mai departe, mai mult decât reproducerea fidelă -dar să nu se piardă din vedere că fidelitatea este și ea o funcție a timpului uneori deformată alteori alterată- a exteriorizării sentimentelor poetului față de propria-i operă. Așa dar: o promisiune, nu frupt de semeție. Nu poate fi vorba deci de a "omologa" sau nu pe un Perpessicius, cum ar putea obiecta Edgar Papu, ci de o clarificare pentru inundarea cu lumină a unei erori ieșită dintr'un colț al -altfel- clar văzătorului critic literar a cărui valoare departe de noi de a o fi pus aici în cumpănă.

Pentru a ilustra cu un exemplu vizual afirmațiile noastre referitoare la perfecta corespondență între imaginile create de muzică și versurile care o reproduc -una fiind proiecția celeilalte pe planuri paralele- am ales poema **Malaguena de I. Albeniz.** Am numit acest exemplu **vizual** deoarece **Malaguena** s'a bucurat și de o larg răspândită interpretare coreografică, bine cunoscută celor mai mulți dintre noi și clară în puterea aducerii aminte. Iată primele versuri. Iată-le:

"Sboară rochia, roată de viscol, în furia tocului.
Tot trupul tremură, sclav al jocului.

Fioruri se strâng în ritmice hoarde.
Scoboară sbârnâitul treptele pe coarde.
    Cum strălucesc dinții
    De mușcătura dorinții!

Strigăt lung de trei ori svârlit spre cer:
Noapte, ai să-mi dai tot jarul ce ți-l cer!

Am putea continua cu transcrierea întregii poeme, dar nu ar aduce ochiului sufletului mai mult decât acest final:

"Sboară șalul cu șuvițe de scântei,
    Sboară pieptenele ei,
    Sboară îndrăciții cercei...
Până'ncremenesc tocurile."

Videte an mentiar. Vedeți dacă eu mint. (Iov, VI, 28).

Să recurgem acum, pentru întărirea justeței a-

firmațiilor făcute mai sus, la o demonstrație prin reducere la absurd. Să luăm ca exemplu **Pastorala de D. Scarlatti** -recte, de S. Tz.-S.- în comparație cu o altă **Pastorală** și anume cu aceea a lui Ion Pillat.

PASTORALA DE D. SCARLATTI

Oile: domoale peruci pudrate
Pe catifeaua de smaragd a livezii.
Ciobănița, în porțelan de Saxa,
Lasă să sburde în juru-i iezii.

Petale mari de dantelă pe piept
Și fluturi pe umeri -invoalte aglici-
Pășește agale domnița mieilor
Spre Thyrsis, în mătase și panglici.

Pe când,
Mesteacănul tremură triluri de-argint
Tăcând.

Aici, totul este frazat urmând curgerea de imagini din fraza muzicală, respectă punctuația, pune în valoare dinamica elementelor sale ritmice, melodice, accentele și ornamentele: să se observe, în deosebi partea finală, în care, acelui "**p** tranquillo" indicat de compozitor, poetul îi dă fermecător glas, "Tăcând".

PASTORALĂ DE ION PILAT

Pe sunet de fluer în sus
Prin veac izvorît din vecie
Se intră în țara pustie
A mitului ce ni l-a dus

Cu luna, cu stelele sus
In nalta lui cununie
Păstorul se leagă să fie
De-o turmă de zodii sedus

Și jos pe o gură de rai
Trei baci în Prier iau iar drumul
Povestei spre verdele plai.

Mioara mai plânge și azi
Când toamna fâșii lasă fumul
Să cadă pe fagi și pe brazi.

(publicată în "Gândirea" din anul 1940, Nr. 9, pp. 591-592).

In această **pastorală** a lui Ion Pillat nu deosebim decât închipuiri și descrieri, descrieri și închipuiri, în fiecare din cele patru strofe, pe un fond de convențional. Firește au și versurile ei o muzică a lor; li s'ar putea căuta, chiar, și un profil muzical dar la ce bun? Ele nu sunt legate de nimic altceva decât de titlu. Un profil muzical al acestei **pastorale,** dacă s'ar face, nu ar putea arăta diferit de o suită de linii întrerupte. Convenționalul nu leagă. Câtă deosebire între această **Pastorală** a lui Ion Pillat și aceea a lui S. Tz.-S. Și acum reducerea la absurd: ar putea fi așezate aceste versuri ale lui Ion Pillat sub **Pastorala de D. Scarlatti**? Pentru numele lui Dumnezeu, NU!

Câte soluții de identitate -variante de poeme muzicale- sunt posibile pentru una și aceeași bucată muzicală nu știm. Cert este însă că poemele muzicale înmănunchiate în "Recital de pian" reprezintă, fiecare din ele, o soluție de aceeași valoare cu originalul pentru care a fost compusă. Și în acest sens se poate vorbi de o poezie a muzicii.

"Poezia este limba maternă a omenirii" spunea acel "Magus in Norden", pe numele lui, Johann Georg Hamann. **Poezia muzicii** a fost limba maternă a lui S. Tz.-S. Dacă un Dante și-a apărat credințele cu spada însângerătoare a guelfilor "albi", iar un Petrarca, cunoscător al istoriei și adept al dreptății (ca și S.Tz.-S., Petrarca a studiat dreptul), s'a ținut departe de gândirea politică ce frământa curtea de la Avignon, din care însuși o vreme a făcut parte, preferând să ducă în acel loc al vâltorilor o viață tihnită, cântând cu dragoste pură "aproapele ales", și dând, spre bătrânețe sfaturi către oricine voia să ducă o viață fericită în spiritul creștin (**De remediis utriusque fortunae**,1366); dacă un Papini s'a arătat la Weimar (în 1942) în aceleași straiuri literare -dar în perspective diverite- ca și propovăduitorul moralei politice îngemănate "adevărului poetic", Paul Eluard, aderentul la mișcarea de "Rezistență", cântând la unison patria (**Poésie et Vérité**, 1942) -mai târziu slăvitor (ca membru) al partidului comunist (**Une leçon de morale**, 1949)- S. Tz.-S., învățat **din naștere** cu **limba poeziei muzicii** și crescut întru o ortodoxie universală, nu se putea angaja sub niciun steag oricât de în larguri va fi fost purtat, fie chiar de confrații lui, mai îndepărtați sau mai apropiați, care chemau sub el în altă limbă decât aceea a lui. Pentru S. Tz.-S., ca să revenim la anii când a fost compusă opera (Pastorala de D. Scarlatti care deschide ciclul "Recital de pian" a apărut în Nr. 2 din "Gândirea", anul 1940, dar cu un an înainte publică Mazurca de Chopin, în aceeași "Gâdirea", numărul pe Aprilie, ca răspuns lui Hitler care, din Cehoslovacia, amenința Polonia -o va și ataca la 1 Septembrie 1939-), izbăvirea omului de ucigașele și relele făpturi cu chip de om -"balaurii și ielele"- stăpânitoare prin foc, stătea în propria putere a fiecăruia: măsură a puterii creștine în lumea trăirilor.

Dincolo de tonurile luminoase ale "Recitalului" susținut cu douăzeci de teme, "tâlcuit" alese din "sunătoarea împărăție" a mesagerilor armoniilor "cerești", purtători ai suflului divin, ce ne încântă și ne învăluesc cu învrăjitorescul lor farmec, pe seninul zărilor către care ne duce, în visare de cânt, Sonata de George Enescu (poema ce încheie "Recitalul") călăuză fiindu-ne "Luceafărul" (steaua dragostei pure, Venus, **Genetrix orbis**) se proiectează **epilogul** ce le continuă:

Astfel grăit-a în suflet clavirul.
Cântecele'n slove și-au tors firul,
Mirul mâinilor ostenite.

Tâlcul încolțește tainic pe clape.
Strunele cu roua vieții vin să-l adape,
Și să sape în țărâna visului.

Zămislit din viscol, un vers
Spre harfele zeilor în mers,
Șters ecou al umbrelor de foc.

Nici glasul înfrigurat, nici pana
Nemăiestrită nu închid rana:
Numai cana cu apa plânsului...

Iar dacă tu, pe înserate, citești,
Ce-am răbojit în clipele cerești,
De ești și tu învățăcel

Al celor ce-au cântat pentru vecie,
Zidind o sunătoare'mpărăție,
Invie, cu mine, dorurile lor!

Analiza acestui "Epilog" în toate câte el poartă și spune, și cum le poartă și cum le spune, și de ce le poartă și de ce le spune, cere mai mult spațiu decât cel pe care ni l-am putut rezerva aici.Dinlăuntrul acestui **epilog** se deslușește ascultătorului înălțimea unui nou Sinai, accesibilă nemijlocit, al speranțelor mântuitoare. Sinaiul dialogului omului cu **eternul omului:** chipul pur al "sufletului viu" prin care viața și libertatea integrală a trăirii ei la modul uman, spiritual, prind sens și se reflectă cu adevăratele lor imagini proprii firii paradisiace a omului veșnic năzuitoare spre **clipele cerești** întru **îngânarea lor cu pasul îndumnezeirii.** In acea vreme în care totul, până și cea mai puternică "stâncă", aceea a rezemării cugetului, amenința să se prăbușească, apelul poetului din ultimul vers al epilogului (Invie, cu mine, dorurile lor!) auzit din perspectiva în care se situează "ora" recitalului de pian, este un apel către tot "aproapele" în înțelesul Nazareeanului. **Aproapele,** prin natura sa **politicon zoon,** este singurul chemat, și toți alături **cu** el, să lupte pentru zidirea unei împărății universale a armoniei între oameni. "Ora" recitalului de pian este **ora astrală a omenirii.** "Ora" în care din pretutindenea zărilor cântă pentru înfrățirea dintre oameni "clapele divinului clavir", strunele, atinse de sufletul mâinilor zeilor pământeni ai virtutei absolute. Acestei **văzute** "ore" poemele muzicale din "Recital de pian" apar cum flamuri slovitoare sub un nou **Labarum,** țesut din "Tainice frânturi de vis", steag al "sunătoarei împărății" împărătește desfășurat, "în bătaia vântului stelar", de poet. Un mod de a lega de eternitate timpul trăit. Biruire a toată vremelnicia.

"Pieptul, bătut de ploaie și vânt,
Acoperă-l cu zaua cerescului avânt!
Dă-mi, Doamne, spadă slova Ta blândă:
Să cuceresc lăuntrică izbândă!"

Dar și tendință de universalitate creștină ce se contura dincolo de dezastrele anilor '41.

(In numărul viitor, **Recital de pian: opera muzicală poetică,** partea a doua din primul capitol **Introducere în opera poetului**).

* Din volumul sub tipar: **Sandu Tzigara-Samurcaș, Poezii.** Ediție îngrijită de Cașin Popescu și Maria Berindei, sora poetului.

POEZII

de

SANDU TZIGARA-SAMURCAȘ

La Bonté

A Narcisse
bien affectueux souvenir

Beauté, reflet lunaire sur notre triste étang
Beauté, à tes rayons ma pauvre soif devine
Qui est le créateur des harmonies divines,
Beauté, reflet lunaire sur notre triste étang.

De tous tes vrais visages, celui qui m'est plus proche
C'est ton visage d'où descend sur mes paupières
La céleste rosée ainsi qu'une prière.
De tous tes vrais visages, c'est lui qui m'est plus proche.

Beauté du coeur humaine à nulle autre pareille,
Tu effleures mon front de ton soufle sublime
Et je suis emporté vers les plus hautes cimes,
Beauté du coeur humaine à nulle autre pareille.

Le flambeau à la main, par les nuits ténébreuses,
Je te cherche, Bonté, dans tous le beaux regards,
Et mon rêve t'attend avec ses yeux hagards,
Le flambeau à la main, par les nuits ténébreuses.

Ton doigt porte l'anneau où scintille une étoile,
Ton écho fait chanter ma plus secrète lyre,
Tes cils se baissant sous leur mystique délire,
Ton doigt porte l'anneau où scintille une étoile.

Et qund je te rencontre sur mon cruel sentier
Et que l'éclair jaillit du fond des âmes nues,
Présence de Jésus, je t'ai bien reconnue,
Quand je t'ai rencontrée sur mon cruel sentier.

Elégie

Comme un oiseau mourant se blottit sous son aile,
Mon coeur meurtri se tait, sombré dans les ténèbres,
Mais la soif d'infini sans cesse le harcèle.

Ne faites pas tomber la feuille d'or qui tremble
Sur le rameau gelé: le vent l'a oubliée.
Que l'étrange regard du rêve lui ressemble!

La tempête sauvage a balayé la grève.
Trop de vagues se sont brisées sur les galets.
Leur écume pourtant dans mes songes s'élève.

Malgré tous les mages obsurcissant le ciel,
Le reflet argenté de l'étoile espérée
Vacille encore au fond de ma coupe de fiel.

Nous ne saurons jamais, peut-étre, le vrai nom
De l'énigme cachée au creux de la douleur.
A quelle ancre inconnue servons-nous de chaînon?

Bâtis-toi une conque, mon âme, avec tes pleurs,
Coquille nacrée d'aube et de pâle couchant,
Hantée par la senteur d'inoubliables fleurs!

Repliée sur toi-même, tends ton arc fraternel:
Une flèche envolée au delà des murailles
Atteindra, tôt ou tard, notre abri éternel!

19 décembre 1964

La lueur de tes yeux

La lueur de tes yeux, dis-le moi,
De quelle flamme cachée est-elle
Le reflet ou de quelle inconnue etincelle?

Les aveux égrenés par tes lèvres
Ont-ils surgi des nostalgies fatales
Couronnées de tes mains d'immaculés pétales?

Le sourire de l'âme fait fleurir ton regard.
Quelle énigme du coeur en est le pur mirage?
Quelle est la souvenance qu'éveille cette image?

Nous ignorons jusqu'où s'enfoncent les racines
De l'arbre apparu au carrefour des rêves,
Seul son feuillage obscur frissonne en nous sans trêves.

Creusons ensemble, veux-tu?, dans le sol des songes
Où gisait taciturne l'ancien trésor sans nom,
Cueillons l'écho tardif d'un divin abandon.

Gardon avec ardeur la clé tombée du Ciel
Qui ouvre les barrages forgés par la matière,
Pour que l'esprit déploie en nous son aile altière.

Montons vers les rayons éternels de la Croix!

Sonet

Tu cherches toi aussi, égaré dans le monde,
Une patrie perdu qui hante encor nos coeurs.
Pourtant il n'est resté de toute sa splendeur
Qu'un vague souvenir englouti dans les ondes.

Chaque fois qu'apparaît devant nos yeux rêveurs
Le pérfide serpent bavant sa haine immonde,
Un étrange remous en nos poitrines gronde:
Nous savons que tout mal est le fruit de l'erreur.

Mais ne comprenant pas que les chants les plus beaux
Ne puissent éveiller un écho dans leur âmes,
Nous refusons d'éteindre notre précieux flambeau.

Ne maudis pas ton sort ni n'en fais pas un drame.
Nous parlons une langue oubliée par les hommes:
Que les élus l'écoutent! Et que le Ciel nous nomme!

19 aprilie 1978

RĂMAS BUN

DE
CAȘIN POPESCU

Lui S. T.-S.

Crinii - mirarea și huzurul
luminii
Bujorii - îngemănații, crescuții,
fiorii
Trandafirii - parfumatele, catifelatele, iubirile
firii
Narcisele - necuprinsele, ele însele
visele

Trimișii - trimisele
poartă înscrisele
pentru marea solie

Spornic,
de viață pământul e dornic
si rodnic
și rodnic

Peste obrazuri și piepturi cu sânii în floare

Trec ceruri cu soare
Trec ceruri cu stele
Trec ceruri cu ploaie

Păzesc fără margini fastul visărilor mele
și'n marea lor fantastă feerie
îmi scutur lumina în veșnicie

TOT DESPRE LAIS
TRADUCERE DE MIHAI EMINESCU

DE
OVIDIU VUIA

In legătură cu data când marele nostru poet M. Eminescu a tradus piesa lui Augier Le joueur de flûte, nu după originalul francez ci după versiunea germană, cum astăzi este bine stabilit, a lui Karl Saar apărută la Leipzig în 1888 în editura Reclam, mult timp au existat o serie de discuții. N. Petrașcu fratele pictorului, în a cărui îngrijire materială stătea poetul nostru în timpul ultimei sale șederi în București (1888-1889), scrie că această traducere a fost realizată de Eminescu în anul 1888, cum de altfel avem și mărturia Harietei, sora lui Mihai, cât chiar corespondența acestuia din urmă. Tot Petrașcu descrie cum în luna Noembrie 1888 Lais a fost citită de poet într'o ședință neoficială avută loc în casa lui Maiorescu de pe strada Mercur, dar I. E. Torouțiu și-a manifestat altă părere. Evident confruntat cu o reușită a creației eminesciene din epoca de după 1883, considerată drept marea lui întunecime, Torouțiu susține că Eminescu ar fi lucrat la această traducere în timpul șederii sale la Berlin (1872-1874), unde probabil să-i fi căzut în mână versiunea din manuscrisul pentru scenă, presupus a fi existat mult timp înainte de tipărire. D. Murărașu lansează teoria că Titu Maiorescu i-ar fi pus la dispoziție manuscrisul ad-hoc, din caetele poetului ce le avea, prin urmare data traducerea cam prin anii 1880, epoca Scrisorilor.

Subliniez că amândoi autorii infirmă mărturia lui Petrașcu absolut fantezist, lipsiți de orice document, odată ce nu există printre manuscrisele poetului dinaintea lui 1883, absolut nicio indicație scrisă că el s'ar fi ocupat de traducerea lui Lais sau că ar fi putut recurge la manuscrisele sale vechi aflate sub custodia de Cerber a lui Maiorescu.

In schimb există manuscrisul lui Lais predat de Torouțiu Academiei Române în 1942, acesta confirmă pe N. Petrașcu, care datează această traducere, fără drept de apel, cu anul 1888.

Am studiat de-aproape problema lui Lais cu traducerea română eminesciană alături de cea germană și originalul francez iar concluziile mele le-am rezumat, într'un articol publicat, în Ianuarie 1986, mai târziu republicat în cartea Mihai Eminescu 1889-1989, în care arăt că această traducere trebuia datată, așa cum o face de altfel Petrașcu și anume, cu anul 1888.

Mă bucură că în țară eminescologul Petre Creția este de aceeași părere, manifestată în Comentariile sale făcute presei și publicate în Mihai Eminescu Opere VIII editura Academiei Române, 1988 p. 1128.

Poate într'o zi îmi va fi recunoscută întâietatea în această problemă, cu o deosebită importanță deoarece demonstrează că Mihai Eminescu era capabil de creație artistică încă în anul al șaselea de boală, că starea lui s'a complicat în spital unde a fost internat în Martie 1883. La această dată Al. Vlahuță îl vizitează în sanatoriul lui Șuțu și se poate întreține cu el foarte normal asupra poeziei, prin urmare este mai mult decât o insultă adusă memoriei lui Eminescu, inclusiv nemuritoarei sale opere, să se vorbească la el în continuare despre o mare întunecime datorată unei paralizii generale progresive în cadrul unui sifilis nervos, teorie lansată în tacturi de saltimbac, de G. Călinescu.

Există date imposibil de recuzat științific că starea lui Eminiscu s'a agravat în spital după ce a început să primească injecții subcutane de mercur, știindu-se că la Botoșani făcuse tratament cu fricțiuni mercuriale recomandate de dr. Iszak din Iași, în doze care ar fi putut doborî și un cal.

Sunt sigur că adevărurile ce le-am scris vor fi luate în considerare în interesul operei și cunoașterii lui Eminescu, într'o Românie cu adevărat liberă în care zisa Academie Română nu va mai continua, cum o face azi, aberațiile, inclusiv ortografice, ale unor stâlpi ai ei, comuniști, cum era de pildă sinistrul Iorgu Iordan!

Acum doresc să prezint câteva date privind pe Saar Karl, apărute recent într'un lexicon de literatură germană, 1991, pe care le-am primit de la dl. Sorin Nicolae căruia îi mulțumesc și pe această cale pentru mărinimoasa lui ofertă.

Deci ar fi timpul să știm cine a fost domnul despre care s'au emis atâtea idei hazardate, contrare celor mai elementare evidențe.

Născut în 1850 la Viena moare la Graz în 1928, Karl Saar se numește de fapt Charles Claud este prin urmare francez de origine. Urmează academia de teatru vieneză și-apoi este angajat la diferite teatre de provincie, debutul îl are la Marburg (Austria) abea din 1877 se aflâ la Viena. Putem constata că drumurile acestui autor nu s'au încrucișat cu cele ale lui Eminescu nici la Viena, nici la Berlin. Din 1885-1889 este artist și regizor la Weimar iar în 1889/1890 la teatrul din Berlin. Mai târziu se retrage la neamurile sale din Nizza, intrând într'o companie comercială.

Dintre lucrările sale literare pe care nu le voi reda cu titlul, remarc însă că în 1876 apoi în 1878 este autor de comedii originale și farse teatrale, în 1880 traduce o comedie din franceză, "Școala mamelor" (o citez ca să se vadă că nu e vorba de Lais). Mai face o serie de prelucrări în 1880, ca în 1885 să traducă din franceză pe Don Cezar de Bazan.

Aici se oprește pomelnicul pieselor lui Saar; noi însă știm -avem lucrarea- că în 1888 îi apare în editura Reclam traducerea lui Augier, pe care el o intitulează, în primul rând, Lais. Dacă aceasta a fost tipărită după manuscrisul dedicat scenei cum se menționează, niciun document nu arată că această versiune ar fi existat înainte de 1883 și asta deoarece după cum vedem acum, traducerea lui Lais de Saar a fost făcută după 1885, odată ce nu este amintită printre lucrările sale dinainte de această dată. Mai este de adăogat că manuscrisele depuse la direcția teatrului rămân în arhiva acestu-

ia nu circulă așa ca să ajungă la Iași sau la București în posesia poetului nostru. Ar mai fi de adăogat că tot pe prima foaie a cărții se menționează că textul nu poate fi întrebuințat decât după consultarea autorului sau a agenției sale. Ce rost ar fi avut această observație dacă în posesia manuscrisului putea fi orice scenă din lume (???)

Trecând în revistă opera teatrală a lui Saar autor de comedii ușoare și de traduceri de același calibru până în 1885 când începe să abordeze teatrul mai serios ca valoare. Mai mult, consultând traducerea în versuri endecasilabice a lui Lais, de Saar, se poate vedea că este vorba nu de o lucrare de început cum susține Torouțiu și mai apoi ceva mai rezervat Murărașu ci vine sigur să încunune o activitate, odată ce autorul stăpânește de-acum bine arta versificării, astfel că ea i s'a impus lui Eminescu și prin forma ei impecabilă dacă prin fondul care privea situația poetului din 1888 când Ea Bălăuca îl duce la București, era oricum oglinda reconcilierii între două suflete pierdute în noianul vieții.

Iată de-acum argumente cât se poate de obiective care întăresc mărturia lui Petrașcu, Lais a fost tradus în formă perfectă de Mihai Eminescu în 1888, ceea ce spulberă definitiv existența unei mari întunecimi la poet, în intervalul dintre 1883-1889, când moartea i-a fost provocată iatrogen prin injecțiile cu mercur, de altfel prezența laptelui la patul bolnavului este o davadă că medicii lui curanți se temeau de urmările respectivelor injecții.

Dacă Maiorescu și cu el mulți junimiști s'au lepădat de Eminescu faptul se datorește prejudecății pe care o aveau față de omul bolnav psihic și trebue să o spunem astăzi, că ele ne apar nefondate. Dacă Eminescu în loc să fie internat și tratat greșit cu injecții de mercur ar fi fost dat în îngrijirea unor oameni cu inimă, ar fi putut atinge vârsta lui Hoelderlin, izolat în vestitul său turn din Tuebingen.

G. Călinescu socoate ca o rătăcire mentală, pierderea simțului moral din partea poetului, când a prezentat Lais ca pe o operă originală. Adevărul este că a trăit-o atât de profund încât a reușit să o îmbrace în haina cea mai perfectă eminesciană, dar ca o minune, a respectat întocmai textul german. Astfel Eminescu într'una din ultimele sale opere se arată a fi un șlefuitor genial al cuvântului, nu împărtășesc părerea dlui Petre Creția că lucrarea ar avea slăbiciuni atât de evidente, chiar dacă marea reușită nu-i pe deplin tăgăduită.

A venit vremea să spunem, ce afirmă unii exegeți ai lui Balzac, aplicat însă la Eminescu: tot ce a scris Luceafărul literaturii române are valoare și pentru asta va trebui înainte de toate să nu mai aruncăm asupra lui marea întunecime, de care nu a suferit de fapt.

La scurt timp după Lais Eminescu publică în Fântâna Blanduziei o scurtă schiță intitulată "Clanț cu toții, frați iubiți", paternitatea ei este sigură (F. B. 18 Decembrie 1888).

De sigur că acțiunea se întâmplă în America totul duce la Mark Twain numai că această scurtă, foarte savuroasă povestire nu a fost până acum găsită de marii specialiști ai lui Twain, printre lucrările celebrului autor de peste ocean.

Mister! Oare jignit de cele trăite cu Lais când i s'a imputat că prezintă o traducere drept o operă originală, să nu-l fi determinat pe Eminescu să joace o festă nemai pomenită criticilor săi? Să nu fie această mică bijuterie creația lui proprie plecată de la o idee, poate a lui M. Twain sau nici atât? Până nu i se va găsi locul printre lucrările lui M. Twain trebue luată în considerare și această ipoteză.

Oricum "Clanț cu toții, frați iubiți", alături de "Lais" demonstrează că Eminescu se găsea în 1888 în posesia geniului său creator, aș îndrăzni să susțin că în condițiile date o traducere de nivelul lui "Lais" sau o povestire ca cea din urmă, pretind un creier mult mai lucid, gata să se supună unei discipline impuse, mult superioare chiar celui ce poate crea opere originale, cum ne stau la dispoziție unele exemple din cultura universală.

A contesta cu încăpățânare aceste clare adevăruri înseamnă să nu vrei să-l cunoști pe adevăratul Eminescu, să-l ții mai departe într'o artificială mască de fier: marea lui întunecime!!!

Iunie 1992

TESTAMENT

DE
VASILE POSTEUCĂ

Pământ străbun, din răsărit de soare,
Belșug de grâne, cântec și azururi,
Trăirea noastră'n lume-i trecătoare,
Ci numai tu vei dăinui de-apururi...

De-o fi să nu ne'ntoarcem niciodată,
Tu să-i aduni pe cei ce vor rămâne
Și să-i îndemni spre zilele de mâne,
Să creadă, să râvnească, să se bată...

Un neam pe lume-atâta luminează
Și-atâta stăpânește cu dreptate,
Cât poate prinde'n sabia vitează
Și până unde dragostea-i străbate.

Atunci când și-or tăia sub zări hotare
Să tencuiască pietrele cu sânge,
Cetățile măririi viitoare
Să nu le poată nimenea înfrânge.

Să treci din neam în neam acest cuvânt,
Din casă'n casă și din nume'n nume,
Că noi pe tine te-am iubit pân'la mormânt
Și alta n'am avut mai scump pe lume...

POEZII

DE

VASILE COPILU CHEATRĂ

AVRAM IANCU

L-au zămislit străfunduri de pădure,
Din lacrimile celor mulți și fără țol,
Să lovească'n cei ce au venit să fure,
Cu brânca dreaptă, trăsnet, pe pistol.

A crescut ca steiu'n strai sărac,
Cu inima plecată peste gloată,
Ascultând cum din adânc de veac,
Gem sufletele celor trași pe roată.

Astăzi doarme somnul său adânc,
Alăturea de Horia, sub gorun, în glia geto-dacă,
De nu s'ar fi născut cu spada la oblânc,
Istoria Transilvaniei ar fi cu zeci de veacuri mai
sărăcă.

ORGA DE BAZALT

Tot ce atingem e numai cântec și har,
Până și drumul sub pașii noștri cântă,
Nici un gest nu e zămislit în zadar
Și pământul își mângâie țărâna sfântă.

E poate ora când trebue să-i ieșim înainte
Cu pită și sare, ca la oaspeții de seamă.
Să nu ponosim cântecul cu jumătăți de cuvinte,
Când auzim cum soarele pe creste ne cheamă.

Cântăm și noi, și florile, și munții,
Cu cântecul ne înfrumusețăm pământul,
Vibrează, ca un imn, sudoarea frunții
Și ne prefacem în viori, când ne atinge vântul.

Cântecul meu e moștenit din vremuri de demult
Și e crescut, ca pâinea, în paiul grâului înalt,
Când înflorește'n mine și-l ascult,
Mă simt, ca Detunata, orgă de bazalt.

POEZII

DE

NICOLAE NOVAC

ASSISI

Zidurile grele, arse de soare, bătute de vânt,
Țin legat trupul cetății de pământ.

Serafic, în văzduh plutește duhul Sfântului.
(O, cât de viu bate aici inima pământului!)

Nu aștepți ca cineva din urmă să te mâie.
Te duci fără să vrei, pe drum de lumânare și tămâie.
Și pacea o simți cum coboară peste tine
Ca un polen de soare împrăștiat de cine știe cine...

Doamne! câtă liniște, câtă împăcare,
Câtă bucurie deplină, câtă binecuvântare!...

M'opresc pe-o piatră, cu ochii răniți de lumină și sânge,
Lângă mine, Sfântul s'a oprit și el
cu cerul în palme și plânge.

RUGĂCIUNE

Doamne,
Fă-mă pâine caldă, fă-mă azimă,
Și frânge-mă și dăruiește-mă celor
flămânzi de lumină
Foamea mea de Tine, să-i sature pe ei;
Setea mea de ceruri să-i mângâie pe ei.
Nu mai vreau nimic pentru mine.
Sunt atât de bogat
De când mi Te-ai descoperit,
de când mi Te-ai arătat,
De când, la răspântii din mine
Luatu-m'ai de mână, ducându-mă spre Tine.
Nu mă mai doare gândul frânt în Capela Sixtină.
Sub cupola "Sfântului Petru",
Tu ai venit spre mine pe drum de lumină.
In "Santa Maria Magiore",
mi-ai pus mâna dreaptă pe umăr;
(Bucuriile vieții mele,
sunt de-atunci fără sfârșit, fără număr.)
Te-am reîntâlnit apoi la Assisi,
lângă mormântul Sfântului
Și-am simțit atunci, cum cad de pe trupul meu
cătușele pământului.
Nu-ți mai cer nimic. Sunt plin. Mustesc.
Ajută-mi numai să pot să mă frâng,
să pot să mă dăruiesc.
Să pot striga cu versul meu peste veac, fără chin:
Nu-i mort Cel Viu... A Inviat!... Amin!

POEZII

DE

OVIDIU VUIA

TRĂIND INTRU EMINESCU

Prin versul tău, poete, reprezinți
O lume scrisă'n sânge și lumină
Pe jertfele plugarilor părinți,
Suind la ceruri valea carpatină.

Din el nasc bravi eroi, martirii sfinți
Care urmând chemarea lor divină
Până la capăt poartă steagu'n dinți
Și mor, dar dușmanului nu se'nchină.

Dacă te-atacă tartorul păgân
Tu nu-i lua în seamă, azi, ocara

Pe lume cât există un român
Va arde întru tine viu ca para,
Căci prin cântarea ta, eterni rămân
Și frații lui și neamul drag și Țara!

LUI OCTAVIAN GOGA

Cum te citesc adesea mă'nfior
Parc'aș simți din albele litanii
Reînviind ca într'un dac ponor
Lumina veșnicelor Transilvanii!

In cartea ta, al judelui sobor
Și azi la Rășinari înfruntă anii
Căci tu-ai tradus poet nemuritor
Durerea țării'n graiuri de Cazanii.

Ai multe gingășii asemuite
Unor, aflați în curtea voastră, pruni
Iți iei puteri prin rădăcini înfipte
In glia unde dorm moșii străbuni
Pe când cu lugerele înflorite
Privești către-ale cerului minuni.

POEZIA LUI OCTAVIAN GOGA

Ardealul subjugat cum l-ai cântat
Că n'aveai soare și nici primăvară
Cu versul tău adânc îndurerat
Ești azi poetul celor fără țară.

Singurătatea grea mi-am ușurat
Și viața, pâine prin străini, amară
Citindu-te ca pe un psalm curat
In loc de rugăciunea mea de sară.

Ți-e aur cântul, nu prinde rugină
Oricât nenumărați ar trece anii
In el icoanelor umili se'nchină
Lângă morminți, preotul și țăranii
Având biserică dintr'o lumină
Pământul sfintei noastre Transilvanii!

LA MORMANTUL LUI AL. GREGORIAN

POETUL

Tu-ai dat viață marilor tăceri
Și-ai auzit cum seva din lumină
Ca mirul Domnului prin palmieri
Dospește cer, anafură din tină.

Ai perceput sfințitele-adieri
La ora îngerilor când se'nchină
Sub nimbul mut al biblicelor seri
In tinda paradisului, divină.

De-aceea te-ai crezut simplu diac
Intrat în slujba unui heruvim
Ce'ncă vorbește bine graiul dac
Pe care fiindcă astăzi nu-l mai știm
Să nu ne fie sufletul sărac
L-om învăța din versul tău sublim.

INTALNIRE

Am fost la Casa Luz și te-am căutat
Dar nu te-am mai văzut cum în grădină
Iți întrebai lămâii c'altădat
De unde-și iau bogata lor lumină.

S'a stins sub zare creștetul nimbat
Căci nu mai e a stelelor vecină,
Heruvii albi în poarta ei nu bat
Să îi poftești mărinimos, la cină.

O locuiește astăzi un străin
Dar dacă totuși mi-amintesc de ea
Mi-e inima curatul rozmarin
Ce'n fiecare seară înflorea
Pe-altarul andaluzo-carpatin
Reînviat prin poezia ta.

PE DRUMUL VISULUI

Sub muntele înalt de alabastru
E totu-așa cum l-ai căutat și-l știi
Prin floarea mândrelor bughenvilii
Chiar umbra-i colorată în albastru.

Copacii poartă nimburi argintii
Desprinse din luceafăr, cosmic astru,
Cum îi descrie versul tău măiastru
Rămân pentru eternitate, vii.

Flămânzi după celestul buburuz
Care-i va trece peste-adâncul hău
Serafii-ajunși în raiul andaluz
Nu pot pătrunde iar misterul său
Căci nu mai sunt primiți la Casa Luz
Păzită strașnic de un câine rău.

COASTA SOARELUI

Ardea un cer în jurul nostru, clar
Și florile de-o abundență vie
Ca'n ziua când sub visul tutelar
Lumina ne chema l'a sa orgie.

Pe mare luna înălțase-altar
In noaptea numai raze aurii
Din care spre pustiul Gibraltar
Suiau lin, drumuri către veșnicii.

Vorbeam încă la ora ceea sfântă
Cu îngerii pe minunatul grai
Cât sufletele iarăși îl cuvântă
Dacă-s la Dumnezeu odată'n rai,

Și auzindu-le toate cum cântă
Uitasem că'ntre noi, nu mai erai.

CULTURA ROMANEASCĂ ȘI INTEGRAREA REALĂ IN EUROPA

DE
IONEL PROTOPOPESCU

De la bun început se impun două succinte precizări în mod prealabil: 1.-noțiunile de dreapta, stânga și centru sunt relative și necesar convenționale; sensul lor se precizează doar în contexte precise, bine delimitate istoric; 2.-orientările culturale ce pot fi denumite de stânga, dreapta și centru au ca temei opțiuni și direcții ideologice și politice specifice. Ne găsim, de fapt, în prezența unor alternative ideologice și politice cu aspecte și prelungiri culturale.

La doi ani de la "Revoluția din Decembrie" se poate pune deci, în mod legitim, întrebarea de loc retorică: ce tip de cultură este preferabil? In ce direcție cultura românească urmează să se îndrepte? Să se desvolte? Să fie cultivată și sprijinită? Ne găsim, în mod evident, la o răspântie. De răspunsul dat depinde, pentru o lungă perioadă, întreaga noastră înaintare și politică a culturii. Atât cea oficială, de stat, cât mai ales, cea particulară. Să privim întreaga problemă, descărnată, fără fraze literar-eseistice, boala copilăriei publicisticii române libere, redusă la esență. Câteva idei simple, clare și distincte, sunt deci necesare. Ne menținem voit într'un cadru schematic pentru claritatea maximă a expunerii.

Nu mai încape nicio îndoială: am trăit timp de decenii sub regimul unei culturi de "stânga". Efectele sale se fac și astăzi simțite din plin. In măsuri legislative și administrative. In deprinderi și limbaj plin de clișee. Notele cele mai evidente și predominante ale acestei culturi sunt: valorile colective, "comanda socială" și normativele. De unde autoritatea ideii unice, centralismul, dirijismul, planificarea, controlul, uniformizarea, intoleranța. Statul este și rămâne marele patron-proprietar, marele "mecena", marele administrator al culturii. Există o clasă conducătoare și o cultură conducătoare: a nomenclaturii culturale. Ea exercită cenzura și politica culturală. Și, așa cum oridinea totalitară respinge pluralismul, fracționarea, disidența, tot astfel cultura de stânga detestă, combate și, când poate, pur și simplu suprimă pluralismul cultural, inițiativa pariculară, libertatea intelectuală. Cu toate urmările sale - se anulează expresia personalității, originalitatea, experimentarea, ieșirea din normă. Principiul creației individuale neagă în esență cultura de stânga. Scriitorul și creatorul liber profesionist sunt bestiile sale negre. Idealul culturii de stânga este ca toți oamenii de cultură să fie și să rămână funcționari de stat. Pentru a fi cât mai bine încadrați, dirijați, supraveghiați, controlați, sancționați. Destui scriitori români nu s'au eliberat încă de astfel de măsuri și deprinderi.

Schimbăm cultura de stânga pentru cea de dreapta? Așa s'ar părea după o serie întreagă de indicii. După o lungă perioadă de opresiune reactualizarea sa este cu totul firească. Care sunt valorile culturale ale dreptei? In plan teoretic noțiunile-cheie sunt: cultul iraționalului, lichidarea spiritului critic, misticismul, spiritualismul, noua etică, "omul nou", mesianismul. La ele se adaugă: cultul violenței, experiențialismul, aventura, ortodoxismul fundamentalist, trăirea, autenticitatea pe toate planurile. In domeniul politic: elogiul dictaturii, în primul rând fasciste, dar și... staliniste, a se vedea versiunea originală a unei, "schimbări la față a României", lichidarea democrației pluraliste, parlamentare, respingerea radicală a "Occidentului" și "Europei", oroarea de masonerie și în general, respingerea oricărei forme internaționaliste. Idealul este statul național închis, etnicist, tradiționalist, autoritar, întemeiat pe economie de tip agrar, anti-industrial. Accentele xenofobe, sunt și ele frecvente. Și am putea continua.

In România s'a întâmplat deci, după 22 Decembrie 1989, un fenomen cu totul firesc, inevitabil. Intreagă această ideologie de dreapta a revenit masiv la suprafață. Mai mult: ea domină -și de departe- cultura română actuală. Cea intelectuală în primul rând. Ea a găsit, la centru un spațiu gol. Exponenții săi sunt filosofi, eseiști, scriitori de mare valoare. Imposibil de contestat acest fapt: de la Nae Ionescu la Emil Cioran, de la Mircea Eliade la Constantin Noica. Dar aceast lucru nu ne poate împiedeca să vedem, în față, lucid și realitatea: cu toate meritele lor considerabile, acești autori numai mari profesori de democrație, pluralism și liberalism n'au fost, și nici nu pot fi priviți ca atare. Și sub acest aspect, ei nu pot constitui reperele noastre culturale democratice, de centru, cum de exemplu un Whitman pentru care democrația era ca o nouă religie.

Intre aceste două blocuri compacte, cultura română de centru, firavă, intimidată, izolată fără mari tradiții actualizate, prinsă între două focuri, sub presiunea extremismelor de stânga și de dreapta, se află într'o poziție foarte dificilă. Ea este slabă, mai întâiu din cauza oscilării și ambiguității oricărui "centru": din "stânga", el pare de "dreapta", privit din "dreapta" el pare de "stânga". Valorile sale sunt pe de altă parte detestate din perspectiva fiecărei părți: echilibrul axiologic, liberalismul, pluralismul, cu toate urmările sale, umanismul, europeismul, convergența și chiar sinteza dintre valorile naționale și universale, raționalismul și spiritul critic, un anumit "bun simț" pe care extremiștii îl disprețuiesc ca "mic burghez", adeziunea militantă la drepturile omului și cetățeanului, nostalgia societății civice prin integrarea, participarea și responsabilitatea directă a individului sunt și rămân aspirațiile perfect legitime ale oricărei societăți și culturi post-totalitare. Ele fac parte

din însăși ființa adevărului democrat.

In România, în țările din răsărit în general, acest tip de gândire și de cultură nu este, ori ce s'ar spune, nici perimat, nici epuizat, nici utopic. Mai mult: el reprezintă o mare necesitate, o adevărată alternativă. Singura care se poate opune extremelor. Este adevărat că tradiția gândirii "liberale", la noi, în România, nu are -nici pe departe- marele prestigiu al dreptei intelectuale. Că Ștefan Zeletin, Eugen Lovinescu și ceilalți n'au de fapt, niciun ecou. Că în publicistica actuală doar un Liviu Rusu și, mai departe, Alexandru George și Alexandru Paleologu, cel din "Despărțirea de Noica", dar și din "Amintiri..." apără valorile culturii de centru, fără să poată însă stârni un activism cultural în această gândire. Și totuși, o alegere trebue făcută. Intre două totalitarisme, unul distrugător și anihilant, altul exagerat și exclusivist, singură cultura de centru reprezintă libertatea spirituală, în care pot căpăta expresii absolute dragostea în sens cristic, adevărul democratic ca încredere în viață și ideea creștină. Această Românie este idealul nostru și nu alta. Cu această Românie ne putem reintegra real și major în cultura, politica și eco- nomia Europei.

POEZII

DE

ION CONSTANTINESCU-MĂRĂCINEANU

VASLESC DIN GREU

In luntrea legănată de-un alean
vâslesc din greu prin sihla de tăceri
pe ulițele satului de ieri
învălmășite'n tăuri de ocean,
dar vâslele n'au forță să răzbată
prin sbuciumul încremenit în apă
când umbrele pe maluri își îngroapă
vestigiile din vatra de-altădată.

Inăbușit de tropotul ciudat
al hergheliilor de cai putere
ecoul veacurilor parcă-mi cere
să mă întorc de unde am plecat,
că rândunelele se-agită în zadar
să-și afle cuiburile'n care au fost
când streașinile-alese adăpost
s'au scufundat într'un abis bizar.

Nu mai aud tălăngile'n amurg
pe ulița visărilor deșarte,
doar lacrimile lunii straniu curg
să-mi ducă pribegia mai departe
doar chipul ei îmi oglindește'n lac
zădărnicia sbaterilor mele
ce s'au topit cu visurile mele
în hăul amintirilor ce tac.

Decembrie 1987

DAR CINE MAI ȘTIE
(Ultima noapte a bisericii Sfânta Vineri)

Cu pașii tăcerii și sete cobor
pe ulița sfântă la vechiul izvor
din care de veacuri uitate'n amurg
luau apă strămoșii bătrânului burg.

Opresc la răscrucea bătută de vânt
și aflu că teii de ieri nu mai sunt,
că'n locul fântânii răpusă'ntr'o noapte
adie tristețea prin pânza de șoapte.

Din cripta de ctitor Matei Voievod
șoptește'n dojană că'n ultimul ceas
din vechea fântână durată'n izvod
doar lacrimi de piatră în colb au rămas.

Mânat de'ntrebarea ce-ar vrea un răspuns
tot caut asiduu izvorul de ieri,
un greier nevolnic sub piatră ascuns
îmi țârâie'n lacrimi că nu-i nicăieri.

Veni-vor zidarii cu altă mistrie
să scoată din pulberi șipot curat
ori poate amurgul cutremurat
nu vrea ca fântână în sat să mai fie?

Dar cine mai știe ce meșteri așteaptă
nepoții din burgul cu uliți de piatră
când printre suspine răsare o vatră
spre care'ntrebarea speranței se'ndreaptă.

19 Iunie 1987

AU INFLORIT GAROAFELE

Intr'un amurg de groază și teroare
au înflorit garoafele și crinii
și-au inundat cărările luminii
în parcul nins cu fulgi de sărbătoare.

Sunt zorile ce scaldă primăvara
uitată'n vremi de negură și ceață
cu sângele ce le redă viață
și răspândesc trezire'n toată țara.

E învierea tainelor naturii
ce-și primenește haina nedreptății
cu tinerețea verde-a libertății:
să n'o mai bântuie scaieții urii.

Pe-aleile cu chipuri care tac
încremenite'n marea confruntare
adie-un cald parfum de liliac
din foșnetul suspinelor amare,
că'n fiecare mugure și floare
a sângerat fiorul nou de viață
și noaptea se preface'n dimineață
cădelnițând făclii de sărbătoare.

Bucuresti, 22 Decembrie 1989

RUGĂ PENTRU ADEVĂR

Mi-e teamă de acest "consens" absurd,
de grava rea credință și minciună
că adevărul parcă este surd
la vocile salvate din furtună.

Opresc la fiecare colț de stradă
și-l urmăresc cum trece prigonit,
și'nfricoșat că nu mai vrea să-i vadă
pe-acei cu care ieri a pătimit.

Cu pieptul larg deschis către lumină
pe baricada zilelor fierbinți
i-au răstignit cuvântul printre sfinți
și i-au svârlit încrederea în tină.

Incremenit la crucile tăcerii
îngenunchiate'n geamătul de sânge
parcă resimt cum tremură și plânge
cu răni adânci memoria durerii.

N'am liniște când adevărul zace
în ignoranță, patimă și ură,
când dechizată'n pseudo-cultură
minciuna-mi străgă: dragoste și pace.

Ostracizat decenii de'ntunerec
dă-mi doamne glas și-un bob de'nțelepciune
cătușa violenței s'o desferec,
să văd cum răutatea'n veci apune,
dă doamne minte vrednică de dac
acelora ce vor să-mi răstignească
credința în dreptatea românească
și iartă-le că n'au știut ce fac.

București, 15 Iunie 1990

CURGE IARĂȘI SANGE ROMANESC IN BASARABIA

DE
NICOLAE NOVAC

Supărați foc că imperiul satanic al secerei și ciocanului a fost fărâmițat și că U.R.S.S.-ul a fost aruncat la groapa cu gunoi a istoriei, închinătorii acestei utopii, cu o ură dementă, s'au aruncat ca niște hiene asupra Românilor din Transnistria și Basarabia, ca și când ei ar fi vinovați de această calamitate istorică. Clădit pe temeliile nesigure ale urei de clasă, ale desconsiderării națiunilor luate cu japca la taraba unor pacte anti-istorice și anti-umane și incorporate cu de-a sila la U.R.S.S., era numai de așteptat ca în timp această nelegiuită șandrama să se prăbușească. Și Dumnezeu ne-a dat nouă, contemporanilor fericirea de a trăi această prăbușire în neant a celui mai corupt și criminal sistem politic al vremii pe care o trăim, sistemul comunist.

Separatiștii rusofoni, cazacii și armata a 14-a rusă, care s'au dedat la atrocitățile comise în luna Iunie asupra populației românești din Transnistria și Basarabia, atrocități date în vileag și condamnate de întreaga lume civilizată, vor rămâne în veșnicie cea mai neagră pată pe obrazul recent convertitului la democrație, Boris Ielțin, care umbla cu mâna întinsă, cerșind ajutoare prin Statele Unite și Canada.

După cum se știe, Republica Moldovenească, adică Basarabia noastră, face în prezent parte din Organizația Națiunilor Unite (U.N.O.) care are drept datorie să intervină în conflictele armate din această parte a Europei, punând capăt masacrelor. La ora actuală, Republica Moldova deține, dincolo de Nistru, o fâșie de pământ cu o populație românească, făcută "cadou" moldovenilor de Stalin, în schimbul Sudului Basarabiei, care a fost dăruit Ucrainei ca și Nordul Bucovinei.

Pentru a se vedea mârșăviile comise de rusnaci contra poporului român, redăm mai jos în rezumat comunicatul Frontului Popular din Moldova, transmis nouă de către Fundația Româno-Americană din Miami Beach, Florida. Aceste mărturii au fost culese de la martori ce au reușit să se refugieze pe malul drept al Nistrului.

"**Grigore Beșleagă**, șofer la parcul de autobuze Nr. 3, a fost răpit pe drum când mergea spre casă. Peste câteva zile, cadavrul lui a fost găsit în groapa abatorului de la marginea Dubăsarilor. Satrapii i-au jupuit pielea de pe corp și de pe față. Trupul îi era acoperit de arsuri, semne ale torturilor groaznice la care a fost supus.

Mihai Savin, învățător, considerat multă vreme dispărut, a fost găsit în aceeași groapă a abatorului, schingiuit și el, cu semne de torturi. **Cojuhari**, frate cu directorul de școală din satul Lunga, pensionar. Ridicat din pat, în timp de noapte, a fost găsit, purtând urme de torturi, în apropierea aceluiași abator. **Tănase Coțofan**, învățător, a fost răpit în timpul unei înmormântări și ucis. Muncitorul **Zaharov** de la cooperativa "Mecanizatorul" a fost găsit mort lângă instalația de purificare a apei dintr'un cartier al Tighinei, cu gâtul tăiat și cu cinci răni de gloanțe în piept. Șoferul **Golban**, împușcat în cap și aruncat în Nistru, ale cărui ape i-au aruncat cadavrul la mal. Plutonierul din poliție **Valeriu Purice**, a fost răstignit iar pe frunte i-a fost încrustată o stea. Polițiștii **Izbaș Andrei, Cordineanu Valeriu, Țurcanu Nicolae și Dumbravă Valeriu**, au fost arși de vii." Și lista poate fi continuată cu alte zeci și sute de inși căzuți victime ale urei atavice rusești.

Mai întâiu de toate, nu înțelegem nici în ruptul capului, ce caută armata a 14-a rusă pe teritoriul Transnistriei ce face acum parte integrantă din trupul Basarabiei? Adevărul pe care nici gospodin Ielțin nu-l poate tăgădui este că, populația Basarabiei, cu toate deportările masive din vremea lui Stalin și colonizările cu ruși, a fost și a rămas, în toate timpurile, în majoritate covârșitoare, românească.

Rușii, ca minoritari, trebue să primească de bine faptul că independența Republicii Moldova a fost recunoscută de chiar Moscova și să înceteze luptele și omorurile mârșave de români nevinovați.

POEZII

DE
CAȘIN POPESCU

SECETĂ IN BĂRĂGAN

AY!...
Norii
Toți norii
S'au dus
Spre Sirius...

Ay!
Zările fug
Flăcări din rug
Și pe sus
Cenușe de jar
Boltește hotar
Inaltului creștet.

Soarele-i rană
-O călătoare a cerului vrană-
Din care țâșnește
Topită, dogoare.

Ay!
Prin aerul vested
Ape
Din ochiuri și vine
Se sug și se urcă
In goluri de cline
Sub zările uscate
Ce coclesc și se spurcă.

Lumina,
Se cască
cu miros de iască
fierbinte,
sub tremur de aripi
bolnave
și cețuri și umbre
alungă și'nghite
pe fața rămasă
de bronz sfărâmat
a pământului.

Incremenite!
Stau vaduri dără răsuflu
Și vite
Cu văzul oprit
De pecetea de ceară
Dospită-a căldurii.

Vântul
-pasăre mută
cu piept sfâșiat
de zodii piezișe-
Stă nemișcat
In brațele supte
Ale străjilor
Din nevăzutele nișe.

Ierburi și tufe se strâng
Răsucite -ca șerpii
uscați după moarte-
Și trupul moale și-l frâng
-Povara-i
Neputând s'o mai poarte-
In leagănul jertfei.

Pământuri,
Trosnesc și se crapă
Sub isbe
De fulgere negre
Aprinse
din guri fără apă.

Ay!
Pe fața de bronz sfărâmat
Brăzdată de fulgere negre
Căldura - lumina,
I-o singură zi:
O mare amiază amară
-Din zori până seară-

Căldura - lumina
E una
Cu iarba
Cu vita
Cu tina!

Și noaptea!
Nici noaptea
Pojarul arsurii nu trece.
Iși schimbă numai culoarea.
In marea
Secată de boare și vânt
Nimic nu e rece
Și proaspăt.
De la capăt la capăt.
Doar stelele sânt.
Obosite
De drumul lor în deșer
Stelele
Cu pași înalți
Merg sprijinite'n pământ
Pe cârji de lumină
Și'n țărna călcată de ele
Șopârle de lut, amorțite,
In lacătul gurii rebele
Deschis de un vârf de sclipire
Țin ultimul petec de umbră
Ascuns pe sub colburi și fire.

Noaptea - căldura - lumina
E una
Cu iarba - cu vita - cu tina
O mare amiază
Putredă
In care se-afundă
Muribundă
Intreaga natură
Micapă
Incleștată
Să scoată
O picătură
De apă
Din secetă.

TOTUS IN ILLIS

S'a răsfrânt și se răsfață
In pridvor de bob de rouă*
O întreagă dimineață
De culori cu față nouă
(ca'ntr'un ochi de libelulă
așezat pe o paletă
-de lucernă- minusculă).

Răcorită și cochetă
Purtând flori de primăvară
Și bonetă bleu-ciel
-Imbrăcată cu mult gust-
Se-oglindește -numai bust
(ca Madame Récamier
de Chinard)-
In lumină albă clar,

Fericită să încapă
Peste tot așa cum este
-Dimineață-încântătoare-
Și închisă ca-în poveste
In micuțul glob-de-apă,
E poftită ca să vie
Prin cetate, la plimbare
Pentru-o clipă aurie
Braț la braț cu Domnul Soare

S'a plimbat, și-acum dispare

Bob de rouă, știi că ai
Meșteșug fără vopsele
Și-îl întreci pe Hokusai
In tot ce-a făcut cu ele
Sau s'ar fi trudit să poată
Dacă, trăia veșnicia toată?

* Lacrimă a nopții
Cristal de lumină
Psyché a aurorei
Topaz al elfilor
Vârf al floretelor magice
ale lui Helios
punctând în trecere
pieptare și obraji
de frunze și petale

Mărgăritar al limpezimei
Mirare a corolelor
Bucurie a gâzelor

Strop de prospețime
Ambrozie a Soarelui
Cercel de argint
în ureche de jaduri
topit cu aur fierbinte
Mărgea

Veste a visului milenar
Picătură de apă fără de care
Clipa Vieții
nu poate
împlinită
să-înceapă.

"DOMNUL" DR. VIOREL ROMAN

DE

MIRCEA ALEXE

Am citit în Căminul Românesc, periodic care apare la Geneva, în trei numere succesive 1-2-3 din anul 1990, câteva articole semnate de dr. Viorel Roman "consilier academic la universitatea din Bremen R.F.G., autor al cărții "Rumänien in Spannungsfeld der Grossmächte" Offenbach am Main, 1987-1989 și a fost din 16 Decembrie 1989 până la 6 Ianuarie 1990 la Timișoara și București", după cum îl prezintă ziarul Căminul în nr. I din anul 1990. Căminul mai adaogă că articolul din nr. I/1990 este transpunerea articolului "Weihnachtsrevolution in Rumänien: Der Zusammenbruch einer Entwicklungs diktatur" apărut într'un ziar al unei edituri din Viena.

Articolele semnate de Viorel Roman au un ton rece, doctoral, "ex catedra". Nu auzisem nimic despre acest "domn", în lumea exilului nostru care luptă pentru eliberarea țării de comunism. M'a mirat că este așa de bine infipt în lumea universitară și edituri. Exilului combativ i se cere între opt și zece mii de mărci, pentru publicarea unui articol în ziare de mare tiraj, privind chestiuni românești anticomuniste sau ca răspuns la emisiuni radiofonice, televizate sau publicațiile din ziare, cu neadevăruri și defăimări la adresa țării noastre, scrise, difuzate, de ignoranți sau dușmanii noștri.

Citesc în nr. I/90 din Căminul, pagina 4: "Iliescu este un democrat român de tip Gorbaciov. Brucan ca și tatăl lui Roman, Valter, sunt comuniști idealiști evrei (cu merite incontestabile în modernizarea țării). Toți trei sunt citadini, au înlocuit "limbajul de lemn" al lui Ceaușescu și au surmontat izolarea țării". Citesc mai departe tot în Căminul nr. 3/90 pagina 6 și surpriza crește: "La primele alegeri libere, electoratul s'a decis pentru F.S.N., și în speranța că această formațiune politică de centru stânga sau de orientare social-democrată va rezista presiunilor occidentale de a reduce subvențiile la alimente și energie, cum se practică acum curent în lumea a treia. Intenția este reducerea populației din aceste țări" am încheiat citatul.

Am tresărit, că era să-mi cadă ochelarii de pe nas. Aș fi murit și nu aș fi știut că tovii Iliescu, Don Pedro, Brucan, **Barladeanu** (fără â), sunt de centru stânga, social democrați get-beget, din naștere. De la început mi-a mirosit "domnul" V. Roman a "bursier", trimis de regimul ceaușist la doctorate în străinătate ca și Don Pedro, Dr. Mihai

Baican și alții... care se ocupă printre noi și cu spionajul, desinformația, zâzania, ca misiune principală.

In exilul politic era greu să știm cine sunt cei noi veniți printre noi. Pe unii îi descopeream după câțiva ani, când se demascau prin comportamentul lor. Pe alții ne trebuia timp îndelungat de luni și ani să ne informăm la prieteni și rude din țară, pe căi ocolite, din cauza cenzurii și teroarei, cine sunt noii veniți. Spionii și informatorii aveau școli speciale iar noi dragostea de țară, simțul demnității, onoarei și inteligența de a discerne. Ne luptam cu viața nouă și grea, în afară de profesia noastră, nu aveam școli speciale de spioni, desinformatori, etc.

In cazul dr. V. Roman, neavând dovezi foarte sigure trebuia să-mi înghit indignarea și așteptam. Deodată orice urmă de îndoială dispare și se face lumină completă. Citesc în periodicul Cuvântul Românesc din Canada, din Iunie 1991, sub titlul "Incă un "oaspete", semnat de corespondentul din România dl Dan Emilian Roșca, printre altele, că V. Roman "este corespondentul din Germania al publicației securisto-șovine "Națiunea", publicație susținută (i)moral și financiar de traco-macaronarul Iosif Constantin Drăgan." Inchei citatul. Cine este I. C. Drăgan, refugiul politic îl cunoaște. I-am văzut numele și în periodicul Căminul Româneasc.

Căminul românesc, pe care îl consider încă un organ de luptă anticomunistă menționează pe ultima pagină următoarele: "Redacția nu împărtășește întotdeauna opiniile exprimate în articolele sau corespondențele pe care le primește spre publicare. De conținut răspund autorii lor". Mă întreb atunci? De ce n'a publicat și articolele lui Ceaușescu, Iliescu, Brucan, Voiculescu, Barladeanu (fără â), că și ei pot trimite articole. Cum poate fi lipsită redacția Căminului de un flair politic elementar și-l publică pe "domnul" Viorel Roman, înainte de a ști bine cine este. De altfel articolele lui miroseau... De sigur că autorii sunt răspunzători de articolele defăimătoare, mincinoase, dăunătoare adevărului, în fața justiției.

Cred că de conținutul politic și al adevărului istoric, al articolelor publicate, redacția are responsabilitatea morală, etică, față de cititor și adevăr.

Alătur fotocopia articolului dlui D.E. Roșca, din Cuvântul Românesc și sper că redacția Căminului îmi va publica rândurile de față și va lua atitudine în paginile numărului următor, eventual publicarea și a articolului dlui Roșca.

9 Februarie 1992

P.S. Pentrucă după cum îi este obiceiul "democrat", Căminul Românesc din Elveția, căruia i-a fost trimis spre publicare articolul de față, l-a arhivat "ad calendas graecas", reparăm noi nedreptatea ce i s'a făcut autorului și astfel publicăm rândurile în cele de mai sus, fără a schimba bineînțeles nimic din textul dat (Red.)

TOT O APĂ ȘI-UN PĂMANT

DE
PETRE PREDESCU

Da, Măria Ta Eminescu! Uite-așa adunat-ai critici post-mortem: de al-de Jean Axel, Elie Wiesel, Moses Rosen, ariergarda celor născuți, școliți și salvați la sânul mamei România "de la Nistru pân'la Tisa"... Și de la nația omeniei primii doi au plecat de bună voie; ultimul stă în hrană!

Speranțele de folosirea României în scopuri speculative -drept mulțumire- egalează efortul depus de mercenarii ruso-cazaci în Basarabia: nici ei nu-i uită dulceața.

Redeșteptarea Românilor prin jertfe s'apropie de proverbul: "pisicii au făcut ochi"; și nu se mai poate accepta specula ce a bântuit ante-belic. Sperăm să-și dea seama toți aventurierii, cu acel simț ce le este propriu.

Fără gând de analogie, scriind aceste rânduri mi-am amintit cum pe culoarele Jilavei o brută lovea un deținut politic, căzut în genunchi, care după o lungă răbdare a ridicat pe jumătate fața la bătăuș șoptind cu blândețe: nu mai da!

Fulgerat, brațu-i cade și cu ochii holbați halucinant temnicerul pleacă fugărit de intuiția zădărniciei în fața ireversibilității...

In altă ordine de idei provinciile supuse invaziei acum 50 de ani: Transilvania, Basarabia, Bucovina și partea de Sud a Dobrogei edifică o populație de origină română conștientă și inoculată cu virusul urgiei din vremelnicele cotropiri.

Purtătorii de steag pentru revitalizarea țării post-comunismului au șanse sporite a se ridica de pe aceste meleaguri; ei au călcat moartea prin moarte înlănțuind pe pielea lor, URGIA!

Pe plan mondial se impune o revizuire a Ordinii; și ea obligă la o justă așezare a modului de evoluție în demografia planetară, cu reorientarea religiilor pe un drum din care să se elimine precepte depășite de vreme, inoperante viitorului.

Vastitatea problemei pretinde o lucrare de specific social și un rezultat pozitiv poate fi scontat numai prin "cernerea" Elitelor umane la lumina zilei și nu în umbră -inoportună- viabilității sociale în Mileniul Trei.

BISERICA DIASPOREI ROMANEŞTI

UNITATE ŞI AUTONOMIE

DE
GABRIEL CERNĂUŢEANU

Prăbuşirea, surprinzător de neaşteptată şi de rapidă, a sistemului comunist în Europa -şi a regimurilor totalitare generate de acesta- a produs mari schimbări pe toate planurile vieţii şi activităţii umane. Pe plan religios, ca şi pe cel socio-politic şi economic, relaţiile diverselor instituţii faţă de noile regimuri, care le-au înlocuit pe cele vechi, încă nu sunt suficient de purificate de elementele comuniste şi de detaşate faţă de vechile structuri şi mentalităţi ale regimurilor represive, fapt ce presupune, de asemenea, mutaţii substanţiale. In acest context se poate vorbi şi despre atitudinea instituţiilor religioase din România, înainte şi după prăbuşirea sistemului comunist.

Biserica Ortodoxă Română, ca instituţie religioasă, la fel ca şi celelalte instituţii laice, a fost tributară sistemului comunist, făcând concesii regimului represiv la putere, concesii ce mergeau până acolo încât ea, Biserica (se înţelege cea administrativă, nu cea harică) nu se opunea dacă slujitorii şi credincioşii ei erau asvârliţi, de către regimul la putere, în temniţele comuniste sau dacă se dărâmau biserici ori lăcaşuri de cult. Mai mult. Prin colaborare strânsă, dusă până la servilism faţă de regim, ea nu s'a dat înapoi de la săvârşirea unor mari nedreptăţi faţă de proprii ei fii duhovniceşti şi faţă de preoţii ei, pe care n'a catadixit să-i caterisească sub pretextul "presiunilor politice". Ca să nu mai amintim de conţinutul pastoralelor trimise de ierarhi parohiilor şi de penibilele telegrame adresate, la toate prilejurile ce se iveau, dictatorului c.

Pe linia acestor nedreptăţi a mers Patriarhia Ortodoxă Română şi atunci când a acceptat să-şi întindă "grija ei pastorală" şi "aria ei de misionarizare" în alte ţări, făcând în mod grosolan imixtiune în viaţa Românilor din exil şi în treburile altor ţări, înfiinţând parohii şi eparhii, care nu slujeau decât intereselor regimului totalitar şi represiv, securităţii şi unui dictator analfabet şi paranoic, cocoţat -se ştie cum- la cârma ţării.

După evenimentele din Decembrie 1989 şi căderea dementului dictator, Biserica Ortodoxă Română, întocmai ca şi celelalte instituţii religioase şi laice, şi-a îndreptat pânzele vasului pe care naviga, până mai ieri, spre direcţia în care bătea noul vânt, vântul democraţiei. Astfel, patriarhul îşi cere iertare pentru faptul că instituţia pe care o reprezenta a dus, timp de decenii, în eroare poporul drept-credincios, şi care n'a rămas statornică -cu preţul sacrificiului, al jertfelniciei şi al martirajului- pe făgaşul misiunii încredinţate ei de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos. La fel, ierarhii fac trimitere la Taina Pocăinţei şi la "nevoia de căinţă" îndemnând pe alţii, mai mult decât pe ei înşişi, la penitenţă şi părere de rău!

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române abrogă articolul din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Bisericii Ortodoxe Române, care dădea dreptul stăpânirii laice să se amestece în treburile bisericeşti, cum a făcut-o, în mod samavolnic şi abuziv, regimul securisto-comunist, represiv şi dictatorial al odiosului c.; şi a făcut-o tocmai pentrucă textul articolului cu pricina a fost interpretabil!

Patriarhia Ortodoxă română trimite emisari să ia contact cu preoţii din exil, să intre în dialog cu ei, şi să-i anunţe că nu mai vrea să facă imixtiuni în Diaspora românească, lăsând ca Biserica exilului, devenită între timp Biserica diasporei, să se organizeze în deplină libertate. In fine, se recheamă în ţară vlădicul trimis de Patriarhie în vremea dictaturii ceauşiste, arhiepiscopul Adrian Hriţcu de la Paris.

Toate acestea au creat premizele ca Biserica diasporei, alcătuită în majoritatea ei din preoţii de exil şi din credincioşii refugiaţi din cauza urgiilor produse de regimul securisto-represiv, să tindă acum, în mod firesc, la o "strângere a rândurilor", la o unitate spiritual-religioasă, care să dea dreptul Diasporei româneşti să aspire la unirea cu **Biserica-mamă**, după netezirea drumului către ea, cât şi la autonomie pe măsura statutului ei special de BISERICĂ A DIASPOREI.

Aceasta înseamnă, în primul rând, absenţa imixtiunii de orice fel şi din partea oricui, cu deosebire cum a fost ea până nu de mult practicată, practică la care trebue să se renunţe definitiv. Fraza aceasta va fi bine înţeleasă dacă ne referim la amestecul în viaţa Românilor din Occident în trecutul apropiat, pe ruinile căruia mai stărue încă spuza nespulberată a tristelor şi nefastelor amintiri.

Pornind de la aceste consideraţii, s'a constituit un Grup de iniţiativă de către preoţii ortodocşi români din Diaspora care a adresat un vibrant apel tuturor comunităţilor ortodoxe române din Europa şi reprezentanţilor acestora, ca să se unească, spre a forma un tot unitar al Diasporei româneşti, care, în trecut, s'a menţinut într'o regretabilă stare de vrajbă, de calomniere şi de desbinare, stare cumplită, produsă şi alimentată tocmai prin imixtiunile făcute, cum s'a spus, de către regimul securisto-ceauşist într'o formă colaboraţionistă cu ierarhia.

Prima întâlnire a preoţilor ortodocşi români pentru unitatea spiritual-canonică a Românilor din Diaspora europeană a avut loc la Köln, în data de 29 Februarie 1992. A doua consfătuire preoţească s'a ţinut în zilele de 1-2 Mai 1992 la Centrul Ecumenic Sfânta Ecaterina de Sienna din Astenet-Belgia, respectiv Aachen-Germania.

Răspunsul afirmativ la apelul Grupului de inițiativă, adresat comunităților ortodoxe românești din Europa și reprezentanților lor, a făcut posibilă fixarea datei și a locului pentru ținerea unui congres bisericesc al Diasporei românești din Europa: între 2-4 Octombrie 1992 la Königswinter.

La acest congres se vor analiza cele mai importante și stringente probleme ale Bisericii diasporei și se vor lua hotărîri privind: organizarea Bisericii diasporei românești din Europa occidentală pe baze legale, canonice; alegerea de ierarhi pentru fiecare țară din Europa unde se află comunități românești și construirea unei mitropolii ortodoxe românești a Diasporei românești, care să aibă autonomie deplină. "O biserică autonomă are un teritoriu și o administrație proprie, dar rămâne încă incorporată ca **Biserică-fiică** în jurisdicția **Bisericii-mame**" (vezi Pr. Prof. Dr. Ion Bria, Dicționar de Teologie Ortodoxă, București 1981, p. 52).

Hotărîrile congresului bisericesc al Diasporei românești vor scoate în relief nu numai dorința drept-credincioșilor români și a preoților din Diaspora de a se uni cu **Biserica-mamă**, dar și caracterul mai aparte al acestei uniri, care rămâne, cum s'a spus, condiționat de netezirea de drum, în spirit duhovnicesc, către **Biserica-mamă**.

In încheiere, dar nu în ultimul rând, vom aminti un aspect, de loc neglijabil, privind primejdia ce bântuie diaspora tuturor naționalităților de confesiune creștină ortodoxă. Este vorba despre tendința Bisericii Ecumenice de la Constantinopol, care întotdeauna a urmărit să-și întindă "aripile ei ocrotitoare" asupra comunităților ortodoxe ale diferitelor naționalități aflate în afara țării lor de origine.

Este aceasta bine cunoscuta tendință de sorginte fanariotă, pe care episcopii greci -ce s'au perindat pe scaunul apostolic de Constantinopol, ca și cei aparținând Patriarhiei grecești de Atena- au exploatat-o în decursul istoriei aproape bimilenare a Bisericii noastre. Cu un zel nesocotit și cu o obediență nejustificată (demnă de o cauză mai bună), în mod ridicol, acestei tendințe acaparatoare și necreștinești i-au răspuns orbește trei preoți din Diaspora română. Acesta este un motiv în plus ca unirea cu **Biserica-mamă** să fie urmărită de ambele părți și înfăptuită pe cât posibil mai grabnic!

A trecut timpul -de tristă amintire- când comunitățile Diasporei românești erau silite să ceară tutelă și patronaj străin, care erau și sânt străine de interesele și simțirea Românilor. E momentul să înfăptuim o jurisdicție românească "de la opincă până la vlădică"!

SCRISOARE DESCHISĂ
INALT PREA SFINȚIEI SALE
DANIIL CIOBOTEA,
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Lutry, 19 Mai 1992

Inalt Prea Sfințite,
Nebănuite sunt căile Domnului!

Multe mesaje de la Dumnezeu trec pe lângă noi fără să le sesizăm. Incet, încet, pe măsură ce deschidem porțile sufletului ni se deschid ochii minții.

Acum mie mi-au spus că nimic nu a fost întâmplător Duminică 17 Mai, la biserica Fusterie de la Geneva.

Și iată ce-am gândit în aceste zile.

Mântuirea Românului nostru nu poate veni decât de la Dumnezeu Duhul Sfânt care să vorbească prin Voi Oamenii Bisericii.

Luați steagul Adevărului și începând cu Capul Bisericii pocăiți-vă!

Ar fi minunea lui Dumnezeu să-l vedem și să-l auzim pe Patriarhul nostru Teoctist, mărturisindu-se public, cerând iertare poporului său și îndemnând pe supușii lui să o facă și ei.

Inalt Prea Sfințite eu mai cred în Minuni!

Supusa fiică a lui Dumnezeu, carele este Același pentru toate ființele, indiferent de rasă sau religie,

Sanda Budiș

PREA SFINȚIEI SALE DANIIL CIOBOTEA
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Lutry, 19 Mai 1992

Părinte,
cred cu tărie în ce-am scris dintr'o suflare acum dis de dimineață.

Vă dați seama ce-ar însemna această mărturisire pentru iertarea păcatelor, ce în Ortodoxie are o covârșitoare importanță, pentru neamul nostru?

Și-ar regăsi ființa lui de trăiri milenare în sânul Bisericii, de la care-a fost cu bună știință îndepărtat în acești 45 de ani de rătăcire în negura comunismului.

Părinte,
faceți slujbe de pocăire în masă, că tare rău l-am mai supărat pe Bunul Dumnezeu când am săvârșit asasinatul lui ceaușescu chiar în Ziua Nașterii Domnului! Vă dați seama ce povară grea, ce cumplită pedeapsă. Să faci în dar poporului român Ziua de Crăciun pe veci întinată de un asasinat! Și ei să spună că au făcut-o pentru binele poporului!

Pentru crimele comise și pentru spurcatele lui fapte se cuvenea de zeci de mii de ori să fie omorît. Dar de ce în Ziua de Crăciun? Și de ce fără judecata orânduită după toate pravilele dreptății,

când, oricum, moartea îi era acestui imbecil scelerat singura drept meritată pedeapsă? S'au temut să nu-și arate complicii și susținătorii?

Părinte, Părinte, cumplite vremuri ne-a fost dat să trăim!

Numai o mare mișcare de masă făcută de biserică mai poate să ne mântuiască!

Adresați-vă poporului nu cu slujbe la televizor, la care apar Iliescu, Roman -și alți comuniști din soiul murdar și mârșav al lui ceaușescu-, cu lumânări în mână și făcând cruci, când ei sunt încă atei, așa cum declară netulburat Iliescu.

Trebue odată pus capăt minciunii în care trăim. Nimic stabil nu poate fi clădit pe minciună.

Și Voi Fețe Bisericești aveți răspunderea neamului, guvernele vin și pleacă, Biserica rămâne. Puneți capăt haoticei desorientări ce a cuprins pe capii bisericii împingându-i la rătăcire. Și gândiți cu înțelepciune și smerenie creștină la cele ce -din neclintită credință că numai prin Voi se poate îndrepta răul ce bântue în vetrele neamului nostru-v'a spus, prin slovă, o supusă fiică a lui Dumnezeu.

Indură-Te Doamne și ne miluiește!

BINECUVANTARE

"Unde-i credința
Acolo e iubire,
Unde-i iubire e pace
Unde-i pace e binecuvântare
Unde-i binecuvântare
Acolo e Dumnezeu,
Și unde-i Dumnezeu
Nimic nu lipsește!"

CĂTUȘELE NERUȘINĂRII
DE
BARUȚU T. ARGHEZI

Citesc, între ironie și revoltă, paginile publicate de un pretins apărător al spiritului românesc și al cărui nume împrumută rezonanțe latine, Virgil... Ierunca.

Nu numai că insultă memoria tatălui meu, Tudor Arghezi, nu numai că nu știe să descifreze sensurile unor cuvinte pe care le răstălmăcește cu ură, dar dumnealui batjocorește, până la îngrețoșare, viața unui om pentru care limba, credința, valoarea și respectul pentru spiritualitatea poporului românesc a reprezentat mai mult decât un crez și un superlativ pentru a le exprima prin scris și conduită.

Coborînd dintr'o înstrăinare de cafenea occidentală și de bârfă practicată la o halbă de bere, domnul V. Ierunca se pare că vrea să ia rolul unei spălătorese de rufe murdare, dar pe care le murdărește ea însăși... Stilul domnului V. Ierunca se potrivește cu stilul funest al unui alt corifeu al gazetăriei politice românești dintr'un trecut recent, Sorin A. Toma, care nu de mult încerca o reabilitare a spiritului său "jdanovist-stalinist" (expresia îi aparține!), într'o emisiune a postului de radio Europa liberă, printr'un text expediat din Israel unde se află actualmente. Intre insultă și insinuare, stilul Ierunca subliniază decadența morală a momentului pe care-l crează și în care își clătește condeiul, probabil cu reminiscențe dintr'un trecut nu prea clar pentru cititorii de azi.

Mi-aș permite câteva întrebări: unde era domnul V. Ierunca în epoca în care Arghezi scria "Baroane" și era închis la Târgu-Jiu? Unde era, când i se confisca de noul regim comunist, volumul "101 Poeme" abia apărut (1947) și ce poziție a luat față de Scânteia care publicase pe două pagini centrale "Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei" la adresa lui Arghezi, semnate de Sorin A. Toma? In ce situație se găsea el pe când Arghezi era ignorat timp de aproape zece ani de toate forurile literare și culturale, fiind nevoit să vândă roșii și castraveți la poarta casei din Mărțișor, pentru a putea cumpăra pâinea cea de toate zilele a familiei? (de multe ori n'aveam nici pâine pe masă!)... Ce poziție a luat spiritul său apărător al culturii românești, când s'au spart cu baroasele mașinile de tipar ale tipografiei încropite la Mărțișor și confiscat restul de materiale?... Cu cât a contribuit suferința dumisale la durerile poetului, scriitorului și ziaristului Arghezi, când acesta își ardea manuscrisele și notele de viață pentru a nu cădea în mâinile murdare ale unei securități care ne urmărea, ne șicana și supraveghea ani de zile?... Ce știa acest domn Ierunca, despre suferințele unei familii a cărei excomunicare era practicată sub toate formele și că unul din membrii ei își rodea unghiile în mizeria în-

chisorii de la Jilava? Il dureau oare toate suferințele țării, ale familiilor, ale culturii și artei românești?!

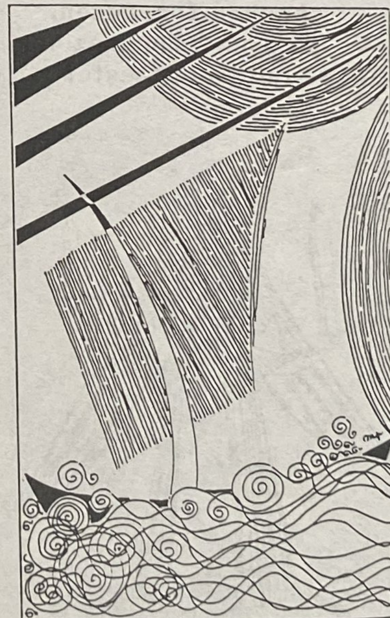
"Participarea" lui Arghezii în publicațiile ultimilor ani, nu se datorește schimbării lui de stil sau de credință, ci faptului că i s'a deschis posibilitatea de a scrie și a scris curat românește, menținând valoarea limbii și a expresiei fără alterări de conjunctură. Dovadă a fost marea audiență de lectură în toate păturile societății care vedeau în scrisul lui dovada unei neînfrângeri și valoarea unor simțăminte pe care majoritatea oamenilor nu o puteau mărturisi. In toată epoca de scădere spirituală în care au fost scoase până și câteva litere din alfabet care nu puteau fi înțelese și nici pronunțate de inculți, Arghezi, prin poezie și proză, a menținut treaz crezul limbii și vorbirii românești, ceea ce nu va putea fi niciodată nici contrazis și nici contestat!

Datorită unei mișcări a conștiinței occidentale, scriitori și oameni de artă, prieteni sau numai compătimitori ai României, s'au ridicat și impus o serie de semne de întrebare privind valoarea oprimată a intelectualității românești și, cu precădere, "cazul Arghezi". Era și momentul în care oficialitățile căutau unda unei posibile deschideri spre occident și o sperată îndepărtare de jugul răsăritean. A fost și momentul în care aceste oficialități și-au schimbat atitudinile și față de unele aspecte ale literaturii, printre care și față de Arghezi. Propus de aceleași personalități din occident la Premiul Nobel pentru **poezie** în 1964, toate forurile culturale au fost potrivnice, începând cu Academia și Uniunea scriitorilor. Totuși Arghezi a fost unicul candidat pentru premiul de poezie, însă, în ziua decernării lui, lumea s'a trezit cu un premiu acordat pentru proză, pentru proza lui Șolohov, impus de Moscova care nu vedea cu ochi buni un Nobel literar pentru România... Mai târziu s'a aflat că romanul "Pe Donul liniștit", opera de bază a lui Șolohov, era un plagiat.

"Onorurile" pe care Arghezi le-a avut după lunga perioadă de absență forțată practicată de același regim, a constituit în fond cedarea acestui regim atât în fața intransigenței scriitorului Arghezi, cât și față de presiunile occidentale (acordarea premiului Herder, membru al Academiei Sârbe, tipărirea în Franța, Germania, Italia, etc.) așa după cum mai târziu s'a petrecut cu unii scriitori sovietici disidenți. Dar Arghezi nu a fost un "disident" -ar fi putut rămâne în Elveția în timpul tratamentelor medicale necesare restabilirii stării lui de sănătate diminuată grav în anii de mizerie. El a rămas un dârz combatant pe baricada spiritului curat românesc!... Datorită lui și în urma unor intervenții la Academie și în presă, s'a scris ROMÂNIA cu â din A și nu cu î din I, spre oprobiul lingviștilor oficiali... Arghezi a fost un opozant atât în perioadele de constrast, cât și în momentele de lărgire ale unor aspecte de viață sau activitate scriitoricească. Tot datorită lui, scriitori, poeți sau artiști eliminați din viața publică, au fost, dacă nu total reactualizați, cel puțin scoși din beciurile uitării sistematice.

Termenul stilului Ierunca, de "gîdilici" de curte veche, atribuit lui Arghezi, nu numai că este insultător și stupid, dar jenează grav limba care-l pronunță și urechea care l-ar auzi. Expresia "gîdilici" mi-amintește de o epocă în care făceam practica pedagogică profesorală la o școală primară situată pe undeva între Calea Văcărești și Dudești. Copiii jucau în cerc în curtea școlii strigând "Ghici, ghici ... gădilici ... care-le-i arici?". Nu mi-aș fi închipuit, atunci, că expresia inventată de copiii acelei școli ar fi putut deveni calificativ vulgar-literar, pentrucă pe-atunci îl consideram pe domnul Ierunca un exponent de oarecare valoare spirituală și de o simțire sperat românească... Proza volumului său, deși publicată de o editură cu rezonanțe profund umane ("Humanitas") nu face, dacă mă opresc numai la paginile de mânjire a memoriei tatălui meu, decât să-l claseze pe autorul ei în tagma, fie a necunoscătorilor care pretind a fi a-tot-știutori, fie a profesioniștilor de senzații ieftine și a spurcătorilor de icoane. După cum și un alt presupus "curățitor" de conștiințe, insinua în presa bucureșteană, nu de mult, printr'un șiretlic de circumstanță, că Arghezi ar fi fost un fel de colaborator al securității, divulgând o presupusă scrisoare trimisă de un presupus prieten, în urma căreia acesta ar fi fost arestat și închis... Minciuna și reaua credință se pare că fac, în zilele noastre atât de amare, un fericit mariaj!

Lausanne

CRONICA LITERARA

DEFĂIMAREA LUI TUDOR ARGHEZI

în românește
DE VIRGIL IERUNCA
ediția II Humanitas București 1991

Am citit cartea dlui Ierunca apărută în țară, cu mult interes și am putut constata că ea cuprinde părți bune la fel ca multe rele, exact cum se prezintă activitatea domniei sale în exil și la radio Europa liberă, post la care el și cu soția sa au devenit un fel de Guru al culturii românești contemporane, pe față, mai ales după 1989 când criza ei atinge proporții nemaipomenite.

Volumul este de fapt o reeditare a unei lucrări mai vechi publicate în editura "Fundația regală universitară Carol I" Paris, 1964.

De sigur îl cinstește tot ce scrie despre Brâncuși, Ion Barbu, Lucian Blaga, Al. Busuioceanu, V. Voiculescu mai ales că este vorba cu precădere de gândiriști, trup și suflet, cum se știe c'au fost Blaga, Busuioceanu și V. Voiculescu chiar dacă suntem de părere că poezia ultimului nu se poate reduce la titulatura simplă de a fi a unui poet religios, iar volumul său "Poeme cu îngeri" nu-l caracterizează decât în parte.

Râdem în pumni însă când citim rândurile elogioase despre tatăl-socru E. Lovinescu (nu cumva să-i jigniți memoria și să scrieți Eu-geniu Lovinescu) și ne miră cel puțin totala neînțelegere a muzicii marelui compozitor G. Enescu. In orice caz îi recomandăm ca bibliografie interesantul studiu al profesorului Liviu Rusu care arată legătura dintre tragicul elen și cel popular românesc, necesar pentru a înțelege și pe compozitorul nostru național.

Așa că sincer mărturisesc, autorul ar fi primit până și laudele noastre dacă nu ajungeam la capitolul intitulat Tudor Arghezi, gâdilici de Curte Veche.

Nu doresc să intru în amănunte dar V. Ierunca pur și simplu îl desființează pe marele poet fiindcă într'o ședință a Adunării naționale a RPR-ului a îndrăznit să elogieze într'un mod cam exagerat, partidul. Remarc de la început că nu ni se citează absolut niciun vers din acest autentic poet, stilul, care de-a-dreptul uimește la un om fin cum fără îndoială e dl. V. Ierunca, se prezintă pamfletar, copiază chiar unele podoabe de lexic arghezian, dar acestea, sub pană străină, sună mai mult decât afon.

Dar deschis o mărturisim, dl. Virgil Ierunca nu a reușit să ne convingă.

In primul rând nu ni se descriu împrejurările istorice în care au fost rostite compromițătoarele cuvinte, personal dacă bine îmi aduc aminte România era părăsită, în acei ani, cu totul de către puterile apusene în frunte cu Statele Unite, acela ce hotăra soarta țării (la care dl. Ierunca scrie că ține, și îl credem) și a neamului românesc era partidul comunist român și conducătorii lui, orice rezistență se arăta a fi de prisos.

Mai mult, după 1964 și mai încolo oare, nu de la Europa liberă Noel Bernard -despre a cărui carte cuprinzând emisiunile sale, dl. Ierunca susține că în studioul de unde se transmiteau, se afla adevărata Românie!???- purta un larg dialog cu "președintele" ceaușescu cerând "excelenței sale" reforme titoiste, recunoscând, ipso facto, forța conducătoare în România a partidului comunist? Oare programul disidenților publicat în cartea Istorie și Politică de fostul director al Europei libere, Vlad Georgescu, nu recunoștea articolul 3 al constituției comuniste care zice "că forța politică conducătoare a întregii societăți românești este PCR-ul"? (reprodus după cartea sa). Și să nu uităm că autorii care scriu negru pe alb asta, erau salariați ai americanilor, se aflau în lumea liberă și nu vorbeau ca Tudor Arghezi în România, anului 1962, cu lanțul la gât.

Dar revenind la Arghezi doresc să mai scriu cum l-am trăit eu, ca unul care n'am plecat din țară în Decembrie 1946 ci am rămas, în ea, până după moartea poetului. Nu încape nicio îndoială că până în 1944 la venirea comuniștilor Tudor Arghezi prin volumul Operelor complete, publicat în editura Fundațiilor regale în anul 1943, era de-acum un poet consacrat al literaturii române, așa cum se prezenta Mihail Sadoveanu în proză. Mai mult, unii critici îl apropiau de Eminescu, printre aceștia cunoscutul Pompiliu Constantinescu a scris o carte, Tudor Arghezi, în care-și exprima idei asemănătoare.

Astfel că mărturisesc comentariile mai mult decât brutale ale dlui V. Ierunca mă duc înapoi la anii lui '47 când după consolidarea comunismului în România, un oarecare Sorin Toma îl ataca pe Arghezi, în sinistrul său eseu, intitulat Tudor Arghezi, Putrefacția poeziei sau poezia putrefacției. Interesant, dar limbajul lui Sorin Toma, al cărui tată era declarat cam tot pe atunci poet național în locul "epuratului" Eminescu, se aseamănă foarte mult cu cel al dlui Virgil Ierunca. De necrezut, dar adevărat!!!

Opt ani Tudor Arghezi a stat sub comuniști în umbră, vânzând cartofi în piață pentru asigurarea existenței lui și a familiei. Când a fost cum se zice astăzi, recuperat, țara întreagă era o mare închisoare, numai printr'un capriciu al dictatorilor, unii luau calea închisorilor, pe când alții pe cea a Societății Scriitorilor români. Oare dlui Ierunca nu-i era cunoscut acest lucru? Și nu numai Tudor Arghezi lăuda partidul și realizările sale, o făcea chiar Ion Barbu, opus violent și nedrept poetului nostru, când

încheia poemul Bălcescu Trăind (nu murind ca la V. Alexandri) cu versurile: Ce'nseamnă! Astăzi piatră ești, din unghi/ Republicii Române Populare/ Adeveritul mare, singur trunchi:/ Bălcescu început de calendare./ Dar n'ar fi mai mult decât condamnabil să terfelim pe baza acestor versuri întreaga poezie, unică, în expresia ei, a lui Ion Barbu, cum procedează, având bisturiul răutății în mână, cu Tudor Arghezi, dl. V. Ierunca?

Sau chiar Lucian Blaga, depășind tăcerile metafizice în care-l situează comentariile cam răsuflate ale aceluiași domn Ierunca, pactul cu Mefisto l-a realizat înainte de moarte, prin articolele ditirambice la adresa realizărilor populare comuniste din Tribuna clujeană. De altfel întreaga poezie blagiană de după 1944 înseamnă o rotație de o sută optzeci de grade, negarea metafizicianului de odinioară. Și mai subliniez că dl. Ierunca vorbind de antiortodoxismul lui Blaga de la Saeculum uită că de fapt la acea dată poetul de la Lancrăm, ieșit din cercul Gândirii, devine adversarul propriilor sale convingeri filosofice de până atuncea, altă imposibilă tăgadă, având alături de el, ca și colaboratori, pe comuniștii Mihail Beniuc și Barbu Zevedei, pe care i-a apărat la un proces politic, faptă cu care căuta să-și câștige merite, mai târziu, în fața impilatorilor țării.

Toate acestea nu ne dau dreptul să acuzăm pe cei ce-au trăit atunci printr'un iad, mai teribil ca cel descris de Dante, crudele realități istorice oglindesc robia prin care a trecut spiritualitatea românească, în anii de teroare comunistă, și din această spiritualitate face parte de sigur, și marele poet, T. Arghezi.

Niciun român din țară, pe acele vremuri nu dădea atâta importanță cuvintelor lui Arghezi rostite la marea adunare națională, unde totul era dinainte planificat de pumnul criminal al forței, cât aveam totuși încredere că prin el, între comuniști, se află un om care în niciun caz nu era dușmanul neamului său, și nu știu dacă greșeam, cumva.

Dar să amintesc ceva despre activitatea lui T. Arghezi după 1962 când dl Ierunca îl declară mort. Un coleg bun, secretar științific al Academiei, îmi mărturisea că T. Arghezi era spaima politrucilor de la Academie, de câte ori venea, intra tare de tot în ei. Dintre multele sale binefaceri puse în slujba autenticei culturi românești să relatez despre una. La Academie se discuta într'un cerc restrâns, la care participa și poetul nostru, reabilitarea lui Octavian Goga. Toți erau de acord cu ea, numai Zaharia Stancu se opunea și cum el era reprezentantul partidului, cuvântul său cântărea cel mai greu. "Lăsați-mă să iau cuvântul ca un bătrân condeier, ce sunt", intervine Arghezi, povestind cum prin anii lui '30 se prezintă la Goga, funcționar superior în Ministerul Culturii, un tânăr poet care-i cere să-i acorde premiul de poezie, care urma să se judece în acele zile. Poetul se plângea că e muritor de foame deci are nevoie de ajutorul material oferit de premiul de care era vorba. Goga îi răspunde că nu el hotărăște cine să ia premiul, unde-l propune bineînțeles, dar îi mai dă și un post pe care tocmai îl avea vacant. Și așa se întâmplă că tânărul poet a fost și premiat și cu post bun la ministerul culturii. "Știți cine este acel tânăr poet", își încheie Arghezi, relatarea arătând spre cel în cauză: "E tocmai domnul Zaharia Stancu, cel ce astăzi se opune la reabilitarea binefăcătorului său de ieri, Octavian Goga".

Zaharia Stancu roșind ca racul, se scoală de la masă și părăsește, fără să mai spună un cuvânt, sala. Și Octavian Goga unul din marii noștri poeți, a fost reabilitat!!!

Mai este de amintit că Z. Stancu pe vremea când a primit premiul pentru poezie, nu scria despre desculți și proletari, era om cu frica lui Dumnezeu, se ruga de Crainic să-l publice în Gândirea, încă prin anii lui 1945-46, l-am auzit recitând la Palatul Cultural din Arad o poezie închinată Fecioarei Maria. Că de, cum bine zice cronicarul, omul bietul este sub vremuri, și nu viceversa.

N'am avut fericirea deosebită să-l cunosc pe dl. V. Ierunca dar îl descrie magistral în Viața ca o pradă, scriitorul de unice proporții din vremea comuniștilor, Marin Preda. Prin anii războiului contra rușilor îl întâlnește, la București, pe feciorelnicul Virgil Untaru (care începuse să semneze Virgil Ierunca) ca și colaborator la Timpul lui Mircea Grigorescu alături de Miron Radu Paraschivescu și Geo Dumitrescu, unde propaga un comunism veritabil, activ, de loc utopic, cum scrie chiar în cartea de față. Și se mai deosebea de ceilalți că purta sub braț romanul Ulysse de Joyce pe care-l citea și în tranvai, atâta îl pasiona. Părăsește țara în Decembrie 1946 după mărturisire proprie (în 1947 după M. Preda), primind o bursă de la guvernul fracez (???) ceea ce ne determină să credem că activitatea sa comunistă a continuat și după 1944. De ce o ascunde? N'a fost cumva, cum susțin unii, și editor al Scânteii tineretului?

Dar noi nu vrem să-i deschidem dlui Ierunca un proces pe măsura celui făcut de el lui Tudor Arghezi; dorim numai să demonstrăm că în fond unul din reprezentanții oficiali ai culturii românești în exil, pretins conducător al ei, este victima propriei sale reprezentări intelectuale, stă suspendat între două lumi cu totul diferite. Pe de-o parte admiratorul lui Ulysse și al moderniștilor în continuare cărora vrea să le găsească originea paternă în Urmuz românul, din această cauză poezia autentică a lui Tudor Arghezi îl gâdilă, nu are pentru ea nici cea mai elementară înțelegere, pe de altă parte se vrea totuși ancorat în realitățile românești din țara pe care n'o poate uita.

Sigur respectiva imposibilă oscilare mai mult decât hamletiană îi determină activitatea în care n'are putere să desființeze pe falșii idoli ai Apusului, cu precădere parisian, deși ar impune-o măMrunta lor valoare dar o face cu toată armura unui Don Quijote redivivus, pornind lupta contra marelui poet român Arghezi, acesta lipsit de orice apărare, dar vai și-amar ar fi dacă el ar mai putea să-i răspundă pe limbajul Biletelor de papagal.

Interesant cum îi răspunde dl. Ierunca în acest context lui G. Călinescu.

De sigur, a scrie o istorie a literaturii române chiar și pentru enciclopedia La Pleiade din Paris, pe 15 pagini numai, și a nu-i aminti pe Gr. Alexandrescu, Duiliu Zamfirescu și lângă ei pe Brătescu-Voinești, V. Eftimiu, Ionel Teodoreanu înseamnă cel puțin o greșală de neiertat, descalifică definitiv pe cel ce-o scrie (mai trebue s'o declare Călinescu?).

Dar Virgil Ierunca n'a uitat capodopera lui Călinescu, Istoria literaturii române de la origini, apărută în 1942 în ziarul comunist Timpul contra celor care susțineau că-i de fapt o pseudoistorie, astfel că-și susține omisiunile bazat chiar pe argumentele impresioniste de odinioară lipsite de orice valoare ale neseriosului G. Călinescu, după care o operă de artă depinde de gustul comentatorului ei, acesta o poate vedea dimineața într'un fel seara într'alt fel, ce să mai spun că G. Călinescu după ani putea să-și atace propriul elev declarându-l neserios și acest epitet li se potrivește în cazul dat, nu numai dlui V. Ierunca ci tuturor epigonilor călinescieni de ieri, de azi și de mâine.

De altfel când V. Ierunca în calitate de istoric literar în exil, compară aventura lui Malraux, combatant pe două fronturi comuniste (chinez și spaniol) apoi în sfârșit convertit la politica lui de Gaulle, cu misiunea istorică a lui Nicolae Bălcescu, sfântă pentru noi, care l-a costat până la urmă și viața, domnia sa săvârșește mai mult decât o neseriozitate, de-acum i-o spunem în față, bate pur și simplu, câmpii.

L-am întreba pe dl. Ierunca de ce nu a consultat Istoria literaturii române a lui Bazil Munteanu (mult mai modestă, nu s'a vrut de la origini) care sigur îi stătea la dispoziție și încă în limba franceză? Nu i-au plăcut aprecierile valoroase ale autorului, care așează lucrarea sa printre cele mai bune istorii literare românești, mult superioară subiectivei "capodopere" călinesciene?

Lipsa de consecvență de loc bazată pe tărie de caracter îl însoțește pe dl. V. Ierunca de-a lungul întregii sale cariere, de unde o flagrantă sterilitate și atitudini mai mult decât discutabile, extravagante, snobe.

S'ajungi să-i fluieri muzica lui Ceaikovschi numai pentru a-l apăra pe controversatul Varese, inventatorul muzicii cu sgomote de sirenă și electronice, să-l pui în raport pe diformul Moor cu Masaccio și să-l ridici în slăvi pe Urmuz într'o literatură care atunci își trăia epoca ei de renaștere, cum o numea B. Munteanu pe cea românească dintre cele două războaie mondiale, sunt lucruri ce constituiesc mult mai mult decât simple argumente. Inchinându-se aberațiilor dadaisto-moderniste, căutând să le găsească rădăcini românești care nu există, nu va fi în stare să aprecieze autenticele valori ale culturii românești decât accidental și firav, iată propriuzis criza și falimentul criticii și exegezelor literare ale dlui V. Ierunca. Domnia sa dorește să facă ordine, să ierarhizeze valorile culturii noastre, cu același portret de odinioară, semnat de Marin Preda, cu Ulysse de Joyce sub braț, citindu-l și în vis, ca pe o biblie a bibliilor, străină însă, românilor.

Prin logica acestor constatări nu ne mai miră că după ce dl. Ierunca face praf pe unii culturalnici din țară, cărora cu sila le acordă privilegiul de a-l avea printre ei și pe Tudor Arghezi, aceeași scriitori de ieri ai partidului, ajunși peste noapte sub tutela domniei sale la Paris, sunt publicați în Limite, revista dânsului și angajați la posturile Europa liberă și BBC de parcă transformarea lor în disidenți cu aliură democrată ar fi fost posibilă, cum au dat cu ochii de marele lor Guru.

Poate dl. Virgil Ierunca, activ de decenii în cultura exilului să-i opună lui Tudor Arghezi un poet crescut de domnia sa? Aicea este proba eșuării acelui ce-l deformează într'un mod vulgar pe Tudor Arghezi, îi contestă valoarea și geniul. Ce pune în loc dl. Ierunca? Bâlbâieli dadaisto-suprarealiste, electrono-sirenice? Căci altfel ar putea fi învinuit că prea multa lumină a celuilalt l-a orbit și l-a umplut de mânie.

Tot pe dl. Ierunca l-am întreba dacă a protestat public atunci când Mircea Eliade, scriitor liber, a intrat în discuție cu Adrian Păunescu, omul de cameră al clanului ceaușescu, și-apoi s'a publicat în țară, disidenții comuniști, cei mai mulți în slujba clanului parizian, făcând din el o Himalaia nemeritată a culturii românești?

După cum știm noi nu, din contră merge până acolo încât elogiază romanul neizbutit al lui Mircea Eliade Noaptea de Sânziene și este neizbutit, bineînțeles nu fiindcă nu a avut succes în Apus, dar nu prezintă nicio valoare intrinsecă.

Să înțelegem deci că Eliade este apărat cu diferite motivații, fără fond, în timp ce terfelim pe cei ce-au stat în bătaia directă a focului?

Toate acestea îmi dau siguranța că ura dlui Ierunca față de Arghezi este mult mai veche, personală, sau de clan lovinescian, subiectivitatea și politicul sunt singurele perspective, minore, din care poate domnia sa aborda o problemă literară.

Mi-am luat oboseala să mă ocup atâta cu dl. Ierunca și opera sa publicată în țară, deoarece el și cu distinsa lui soție, Monica Lovinescu, infiltrați de mult printre rândurile scriitorilor comuniști din țară, poartă vina crizei culturii românești contemporane, sunt ctitorii ei.

Să se mai știe că așa cum n'am crezut în cultura dirijată de comuniști nu cred nici în cea neocomunistă de astăzi, devenită un bâlci al deșertăciunilor, vasală unor figuri discutabile ale Apusului.

Noi suntem pentru cultura marilor valori românești, printre acestea sigur Tudor Arghezi are un loc de onoare, chiar dacă ele nu vor avea prea multe puncte comune cu orientarea culturii apusene de ultimă oră; cum Mihail Sadoveanu a greșit grav când susținea că Lumina vine de la răsărit, în aceeași măsură aproape, cade în eroare și E. Lovinescu când zice că pentru noi Românii Lumina vine din Apus. Convingerea noastră este că adevărata lumi-

nă se află în sufletul unui popor împreună cu divina sa putere creatoare.

Prin urmare întrebării dlui V. Ierunca dacă Tudor Arghezi este un mare poet român noi îi răspundem prompt **este**, și încă unul foarte mare, fără el literatura română a secolului al XX-lea ar fi de neconceput și pentru a nu lăsa goală această afirmație, cum în sens negativ procedează dl. Ierunca, redau mai jos una din multele poezii argheziene care îi dă dreptul să se simtă în cultura românească undeva aproape de marele nostru Mihai Eminescu:

CANTEC MUT

La patul vecinului meu
A venit azi noapte Dumnezeu.
Cu toiag cu îngeri și sfinți.

Erau așa de fierbinți
Că se făcuse în spital
Cald ca sub un șal.

Ei au cântat din buciume și strune,
Câte o rugăciune,
Și au binecuvântat
Lângă doftorii și lângă pat.

Doi îngeri au adus o carte
Cu copcile sparte,
Doi o icoană,
Doi o cârjă, doi o coroană.
Diaconii'n stihare
Veneau de sus, din depărtare,
Călcând pe călcâie
Cu fum de smirnă și de tămâie.

Lumânări de ceară
Se încrucișară.
Scara din Cereasca'mpărăție
Scobora în infirmerie,
Pe trepte de cleștar
Peste patul lui de tâlhar.
Cei de față vorbeau pe deste
Cu el și bisericește.
In tindă
Creșteau plopi de oglindă
Și o lună cât o cobză de argint.
L-am auzit șoptind.
Și toată noaptea a vorbit cu ei
Și cu Icoana Dumneaiei
A de-a pururea Fecioarei
De Dumnezeu Născătoare.

-Lăsați-l: nu poate să v'asculte.
Nu vedeți? Azi are vizite multe,
Domnule grefier.
Zăbrelele s'au îndopat cu faguri de cer
Și atârnau candele de stele
Printre ele.

Ferestrele închise
S'au acoperit cu ripide și antimise
Și odaia cu mucegai
A mirosit toată noaptea a Rai.

L-am găsit
Zgârcit.
El stă acum în pat.
Unde-i sufletul lui? Nu știu. A plecat.

Ovidiu Vuia
10 Iulie 1992

CRONICA PLASTICĂ

PUNCTE DE VEDERE: Artă pentru...
dar să fie artă!

DE
GRIGORE SCHILERU

Iunie 13, 1992. Radio Europa liberă.

După veștile zilei: Teze și antiteze la Paris! Mă pregătesc să închid aparatul: vocea dramatică, răgușit enervantă a bătrânei Monica Lovinescu, urmează vocii plângărețe a consortului Ierunca -același obositor duet nefericit de beție de cuvinte franțuzite... E vorba de Ion Vlad, sculptorul caricaturist al lui Eminescu- mă opresc, ascult... Cinstit: dă impresia unui personaj postum al lui Caragiale...

Dacă'n țară ne rod neocomuniștii, în străinătate ne umilesc semidocții!... Sunt pregătiți s'agațe tinicheaua'n văzul lumii, undeva'n Paris, cartierul latin, din strada, numărul....

In minte-mi apar articolele ridicole, non-sens, într'o limbă românească schimonosită de neologisme prostești din Cuvântul românesc -Canada- și Carpații -Spania- apărute cu câțiva ani în urmă. Citatele ce urmează aparțin regretatelor articole. "Chipul lui Mihail Eminescu în viziunea sculptorului Ion Vlad" sau: IMAGINAȚIA UNUI OM BOLNAV. Sau: "Chipul în bronz al lui Mihail Eminescu, lăsat"... cui? de Ion Vlad plus gargara lui Chihaia cu "Orfeu" și RE- "crucificarea"... "Fiului Omului" transformat în miriapod iar marele nostru "MIHAI EMINESCU" în milog!

De sigur caricatura'n bronz, n'are nimic comun cu exilul, cu tragedia românească sau cu demnitatea lui EMINESCU.

Mai cu sau fără talent, gușatul lui Caragiale, avea categoric mai mult bun simț decât Vlad, plus Chihaia, plus Ionel Jianu ori 100.

După cum Ionel Jianu nu-i nici Ionel și nici Jianu și n'are nimic comun cu haiducul Iancu Jianu, așa și Vlad nu are nimic comun decât cu bronzul, dar în niciun caz cu Eminescu, iar bietul Chihaia -ce mai la deal, la vale- s'o fi ramolit de vede într'un cerșetor pe Eminescu, care n'a acceptat nici cheta prietenilor!

Păcat de prima pagină a Cuvântului românesc de-acum câțiva ani, care conform cu "Redacția ziarului nu împărtășeste întotdeauna ideile și punctele de vedere ale colaboratorilor" -în cazul respec-

tiv, cu ale cișlicilor- a pierdut spațiul cu o eroare!

Mai clar: cei trei scamatori -NU Ionel și NU Jianu, Ion Vlad cu tinicheaua și Chihaia cu gargara- să se ducă păcatelor sau eventual la domnul dracu cu contemporanii și posteritatea lor și să nu încerce ca epigonul Călinescu să ne'mpingă'n Techirghiol cu trăncănăiala si tinicheaua respectivă!

Culmea ridicolului: vor să agațe tinicheaua pe un "paralelipiped nu prea înalt" să nu obosească pe curioși să-și forțeze capul privind la... și "câțiva butuci de piatră" de pe "care să poată" PROSTI "îndrăgostiții, copiii, cloșarzii" -termenul pare luat din Coana Mița la Paris- dacă aiureala asta poate fi pusă'n legătură cu exilul, posteritatea sau Eminescu.

In orice caz, ceva mai rău decât o glumă proastă! E un sacrilegiu, o blasfemie la adresa lui Eminescu și-a Românilor de azi!

Apoi: "Destinul în piatră și bronz al lui Eminescu", decretat de doamna sau domnișoara -nu-mi amintesc numele- revine tinicheaua de care fu vorba'n Cuvântul românesc -mai bine nu era ori cuvântul ori tinicheaua- în Carpații lui Aron Cotruș, care dacă trăia, ar fi murit din nou... de râs sau inimă rea.

Ce păcat! Fiecare bate câmpii cum apucă sau nimerește!

Iar Eminescu a ajuns: "Desculț, rudimentar îmbrăcat, cu un pretext de învelitoare ce încinge un trup în de-ajuns de firav... privește undeva nedefinit..." ...în speranța că printre fiii neamului noastru s'o găsi careva să-l scape de aceste batjocore postume.

De fapt "scris este": "Ion Vlad ne propune un alt Eminescu, ceea ce înseamnă că ființa proteică"... de ce nu gelatinoasă, gelatina fiind și ea un chip proteic. Și ca'ntr'un vis urît palavrele continuă: "Cumpăna judecății de valoare" -unde și a cui? "Eminescu cel cu umeri calzi" -te pomenești c'or face focul sub tinichea s'o afume puțin! "Descoperim aceleași descălțări și învelișuri sumare... a trubadurului" care probabil face striptism în imaginația bogată a autoarei...

"Bronzul meșteșugit brodat" -de fapt tablă îndoită în fel și chip! "Ion Vlad... ca cunoscător -se vede- avizat al structurii somato-psihice a lui Eminescu... a reușit să ni-l transmită inalterat, învăluit în nimbul nemuritoarei lui cununi de raze, abandonat cultului lui Dionisos" -mai bine ar abandona tinicheaua, undeva departe. "Opera Orfeului imaginat de sculptorul Vlad traversează și ea toate erele, de azi și de-a pururea, căci nu se întrevede cum va fi ajuns de alții, necum depășit" -în vecii vecilor, Amin!

Și uite așa, duduia asta te plimbă printre zei, titani, sfinți, pictori, sculptori, cum s'ar zice, artă și artiști ca să se oprească unde credeți fraților? Și asta numai după ce-a zis ceva și de "Le Bon Pasteur" și de "Posedarea unei doctrine orfice... una din trăsăturile caracteristice ale credințelor religioase în Grecia între anii 625-500 î. d. C." -unde s'ar fi terminat cu Vlad dacă apărea cu trapanaua destul de amărîtă să reprezinte un Orfeu cerșetor sau cine știe ce milog- direct în epoca de aur al celui mai... Nu mă credeți? Ascultați: "Eminescu sculptorului Vlad" -să sperăm că nu al Românilor- "cu părul în vânt, desculț, încins cu un curmei de sfoară de metal întreruptă, mai aduce a sfânt, țăran român sau dac, așa cum se mai întâlnește și azi prin munții României". Unde? Cine? Că desculți au ajuns toți oamenii cinstiți -noroc că Dacii au scăpat, dar nu de duduia noastră- sub domnia canibalului ceaușescu și urmașilor neocanibali (neocomuniști).

Dar de unde știm, acest artist plin de talent ca broasca de păr, o fi fost unul "cel mai" fiindcă: "Deaceea se cuvine să-l cinstim cu toată lauda dând Cezarului ce este al Cezarului... căci și el la rându-i a dat întru amintirea neștearsă a marelui bard al poeziei românești ceea ce numai lui îi revenea = strălucirea întrupată în bronzul care îl cuprinde". De! O fi, n'o fi tabla lustruită cu VIM, Amor, sau cremă Gladys "după combustii interioare" dar pe lângă furtuna trăncănelilor, odelor, osanalelor, a intrat și Dumnezeu la apă. Așa că "Orfeii cerșetori" -o fi poate numai unul, dar cu destule fețe- și-o reprezentare slabă de milog, nu au nimic comun cu Românii, cu Eminescu, cu Orfeu sau cu exilul -poate cu exilul economic, plin de tot felul de lighioane și lingăi!

Gândindu-ne la Scrisoarea V-a -că de, și Dalila asta se gândește la destule- s'ar putea ca tinicheaua asta să fie o încercare!

Problema rămâne: a cui? a bunului simț, a Românilor sau a...

In orice caz: Amin! la "frumosul etern".

N. R. Impărtășesc întru totul părerile dlui dr. Gr. Schileru despre pseudostatuia lui Eminescu de la Paris de Ion Vlad. La timpul său am criticat-o aspru dar drept, ideile în scris, ca un document, le-am anexat cărții Mihai Eminescu 1889-1989, al cărei autor sunt, aflată astăzi în multe biblioteci din țară. Regret din suflet, între timp, decesul dlui Ion Vlad, autorul lucrării, dar nici moartea nu-i dă dreptul să-și bată joc postum de marele nostru poet, dar s'o spun deschis principalii vinovați după cum bine se constată nu este atât el cât toți acei care, cu mare insolență, afirmă că statuia lui Eminescu este cea mai reprezentativă lucrare a sa??? Văzând încăpățânarea, demnă de admirat, al unui clan restrâns de intelectuali din Paris, care se cramponează de respectivul rebut în bronz, bun să fie depus la fiare vechi și nu pe străzile Parisului, îmi vine în minte epigrama lui Juvenal scrisă mai de mult dar nefiind publicată, o redau mai jos:

Dlui Aurelio Răuță care finanțează statuia lui Eminescu la Paris, considerând-o ca pe-o afacere între el și oamenii lui

Cum ți-a poruncit Jianu
I-ai plătit lui Vlad simbria,
Sigur fiind că oricum clanu
Ii va lăuda... mumia!

Așa s'a întâmplat, bravo Juvenal!

Să nu uităm că dl Jianu actualul critic al "moderniștilor" de la Paris este una și aceeași persoană cu publicistul de sub regimul comunist din țară care mai acum câteva decenii ne dădea lecții de realism socialist, prin urmare spiritul său totalitar de astăzi, după acel Zeus dixit, nu ne miră.

Cât despre părerile dnei Monica Lovinescu expuse la Europa liberă nici ele nu ne uimesc; dna respectivă confundă politicul agresiv cu arta, lucru definit pe înțelesul tuturora când l-a lăudat peste orice limite și lipsită de cel mai elementar bun simț pe romancierul comunist dizident, Paul Goma, complet fără talent, iar la criticile juste ce i s'au adus că prea îl târnosește, răspunsul a căzut cel puțin, naiv: să avem și noi un Pasternak al nostru sau ar zice Caragiale dacă nu avem gogomani să ne grăbim să-i fabricăm.

Tot atunci Juvenal i-a dedicat următoarea epigramă, din care se poate vedea cam câtă greutate se poate pune pe aprecierile acestui ilustru personaj, care dorește neapărat să moară cu microfonul în mână:

Ești floarea criticii, admit
Dar ți-ai pirdut total aroma
De când, madame, l-ai preaslăvit
Pe atalentul... Paul Goma.

Ce să mai spun că tot dânsa într'un articol, dintr'un ziar din Statele Unite îmi pare, îl apără pe Mircea Eliade de atacurile recente ale foștilor săi colaboratori de la Universitatea din Chicago, care-i reproșează savantului român faptul că și-a ascuns activitatea "fascistă" din tinerețe, și emerita critică o face total amoral susținând că dacă ar fi aflat oamenii lui de acest trecut, cariera lui Mircea Eliade ar fi fost ratată. Ei și? Noi credem că tocmai atunci M. Eliade ar fi fost un exemplu major pentru urmași și nu prin compromisurile sale ajungând să se publice în țara, robită de comuniști, via Adrian Păunescu, omul de cameră al tiranilor. Sigur de data asta doamna Monica L. dă dovadă că a trecut de mult vârsta, bine meritată, a pensionării.

Dar eu nu sunt așa de supărat că în sfârșit monstruosul tors este expus pe străzile Parisului, din contră, aș zice că e foarte bine, va rămâne un document concret privind pe cei ce l-au expus, despre modul deformant cum îl vedeau ei pe Eminescu, total străini de spiritul și geniul marelui nostru poet, Luceafărul neamului românesc. Totodată ar fi o mare insultă să se afirme că aberațiile și elucubrațiile acestor domni exprimă sentimentele exilaților, cel puțin ale acelora care au avut curajul să protesteze, cum o face și dl. doctor Schileru în articolul său, împotriva acestei cu adevărat afaceri murdare sub numele de Eminescu.

Este bine să se știe că s'a procedat mai mult decât neortodox. Dl. Ionel Jianu critic de artă "absolut" a recomandat omul și opera în persoana lui Ion Vlad, ceilalți nu au făcut decât să se închine înaintea acestei situații, mai mult decât balcanic și fanariot. Oare nu le este cunoscut că în astfel de cazuri, mai ales când e vorba de statuia lui Eminescu, cel mai mare poet al Românilor, se impune scoaterea proiectului la concurs, supus unui juriu în care să figureze cel puțin un eminescolog? Contrar acestor elementare principii s'a recurs la forța pumnului adică masa exilului tratată ca o turmă proastă a fost pur și simplu confruntată cu un fiasco ce poartă numele poetului nostru național. Imi pare rău că trebue să o scriu, pentru a păstra obiectivitatea, dar și în țara comunistă când s'a refuzat statuia lui Baraschi s'a procedat mult mai academic și democrat. Ca în cazul Istoriei Românilor a lui Vlad Georgescu, s'a promovat o non valoare făcându-se în schimb în numele ei o demonstrație de influență și putere a relațiilor, exact ca într'un roman inedit de Balzac.

Inchei cu altă epigramă a lui Juvenal scrisă pentru ocazia instalării "operei" date, la Paris:

Cum nu v'ați lepădat de ea
Pe soclu-ați pus-o după lege,
S'or bucura-i părerea mea
Cloșarii urbei c'au... un rege.

Ovidiu Vuia

IDEI, OAMENI, FAPTE

DE RASUL LUMII ȘI PRĂPĂDUL PĂMANTULUI

DE
GRIGORE SCHILERU

"SĂ NU DEA DUMNEZEU CEL SFANT
SĂ VREM NOI SANGE NU PĂMANT!"

Așa ne fu destinul? Sau destinul și-l face omul? Am fost vânduți comunismului sau ne-am vândut singuri? Să fim serioși! Avem și noi faliții noștri! Am avut un șef de stat cinstit, care-a fost trădat! Am avut oameni de geniu, de sacrificiu, eroi martiri, care-au fost nenorociți, batjocoriți, uciși!

Am avut regi buni și răi. Dacă-au fost buni meritul a fost numai al lor, dar dacă-au fost răi, n'au fost regii singuri vinovați!

Intradevăr, comunismul -rușinea omenirii- n'a fost produs românesc, dar în România a fost mai sângeros ca oriunde! Dar tot atât de adevărat e că lichelismul sub toate formele, în toate domeniile, la toate nivelele, a apărut precum ciupercile după ploaie, în sărmana noastră țară pângărită de tot felul de jivine cu chip uman, sub stăpânire comunistă. De fapt, numai în comunism CRIMINALII SUNT

ȘEFI DE STAT, iar oamenii cinstiți, nevinovați, zac în pușcării.

Și după cum nu există criminali buni și criminali răi, ci numai criminali așa și lingăii, lichelele, care-i susțin, îi înconjoară, sunt și rămân lichele!

In general ȘEFII DE STAT și PARTID COMUNIST sunt criminali fără vreo pregătire, psihopați, imbecili, ticăloși, a fi comunist înseamnă: ori imbecil de crede'n utopiile nonsens marxist-leniniste etc, ori ticăloși dacă le-acceptă pentru interese personale în dauna vieții victimelor.

Lingăii, lichelele, în general, au o pregătire superficială în diferite domenii, semidocți experți în minciună, perfidie. Și de-aici cercul vicios: criminalii ucid, lichelele aplaudă; criminalii fac prostii, semidocții îi aprobă, îi laudă. Pentru asta sunt răsplătiți: grade, onoruri, academii de trei parale -chiar dacă n'au toate clasele primare- asociații, uniuni și tot felul de adunături. Nerușinarea, prostia sunt la modă, la putere. Ca la noi la nimeni! O analfabetă din care emană prostia și ridicolul devine savantă în chimie și bine înțeles academiciană. Un ticălos, venit de nu se știe unde, devine istoric, specialist în minciuni și batjocorirea poporului, cu care nu are nimic comun. "Oamenii scrisului" scriu tot ce nimeresc pe tone de hârtie, în timp ce hârtia higienică are calități de glaspapier sau nu există. In școli se'nvață istoria minciunii, rușinii umane - comunismului- iar adevărul zace în colb de cronici. Pușcăriile gem de nevinovați. Criminalii ucid zi și noapte, schingiuiesc, mutilează fizic și psihic. Infernul pe pământ?!

In timp ce conștiința națiunii își face ultima datorie, pierind în munți, scursorile societății umane se'ngrașe: toți sunt grași, toți sunt importanți. Și poporul geme. Dar toate au un sfârșit!

Revoluția copiilor născuți și crescuți în ceaușism încearcă să schimbe nefericita soartă cu sângele lor, dar este mânjită, furată. Comuniștii devin neocomuniști. Prin înscenări, manevre se mențin la putere. Caută să facă trecutul uitat. Apar așa zisele "eminențe cenușii", își găsesc merite ascunse, se laudă unii pe alții, ca apoi să se sfâșie între ei pentru putere. O adunătură de orbeți înscăunați în tot felul de instituții cu nume pompoase, pline de paraziți sociali, deveniți academicieni, scriitori, istorici, ziariști și alte caricaturi demne de toată scârba, de profesie **trădători de neam și țară.**

Toți mint, toți fură, toți se pricopsesc. Criminalii de ieri sunt atotputernici, judecători încercând din răsputeri să mistifice adevărul. Lichelele, lingăii căzuți în disgrația criminalului de ieri -dizidenții la modă- devin eroi dacă-au cârtit împotriva lui în momentul când era pe ducă. Din păcate nu există un cuvânt să caracterizeze în întregime pe acești pungași, fanfaroni, ticăloși, trădători, criminali, după cum toate pejorativele `limbilor pământului la un loc nu pot să-i compenseze de mizeria generală, morală în care au adus biata noastră țară.

Ceea ce Eminescu descria'n timpul său, astăzi e valabil universal:

Și apoi în sfatul țării se adun' să se admire
Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire;
Toate mutrele acestea sunt pretinse de Roman,
Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
Spuma asta'nveninată, astă plebe, ăst gunoi
Să ajung'a fi stăpână și pe țară și pe noi!

...

Toți se scurseră aicea și formează patrioții,
Incât fonfii și flecarii, găgăuții și gușații,
Bâlbâiți cu gura strâmbă sunt stăpânii astei nații!
Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni!
I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni!
Și această ciumă'n lume și aceste creaturi
Nici rușine n'au să ieie în smintitele lor guri
Gloria neamului nostru spre-a o face de ocară
Indrăsnesc ca să rostească pân'și numele tău... țară!

...

Cum nu vii tu Țepeș Doamne, ca punând mâna pe ei,
Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

Clovnii Iliescu-Roman cu potăile din parlament și din umbră -sau "greco-bulgărimea" cu tot felul de figuri ridicole, perfide- se pretind bravi, adică "romani". In fond locul lor, după faptele comise e balamucul sau pușcăria! Problema e: cine, când și cum s'o rezolve. De sigur un Vlad Țepeș! Adică un om cinstit, curajos, clar văzător.

Revenind la debandada, haosul din țările scăpate de comunism, starea e menținută parcă special de politicieni. Neocomuniștii de azi -comuniștii de ieri- fac datorii internaționale luând bani de la lumea liberă, înfundându-se'n beneficii de tot felul, de exemplu afacerile ilicite ale lui Petrică Roman, iar poporul se sbate'n mizerie.

Parlamentarii, o adunătură de nechemați -cum îi numește Eminescu "niște răi și niște fameni-, amână alegerile de la o lună la alta, câștigând timp pentru jăcmănirea poporului în continuare.

Mineriada ticăloșilor, securiștilor, cu acel "Noi muncim! NU gândim!" și președintele țării care le-a mulțumit public pentru prostia și bestialitatea demonstrate. Mai nou, cu ajutorul lichelelor din străinătate ponegresc imaginea unui Eminescu, Nae Ionescu, Noica, Mircea Eliade. Intr'o academie cu capete de lemn, într'o uniune de scriitori și ziariști cu limbă de lemn, între niște politicieni cu caracter de putregai orice porcărie sau absurditate e permisă sau adevărată.

Toate aceste exemple patologice se'nfoaie, se'ngrașă, chefuiesc pe spinarea unui popor distrus, batjocorit, unde țăranul n'are pământ, muncitorul n'are unde munci sau lucrează în condiții mizerabile, funcționarul, intelectualul sunt batjocoriți. Parcă n'am avea reprezentanți, n'am avea țară, n'am avea istorie, n'am avea demnitate!

Murit-au oare toți Românii?

De sigur o revoluție care să ridice'ntreg poporul, fără cruțarea criminalilor este posibilă precum Eminescu așa de sguduitor o prevede'n Doina lui, Doina Românilor.

Lupu-și schimbă părul dar năravul ba! Iar ursu-i urs!

Comuniștii sunt rușinea secolului al XX-lea: Minciună! Banditism! Crimă! Genocid!

Fără nicio excepție; nimic bun! Nimic uman! MIZERIE MORALĂ! MIZERIE MATERIALĂ!

Deși limitat la anumite teritorii geografice molima comunismului a produs rău întregii omeniri a seolului XX și poate mai departe. Comunismul a putut exista datorită cumulării ticăloșiei umane, dinăuntrul și din afara lui. Dacă după primul război mondial s'a permis desvoltarea comunismului -masacrelor- nestingherite, după al doilea război mondial comunismul este săltat la gradul de putere mondială de politicienii neghiobi sau criminali -Roosevelt, Churchill, Stalin.

Acum când comunismul dispare'n mocirla mizeriei umane, politicienii zisei lumi libere -orbi în fața realității- caută să mențină Rusia ca putere mondială, pe umerii popoarelor lor. Inconștiență? Prostie? Ticăloșie?

Dintr'odată, politicienii din taberele adverse din dușmani au devenit colaboratori!

Rușii -mânjiți de sângele milioanelor și milioanelor de victime- apar ca?

Oare peste noapte lupul poate deveni oaie și ursul căprioară? Orice minte luminată știe că nu! De la Petru cel mare la Lenin-Stalin, la Gorbaciov-Jelțin, expansiunea este caracteristica politicii panslavismului. Ei nu știu și nu vor să știe ce înseamnă Cinste, Respect, Libertate!

Un exemplu clar: răpirea Basarabiei în secolul XIX și XX, la fel sub țari ca și sub comuniști, iar acum menținerea ciuntirii Basarabiei și Bucovinei, separate de România -căzută sub o bandă de nemernici- sub neocomuniști.

In concluzie: pactul Ribbentrop-Molotov din 23 August 1939 -ticăloșia nazisto-comunistă- e nerecunoscut dar menținut! Intrebare de bun simț: de ce sunt menținute trupele rusești în țările baltice și Basarabia? De ce persistă în afara României ținutul Herței, Bucovina și Basarabia ciuntite? După masacrarea populației bășinașe -ucisă sau deportată- se încearcă menținerea răpirii proprietății ucișilor, desțeleniților? Nu e clar ce s'a urmărit prin farsa "Helsinki", comedia "drepturilor omului", prostirea "minorităților", ticăloșia "antisemitismului"?

Se vorbește de economia de piață dar nimic despre morală! Morala omului cinstit care muncește pentru familia lui, pentru frații căzuți în nenorocire și NU A UCIGAȘILOR LOR!

Ar fi posibilă o renaștere morală, horătîtă s'ajute ființa prin dragoste umană pentru tot ce e viață, natură, frumos? Sigur că da. Cu o condiție însă: cei chemați, **să fie** reprezentanții moralei, demnității, dragostei, sacrificiului personal pentru binele omenirii.

Comunismul -ca fel de politică- rămâne în istorie o gangrenă a societății omenești rămasă fără Dumnezeu.

Alipirea Basarabiei, Bucovinei, ținutului Herței la patria mumă e o dorință și o datorie absolut naturală și morală. Menținerea jafului Ribbentrop-Molotov e o ticăloșie care trebue condamnată de întreaga omenire. Nu trebuesc uitați: schingiuiții, deportații, ucișii!

Să fie clar: ori e pace, respect, cinste, ori se menține furtul, crima, războiul. Cui folosesc pălăvrăgelile fără sfârșit, tratatele nerespectate, când oamenii nevinovați sunt chinuiți, goniți din căminele lor, uciși? Câte victime sunt necesare ca să se impună neocomuniștilor sau Rusiei expansioniste săși retragă armatele -folositoare cui?- din teritoriile țărilor distruse și batjocorite de comuniștii de ieri? Cui folosește această tergiversare, continuare a criminalității de ieri?

Politicieni ai acestei planete nefericite, treziți-vă la sentimente umane și ajutați popoarele să scape de criminali, pedepsindu-i și nu menținându-i. Doar astfel popoarele lumii își vor găsi drumul spre omenie, înfrățire, pace și fericire!

P. S. Un general Lebed -ostaș în armata 14 rusească- se plânge de atrocitățile întâmplate într'o țară minunată, insultându-i președintele! Intrebare: ce caută rusnacul acolo și de ce susține, provoacă, înarmează anarhia?

OBRĂZNICIE, PERFIDIE, TICĂLOȘIE TIPIC COMUNISTĂ!

BLESTEM
COMUNIȘTILOR ȘI NEOCOMUNIȘTILOR

DE
GRIGORE SCHILERU

Imbecilii neamului!
Lichelele dracului!
Brutele gunoiului!
Ciumele poporului!

Hienele de v'ar mânca,
Corbii de v'ar sfâșia,
Focul de v'ar măcina,
De rușine n'ați scăpa!

Târâturi și vânzători!
Putregaiuri, lipitori!
Spurcăciuni de trădători!
Lua-v'ar dracu de duhori!

Și pe brânci de vă târîți,
Milă'n veci să nu găsiți!
Și nici apă de-adăpat!
O! cât sânge ați vărsat!

Mâini murdare de păgâni!
Guri spurcate de mișei!
De v'ar arde pe tăciuni
Veți rămâne pentru noi:

Javrele pământului!
Desgustul Românului!
Ticăloșii vremilor!
Josnicia bestiilor!

***

SCRISORI PRIMITE LA REDACȚIE

Lausanne,14 iunie 1992.

Stimate Domnule Cașin Popescu,

Primesc din partea Dv.primul exemplar din revista "ZODII IN CUMPANA".Vă mulțumesc,rugîndu-vă să transmiteți și Domnului Vuia satisfacția de a descoperi o tipăritură de tip nou în românește,măcare că apare în Germania...

Sub cumpăna "Gândirii" și sub aripa deschisă a spiritului românesc,regăsesc în paginile revistei Dv.un stil alert, deschis și de calitatea pe care,din păcate,alte publicații au pierdut-o,sau n'au fost în stare să o descifreze la timpul necesar.

Mă bucur și felicit redacția,că face un loc de cinste poeziei ca și cronicilor de istorie și de actualitate imediată.M'au emoționat mult versurile Moțului Cheatră,în care mi-am retrăit întristările și revoltele din Jilava pe care am cunoscut-o și eu cu prisosință...

Imi îngădui o precizare referitoare la aprecierile juste în raport cu ortografia.La o ședință a Secției de "limbă-și-literatură" a Academiei din București,primul și singurul scriitor care a denunțat scrierea numelui țării cu **î**,a fost tatăl meu, T.Arghezi.El a demonstrat specialiștilor lingviști că,în tradiția limbii românești,litera **â** este în fold litera **A**,a latinității nostre ("...litera **A** cu care Roma își strigă copiii".) Președintele Secției,Iorgu Iordan,a înghițit în sec și nu s-a putut abține să nu-și plătească "polița" rangului său,refuzînd semnarea propunerii ca T.Arghezi să candideze la **Premiul Nobel pentru poezie**...Arghezi fusese propus la acest premiu de către o serie de scriitori occidentali,pentru **poezie!** Dar premiul a fost acordat însă pentru **proză**,în urma presiunilor abuzive din partea Moscovei care l-a impus pe Solohov pentru scrierea "Pe Donul liniștit",de fapt un plagiat literar...Și în literatură,istoria s-a scris cu baioneta înfiptă pe la spate!

In semn de apreciere a revistei Dv.,voi trimite redacției modesta sumă a abonamentului anual,deodată cu încrederea că paginile ei vor contribui la mai profunda cunoaștere atît a limbii românești curate,cît și a valorilor reale ale poporului nostru.

Primiți,stimate Domnule,un gînd de însuflețire și o petală din florile conștiinței românești neofilite de crivățul vremurilor ce le-am trecut.Și o caldă strîngere de mâini pentru toți cei care au trudit la realizarea revistei.

Barutu T.Arghezi

Barutu T.Arghezi

PS -Oficial sunt Teodorescu,dar literar și gazetăresc semnez ca mai sus!

IGNOMINIA MUNDI

Deschidem această rubrică, a cărei regretabilă actualitate se impune din dureros de trista realitate înfățișată în articolele "Cătușele nerușinării" și "De râsul lumii și prăpădul pământului", cu "un documentar extras din arhivele ziarelor din Lausanne (ziarul "24 Heures" din 22 II 1984)" de către domnul Baruțu T. Arghezi, prin a cărui osebită amabilitatea a fost trimis redacției.

URSS / MASS. litt. pers. 22 FEV. 1984

MORT DE MIKHAIL CHOLOKHOV

Ecrivain de génie ou imposteur?

L'écrivain soviétique Mikhail Cholokhov est décédé à l'âge de 79 ans « des suites d'une longue maladie » dans la nuit de lundi à mardi, a-t-on indiqué hier auprès de l'Union des écrivains de l'URSS.

-Mikhail Cholokhov a été comblé d'honneurs dans son pays et couronné du Prix Nobel de littérature en 1965, mais son œuvre reste entachée d'un doute : est-il l'auteur d'un chef-d'œuvre de la littérature soviétique « Le don paisible » ou s'agit-il de l'une des plus grandes impostures littéraires du siècle ?

« Tikhi Don », le Don paisible, vaste épopée de la guerre civile vue par les yeux d'un officier « blanc », a fait de ce fils d'ouvrier né dans un village cosaque des bords du Don, « le plus grand écrivain soviétique » dès l'âge de 25 ans.

Le monde entier a salué la force créatrice et le talent de ce jeune artiste, comparé par ses thuriféraires à Tolstoï ou Gogol.

Pourtant, dès la publication de l'œuvre, de premiers doutes sont émis sur sa paternité de ce roman brillant, rédigé dans le droit fil du « réalisme socialiste ».

Deux questions sont jusqu'à présent restées sans réponse : comment expliquer le contraste entre les deux premiers tomes, marqués par un soufflé épique réel, et le reste de l'œuvre cholokhovienne, jugée médiocre sur le fond et la forme ?

Le doute subsiste, d'autant que les rares livres publiés par la suite sont didactiques et décevants.

Que sont devenus les manuscrits, seule preuve irréfutable ? Cholokhov a toujours affirmé les avoir perdus pendant la guerre mais ses adversaire ne sont pas convaincus.

Les adversaires de Cholokhov affirment en effet que « Le Don paisible » est l'œuvre d'un officier russe blanc qui, arrêté dans les années vingt et sur le point d'être exécuté, en aurait confié le manuscrit à un autre détenu. Celui-ci, un prêtre, aurait été par la suite interrogé par un représentant de la sécurité d'Etat, appelée alors OGPU. Ce représentant de l'OGPU n'aurait été autre que Mikhail Cholokhov, selon une lettre qui aurait été adressée en 1968 par la veuve de l'auteur réel à la revue littéraire *Novy Mir*.

Alexandre Soljenitsyne lui aussi plaide l'imposture. Pour lui, Cholokhov n'aurait fait que recopier les notes d'un écrivain obscur, décédé en 1920, Fedor Krioukov.

En URSS toutefois le prestige de Cholokhov est intact dans les milieux officiels.

Auréolé de gloire, Cholokhov, qui n'a jamais caché ses sympathies pour le régime, a continué d'assumer pendant un certain temps un rôle politique après s'être retiré de la littérature en 1956. C'est ainsi qu'en 1966, alors qu'il avait lui-même été critiqué dans les années 1930 à 1940 pour le « manque d'esprit de parti » du « Don paisible », il se fait l'accusateur impitoyable des écrivains Youli Daniel et Andrei Siniavski, condamnés plus tard au camp de travail. — (afp)

Așa putând sta lucrurile -de fapt "lucrările" sau pe românește "lucrăturile- trebue să-i fi părut rău autorului -e. b.-ul cu Groapa- că nu s'a născut undeva mai aproape de Moscova comunistă, că de, ar fi putut lua și el cu Principele și cu Caietele lui premiul Nobel.

Redacția

S U M A R U L:

CAȘIN POPESCU: O cresmos eis tuto repei 33
ALEXANDRU GREGORIAN: Crez 43
CAȘIN POPESCU: Sandu Tzigara-Samurcaș 44
SANDU TZIGARA-SAMURCAȘ: Poezii (inedite) 49
CAȘIN POPESCU: Rămas bun 50
OVIDIU VUIA: Tot despre Lais, traducere de Mihai Eminescu 51
VASILE POSTEUCĂ: Testament 52
V. COPILU CHEATRĂ: Poezii (din Cântecul Moților) 53
NICOLAE NOVAC: Poezii 53
OVIDIU VUIA: Poezii 53
IONEL PROTOPOPESCU: Cultura românească și integrarea reală în Europa 55
ION CONSTANTINESCU-MĂRĂCINEANU: Poezii 56
NICOLAE NOVAC: Curge iarăși sânge românesc în Basarabia 57
CAȘIN POPESCU: Poezii 58
MIRCEA ALEXE: "Domnul" dr. Viorel Roman 59
PETRE PREDESCU: Tot o apă ș'un pământ... 60

BISERICA DIASPOREI ROMANEȘTI

PREOT GABRIEL CERNĂUȚEANU: Unitate și autonomie 61
SANDA BUDI Ș: Scrisori deschise I.P.S.S. Daniil Ciobotea Mitropolitul Moldovei și Bucovinei 62

***

BARUȚU T. ARGHEZI: Cătușele nerușinării 63

CRONICA LITERARĂ

OVIDIU VUIA: Defăimarea lui Tudor Arghezi în românește de Virgil Ierunca, ed. II Humanitas, București 65

CRONICA PLASTICĂ

GRIGORE SCHILERU: Puncte de vedere: Artă pentru... dar să fie artă! 68

IDEI, OAMENI, FAPTE

GRIGORE SCHILERU: De râsul lumii și prăpădul pământului 70
SCRISORI PRIMITE LA REDACȚIE 73
IGNOMINIA MUNDI 74
SUMARUL 75

- CAMINUL ROMANESC
- ZODII
- E. POPESCU
- BÂRSAN
- CĂCOVEANU
- SINGUR PE DREAPTA 2CD

Abonament anual (4 numere) DM 35
Abonament de susținere a tipăririi revistei DM 100
Costul abonamentului se depune pentru
ZODII IN CUMPĂNĂ

VOLKSBANK FREIBURG BLZ 68090000 Konto Nr. 3812618

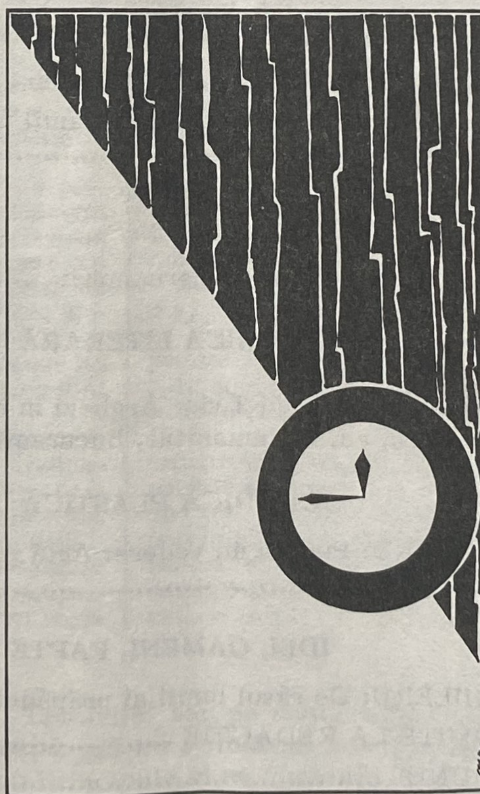

Colectivul de redacție
CAȘIN POPESCU
OVIDIU VUIA
Manșeta ALEXANDRU POPESCU

Adresa redacției: CAȘIN POPESCU
Sautierstr. 73
7800 FREIBURG

DEUTSCHLAND

Articolele și corespondența, precum și eventualele documente însoțitoare trimise la redacție, nu se restitue. Ele devin proprietatea ei, redacția putând hotărî asupra lor după cum ea va socoti de cuviință, potrivit cu importanța ce o au.

Compoziție originală: arhitect MIOARA POPESCU